

**EV ORTAMINI ZENGİNLEŞTİRMEYE YÖNELİK ETKİNLİKLERİN
ÇOCUĞUN EV ORTAMINI ZENGİNLEŞTİRMESİNE, ANNE
ÇOCUK İLİŞKİSİNE VE AİLE ÖĞRETMEN İLETİŞİMİNE ETKİSİ**

Elif Merve Çopur

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TEMEL EĞİTİM ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT, 2023

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren on iki (12) ay sonra tezdten fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Elif Merve

Soyadı : Çopur

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı: Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Çocuğun Ev Ortamını Zenginleştirmesine, Anne Çocuk İlişkisine ve Aile Öğretmen İletişimine Etkisi

İngilizce Adı: The Effect Of Activities To Enrich The Home Environment On Enriching The Child's Home Environment, Mother-Child Relationship And Family-Teacher Communication

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Elif Merve Çopur

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Elif Merve Çopur tarafından hazırlanan "Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Çocuğun Ev Ortamını Zenginleştirmesine, Anne Çocuk İlişkisine ve Aile Öğretmen İletişimine Etkisi" adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Başkan: Doç. Dr. Zeynep ÇETİN

Çocuk Gelişimi Bölümü, Hacettepe Üniversitesi

.....

Üye: Prof. Dr. İlkay ULUTAŞ

Okul Öncesi Eğitimi Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

.....

Tez Savunma Tarihi: 23/01/2023

Bu tezin Temel Eğitim Ana Bilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

.....

Aileme...

TEŞEKKÜR

Bilgi ve tecrübeleriyle bana yol gösteren, bilimsel bakış açısı kazanmamı sağlayan, her daim verdiği cesaret ile beni kendi gücüme inandıran, desteğini, hoşgörü ve sevgisini, güler yüzünü hiç esirgemeyen, bana yalnızca araştırmamda değil hayata bakışımda çok büyük katkıları olan, çok kıymetli ve saygıdeğer tez danışmanım Prof. Dr. Fatma Tezel Şahin'e en içten teşekkürlerimi sunarım.

Çalışmamda geliştirdiğim formlar için uzman görüşü sunarak, çalışmama katkı sağlayan kıymetli hocalarıma çok teşekkür ederim. Çalışmaya her daim istek ve heyecanla katılım gösteren sevgili annelere, etkinliklerimi merak ve ilgiyle bekleyen sevgili çocuklara teşekkür ederim.

Araştırmam boyunca beni cesaretlendiren, hayatımın bu sürecinde de her zaman olduğu gibi hep yanımda olan, beni bugünlere getiren, sevgilerini yüreğimde hissettiğim, en değerlilerim olan annem Ayşe Çopur'a, babam Özcan Çopur'a, biricik kardeşim Ceyda Çopur'a ve desteklerini hep hissettiğim arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Elif Merve Çopur

**EV ORTAMINI ZENGİNLEŞTİRMEYE YÖNELİK ETKİNLİKLERİN
ÇOCUĞUN EV ORTAMINI ZENGİNLEŞTİRMESİNE, ANNE
ÇOCUK İLİŞKİSİNE VE AİLE ÖĞRETMEN İLETİŞİMİNE ETKİSİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

Elif Merve Çopur
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Şubat 2023

ÖZ

Araştırmada, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, anne çocuk ilişkisine ve aile öğretmen iletişimine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada, nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem benimsenmiştir. Nicel verilerin toplanması amacıyla tek grup ön test-son test deneysel desen, nitel verilerin toplanması amacıyla görüşme yöntemi benimsenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu, 2020-2021 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Esenyurt İlçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokul bünyesindeki anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu 13 çocuk ve anneleri oluşturmuştur. Araştırmanın nicel verileri; "Ev Ortamı Değerlendirme Formu", "Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği" ve "Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği" kullanılarak, nitel verileri ise araştırmacı tarafından hazırlanan "Anne Görüşme Formu I-II" kullanılarak toplanmıştır. Nicel verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler (yüzde, frekans, ortalama ve standart sapma) ve Wilcoxon İşaretli Sıralar testi kullanılmıştır. Nitel verilerin analizinde, içerik analizi tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, 10 hafta boyunca annelerle yapılan Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler uygulaması sonrasında ev ortamı değerlendirmesi, annelerin çocuklarıyla olan ilişkileri ve öğretmenle olan iletişim ve işbirliği puanlarında artış olmuştur. Anneler Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in çocukları ve öğretmen ile iletişimlerine olumlu katkıda bulunduğunu, ev ortamlarında olumlu değişiklikler olduğunu, çocuklarının gelişimini destekleyecek oyuncaklar yaparak bir oyuncak köşesi oluşturduklarını

belirttikleri görülmüştür. Annelerin etkinlikler hakkındaki genel görüşleri olumlu yönde olmuştur. Ayrıca anneler etkinliklerin süresi ve sıklığının uygun olduğunu, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in devam etmesini istediklerini ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler : Okul öncesi eğitim, aile katılımı, ev ortamı, ev ortamının zenginleştirilmesi
Sayfa Adedi : xvii + 181
Danışman : Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

**THE EFFECT OF ACTIVITIES TO ENRICH THE HOME
ENVIRONMENT ON ENRICHING THE CHILD'S HOME
ENVIRONMENT, MOTHER-CHILD RELATIONSHIP AND FAMILY-
TEACHER COMMUNICATION
(M. S. Thesis)**

**Elif Merve opur
GAZI UNIVERSITY
INSTITUTE OF EDUCATIONAL SCIENCES
February 2023**

ABSTRACT

The study aimed to examine the effect of activities to enrich the home environment on enriching the child's home environment, mother-child relationship, and parent-teacher communication. The mixed method, in which quantitative and qualitative methods are used together, was adopted in the study. A single group pre-test post-test experimental design was used to collect quantitative data, and an interview method was used to collect qualitative data. Thirteen children in the 5-6 years old group attending a nursery class in a primary school affiliated with the Ministry of National Education in Esenyurt District of Istanbul Province in the 2020-2021 academic year and their mothers constituted the study group of the research. The quantitative data of the study were collected using the "Home Environment Assessment Form," "Family-Teacher Communication and Cooperation Scale," and "Child-Parent Relationship Scale," and the qualitative data were collected using the "Mother Interview Form I-II" prepared by the researcher. Descriptive statistics (percentage, frequency, mean and standard deviation) and the Wilcoxon signed-ranks test were used in the analysis of quantitative data. The content analysis technique was employed in the analysis of qualitative data. As a result of the study, there were increases in home environment assessment, mother-child relationship, and family-teacher communication and cooperation scores after implementing activities to enrich the home

environment with mothers for 10 weeks. The mothers indicated that activities to enrich the home environment contributed positively to their communication with their children and the teacher, there were positive changes in their home environment, and they created a toy corner by making toys that would support the development of their children. The mothers' general views on the activities were positive. Furthermore, the mothers stated that the duration and frequency of the activities were appropriate and they wanted the activities to enrich the home environment to continue.

Keywords : Preschool education, family involvement, home environment, enrichment of the home environment
Number of Pages : xvii + 181
Supervisor : Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
Problem Durumu	1
Araştırmanın Amacı	4
Araştırmanın Önemi.....	4
Varsayımlar	6
Sınırlılıklar	7

BÖLÜM II	9
KAVRAMSAL ÇERÇEVE	9
Aile Eğitimi	9
Aile Eğitim Modelleri.....	12
Ev Merkezli Eğitim	12
Kurum Merkezli Eğitim	13
Kurumsal Okul Öncesi Eğitimle Bütünleştirilmiş Eğitim.....	14
Uzaktan Öğretim Yoluyla Eğitim	15
Çocuktan Çocuğa	17
Mobil Hizmetler	18
Okul Aile İşbirliği.....	20
Okul Öncesinde Aile Katılımı	22
Aile Katılımının Yararları.....	24
Aile Katılımının Çocuk Açısından Yararları	24
Aile Katılımının Aile Açısından Yararları.....	26
Aile Katılımının Öğretmen Açısından Yararları	28
Aile Katılımının Kurum Açısından Yararları.....	29
Çocuk Eğitiminde Ev Ortamının Önemi	30
Ev Ortamının Zenginleştirilmesi	33
Anne Çocuk İlişkisi	36
İlgili Araştırmalar	43
Aile Katılımı ile İlgili Yapılan Araştırmalar	43
Anne Çocuk İlişkisi ile İlgili Yapılan Araştırmalar	47

Aile Öğretmen İletişimi ile İlgili Yapılan Araştırmalar	50
BÖLÜM III.....	55
YÖNTEM	55
Araştırmanın Modeli	55
Çalışma Grubu	58
Veri Toplama Araçları	62
Ev Ortamı Değerlendirme Formu	62
Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği	64
Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği	65
Anne Görüşme Formu I-II	66
Veri Toplama Süreci.....	68
Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Hazırlanması	68
Ön Testlerin Uygulanması.....	74
Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulanması.....	75
Son Testlerin Uygulanması.....	79
Verilerin Analizi	80
BÖLÜM IV	83
BULGULAR VE YORUM	83
Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Ev Ortamına Etkisine İlişkin Bulgular.....	83
Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Anne Çocuk İlişğine Etkisine İlişkin Bulgular.....	92

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliğine Etkisine İlişkin Bulgular	97
Annelerin Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklere İlişkin Görüşlerine Yönelik Nitel Bulgular	101
BÖLÜM V	133
SONUÇ VE ÖNERİLER	133
Sonuçlar	133
Nitel Verilere Yönelik Sonuçlar	133
Nitel Verilere Yönelik Sonuçlar	134
Öneriler	138
KAYNAKLAR	141
EKLER	177
EK-1. Milli Eğitim Müdürlüğü Tarafından Verilen Araştırma İzin Yazısı	178
EK-2. Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği'nin Kullanılabilmesine İlişkin İzin Yazısı	180
EK-3. Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği'nin Kullanılabilmesine İlişkin İzin Yazısı	181

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Araştırma Deseninin Sembolik Görünümü	57
Tablo 2. Araştırmaya Katılan Ailelerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	60
Tablo 3. Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı	61
Tablo 4. Uzaktan Eğitim Yoluyla Verilen Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in Uygulama Süreci	76
Tablo 5. Ev Ortamı Değerlendirme Formu Ön Test Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Wilcoxon İşaret Testi Sonuçları.....	84
Tablo 6. Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği Ön Test Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Wilcoxon İşaret Testi Sonuçları.....	92
Tablo 7. Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliği Ölçeği Ön Test Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Wilcoxon İşaret Testi Sonuçları.....	98
Tablo 8. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Annelere Sağladığı Katkıları İlişkin Annelerin Görüşleri	102
Tablo 9. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Çocuklara Sağladığı Katkıları İlişkin Annelerin Görüşleri.....	107
Tablo 10. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Öğretmene Sağladığı Katkıları İlişkin Annelerin Görüşleri	112
Tablo 11. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Anne ve Öğretmen Arasındaki İletişime Katkılarına İlişkin Annelerin Görüşleri.....	115

Tablo 12. *Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Anne ve Çocuk Arasındaki İletişime Sağlayacağı Katkılara İlişkin Annelerin Görüşleri*.119

Tablo 13. *Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Annenin Çocuğun Eğitimindeki Yerine ve Rolüne İlişkin Annelerin Görüşleri*.....123

Tablo 14. *Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler Sonrasında Ev Ortamındaki Değişikliklere İlişkin Annelerin Görüşleri*.....126

Tablo 15. *Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklere İlişkin Annelerin Genel Görüşleri*129

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in hazırlama aşamaları	69
<i>Şekil 2.</i> Oyuncak köşesi 1	78
<i>Şekil 3.</i> Sayılar sayılar.....	78
<i>Şekil 4.</i> Oyuncak köşesi 2	78
<i>Şekil 5.</i> Toplama çıkarma makinesi	78
<i>Şekil 6.</i> Şekiller tombalası.....	78
<i>Şekil 7.</i> Kukla ve hikaye kitabı	78
<i>Şekil 8.</i> Renk bowlingi	79
<i>Şekil 9.</i> Ben ve ailem.....	79

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

EZYE	Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı

BÖLÜM I

GİRİŞ

Problem Durumu

Erken çocukluk dönemi çocukların gelişiminde kritik öneme sahiptir. Çocukların gelişimlerinin son derece hızlı olduğu ve her türlü öğrenmeye açık oldukları bir dönemdir. Bu dönemde çocukların gelişiminin uygun ve doğru yollarla desteklenmesi gerekmektedir (Tunçeli & Zembat, 2017).

Çocuk gelişiminde kalıtımın etkisi ile birlikte çevre önemli rol almaktadır. Erken çocukluk dönemindeki çocukların çevrelerinde ilk olarak aileleri bulunur ve çocuklar en çok ev ortamı içerisinde olurlar. Ev ortamında anne ve babalar çocukların ilk ve en önemli eğitimcileri olarak isimlendirilirler (Berk, 2013, s.39; Hugo & Masalesa, 2021; Kandır & Alpan, 2008). Bu bağlamda anne ve babalara önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir. Çocukların kendilerini tanıması, büyüyüp gelişmesi, yeteneklerinin farkına varması, her yönden desteklenmesi açısından bulundukları çevrenin en iyi şekilde kullanılabilmesi, değerlendirilebilmesi ve zengin uyarıcıların oluşturulabilmesi gerekmektedir. Çocuklara bu ortamı sağlayacak ilk kişiler anne ve babalardır (Aydoğan, 2006; Dinkel, Snyder & Cacola, 2019; Er, 2018).

Günümüzde değişen toplum yapısı ile okullar anne babaların da dahil olması gereken alanlar haline gelmiştir. Ailelerin çocuğun gelişim ve eğitimi konusunda bilinçlenmesi, açısından okul öncesi eğitim önemlidir. Okul öncesi eğitimde çocukların beden, zihin ve duygu gelişimini desteklemek, iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamak, çocukları ilkokula

hazırlamak, şartları elverişsiz ortamda büyüyen çocuklara ortak yetiştirme alanı sunarak eşit şartlarda yetişmelerini ve Türkçeyi doğru, güzel konuşmalarını sağlamak amaçlanmaktadır (MEB, 2013). Bu nedenle erken çocukluk döneminde okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların aileleriyle iletişim ve iş birliği içinde olmak, ev ortamının düzenlenerek okulda verilen eğitimin evde devam edebilmesini ve aile katılımını sağlamak oldukça önemlidir (Graue & Brown, 2003; Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Alan yazında aile katılımının pek çok tanımı bulunmakla birlikte genel olarak aile katılımı; ailenin çocukların gelişim ve eğitimlerine katkıda bulunabilmek adına okul öncesi eğitim programına aktif ve etkili bir biçimde dahil olması ve aile ile okul arasındaki ilişkinin kopmamasını sağlamaktır (Carlisle, Stanley & Kemple 2005; Chan, Manzon, Hong & Khong, 2022; Cömert & Erdem, 2011; Günay Bilaloğlu, 2014; Zigler, Gilliam & Jones, 2006).

Erken çocukluk döneminde aile katılımı ailelerin okulda olup bitenden haberdar olmaları, çocuklarının gelişimlerine göre onları destekleyebilmeleri, okul aile iş birliğinin ve iletişiminin geliştirilebilmesi, çocukla ilgili bilgi alışverişinde bulunulabilmesi açısından önemlidir. Aile katılım çalışmaları ile birlikte aileler kendileri, çocukları ve okul öncesi eğitim programlarına yarar sağlaması açısından eğitim sürecine etkin olarak katılım sağlarlar (Garcia & Rios, 2014; Oktay, Gürkan, Zembat & Unutkan, 2003, s.161).

Okul öncesi eğitimde eğitimin kalıcılığı ve devamlılığının sağlanması için okul aile işbirliğinin olması gerekmektedir. Öğretmen ve ailelerin karşılıklı iletişim kurmaları, birbirlerini daha iyi tanıyarak bakış açılarını anlamaya çalışmaları gerekmektedir. Aile katılım çalışmaları ile çocuğun üstün yararı için aile ve öğretmenin ortaklaşa çalışarak eğitim sürecini yönetmesi sağlanır. Okulda verilen eğitimin evde de aile desteğiyle devam etmesi ve pekiştirilmesi sonucunda eğitim kalıcı hale gelir. Ancak çocuklar ev ortamında desteklenmediklerinde okulda aldıkları eğitimin kalıcılığı ve devamlılığı sağlanamamaktadır (Atabey & Tezel Şahin, 2011; Han, O'Connor & McCormick, 2019).

Çocukların erken çocukluk döneminde içinde bulundukları fiziksel çevrenin, doğum öncesinden yetişkinliğe kadar yaşamları boyunca bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerini etkilediği bilinmektedir (Ferguson, Cassells, McAllister & Evans, 2013). Çocuklar vakitlerinin çoğunu ev ortamında geçirmektedirler. Aileler ve çocuklar hakkında bilgi edineceğimiz, onları en iyi tanıyacağımız yer onların yaşadıkları ortam yani evleridir. Ev ortamının çocukların gelişim özelliklerine uygun olarak düzenlenmesi ve ailelerin bu yönde desteklenmesi önemlidir. Erken çocukluk döneminde çocuklar çevrelerinden öğrenmeye açıktırlar. Çevre, çocukların gelişimini destekleyecek zengin ve uyarıcı materyallerle düzenlenmelidir. Zengin uyarıcı ortam oluşturmada, öğretmenin aile ile iletişimi ve ev ortamını zenginleştirmeye yönelik çalışmaları önemli konumdadır (Çamlıbel Çakmak, 2010). Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler, uyarıcı materyal ve oyuncaklar sayesinde çocukların gelişimi desteklenmiş, ailenin çocuk ile kaliteli vakit geçirmesi sağlanmış olur. Öğretmenin aileye sağlayacağı rehberlik ve yönlendirmeler ile anne babalar da öğretmen tarafından önemsendiklerini, ortak paydaları olan çocukları için uğraşıldığını hissetmektedirler (Clucas, Skar, Seher & Tetzchner, 2014; Seçkin & Koç, 1997; Tezel Şahin & Özyürek, 2016, s. 188).

Çocukların sosyal bir varlık olmaları ve dış dünyayla ilişkinin kurulduğu yer olan ev ortamının onlar için önemi düşünüldüğünde ailelerin bilgilendirilmesi, çocukların ev ortamlarının zenginleştirilmesi için aile ve öğretmen arasındaki iletişimin sürekli bir şekilde devam etmesi gerekmektedir (Aydoğan, 2006). Ev ortamının kalitesinin artırılması, çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak keşfetmelerine yardımcı bir şekilde ev ortamının zenginleştirilmesi, çocuklar için oyun alanları oluşturulması gibi faaliyetler çocukların her alanda gelişmelerine katkı sağlamaktadır. Bu konuda anne ve baba eğitimi önem arz etmektedir (Murnane, Maynard & Ohls, 1981; Than, Zou & Li, 2020).

Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin, çocuğun ev ortamının zenginleştirilmesinde, anne çocuk ilişkisinde ve öğretmen aile iletişiminde etkili olacağı düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle araştırmanın problem cümlesini “Ev ortamını

zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, anne çocuk ilişkisine ve aile öğretmen arasındaki iletişime etkisi var mıdır?” sorusu oluşturmaktadır.

Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı, ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, anne çocuk ilişkisine ve aile öğretmen iletişimine etkisinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorular oluşturulmuştur:

1. Ev Ortamı Değerlendirme Formu ön test- son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
2. Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği ön test- son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Aile Öğretmen İletişimi ve İşbirliği Ölçeği ön test-son test puanları arasında anlamlı bir fark var mıdır?
4. Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinlik uygulamaları ile ilgili annelerin görüşleri nelerdir?

Araştırmanın Önemi

Çocuk gelişiminde kalıtım ve çevrenin birbirinden ayıramayacak şekilde iç içe geçtiği, çocuğun özelliklerini ve yeteneklerini belirlemede iki alanın da birbirini etkilediği bilinmektedir. Çocuğun gelişimi için ilk ve en uzun süreli ortam ailedir. Çocuk her ne kadar farklı kişilerle sosyal ilişkilerde bulunsa da en çok aile ile etkileşime geçmekte ve ev ortamı içerisinde yer almaktadır (Berk, 2013, s. 663). Ev ortamı çocuğun çevresiyle etkileşiminin en yoğun olduğu öğrenim ve öğretimin gerçekleştiği ortamdır. Öğrenim işlemi yalnızca okullara sığdırılabilecek bir eylem değil hayatın her anında gerçekleşen bir durumdur. Bu nedenle çocuğun içinde bulunduğu ev ortamının onun gelişiminde büyük etkisi vardır. Bu durum göz önüne alındığında sağlıklı bir gelişim için ev ortamının çocuğa

uygun şekilde düzenlenmesi gerekmektedir (Hugo & Masalesa, 2021; Sucuoğlu, Bayrakdar, Şahan & Karaman, 2019).

Anne ve babalar çocuklarını yetiştirmek, gelişimlerini desteklemek için büyük bir emek verip zaman ve enerjilerini onlar için harcamaktadırlar. Çocukların büyüdüğü ortamı düzenleme, koşulları iyileştirme fırsatı ailenin elindedir. Çocuğa sunulacak her uyarıcı mekân ve çevre onun gelişimine ve eğitimine katkıda bulunacaktır. Çocuklar ailelerinin sunduğu zengin uyarıcılarla hayatı keşfederler. Ailelerin ve çocukların en fazla vakit geçirdikleri yer olan ev ortamlarını zenginleştirmesi oldukça önemlidir (Acer, 2014, s. 228; MEB, 2013, s.12). Yapılan araştırmalarda da çocukların uygun bir şekilde zenginleştirilmiş çevrede bulunmasının ve ev ortamı kalitesinin artırılmasının bilişsel gelişimi (Biedinger, 2011), dil gelişimi, okuryazarlık becerileri ve sosyal gelişimi, (Khan, Begum & Imad, 2019; Myrtıl, Justice & Jiang, 2019) motor gelişimi (Ammar, Acevedo & Cordova, 2013) olumlu etkilediği görülmüştür. Bu nedenle ailelerin bilinçlendirilmesi ve bu konuda bilgi sahibi olmaları önemlidir. Okul öncesi eğitimde aile katılımı çalışmalarının bir amacı da budur. Öğretmen okul ile ev arasında bir köprü kurarak çocuğun gelişiminin her yönden desteklenmesi için aileyi bilgilendirebilir ve aile ile iletişim içerisinde olabilir. Aynı zamanda ev ortamını çocuğa uygun olarak zenginleştirmek için ailelere gerekli rehberliği sağlayabilir.

Çocuğun ev ortamını zenginleştirmede ve aile öğretmen iletişiminin kurulmasında aile katılım çalışmalarının önemi çok büyüktür. Bu çalışmada da ailenin ev ortamının gözlemlenip daha sonrasında ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler gerçekleştirilmesinin, anne ve çocuğun birlikte zengin uyarıcı materyaller oluşturarak kaliteli vakit geçirmesinin çocuğun ev ortamının zenginleştirilmesi konusunda etkileri olacağı düşünülmüştür.

Günümüzde yaşanan Covid 19 salgınının bütün dünyayı etkilemesiyle birlikte ailelerin ve çocukların yaşamında değişikliklere sebep olmuştur. Salgın tedbirleri sebebiyle uzaktan eğitime geçilen bir dönemde çocuklar eğitimlerine evde devam etmiş ve aile ve çocuğun evde bir arada geçirdikleri vakit artmıştır. Okul öncesi dönemin çocuğun gelişimi ve

eđitimi için kritik bir zaman dilimi olduđu dűřűnűldűđűnde salgının etkilerini en aza indirmeye ve bu sűreci sađlıklı bir řekilde ilerletmede en űnemli gűrev aile ve űđretmenlere dűřmektedir. Yapılan arařtırmalarda salgın ile birlikte evde geçirilen vaktin artması ile birlikte ebeveynlerin çocuklarını desteklemede zorlandıkları, evde yapılan faaliyetlerin sınırlı kaldığı ve çocuklarının eđitimi ve geliřiminde desteđe ihtiyaç duydukları gűrűlműřtűr (Kim, Araya, Hailu, Rose & Woldehanna, 2021; Stites, Sonneschein & Galczyk, 2021; Toran, Sak, Xu, řahin Sak & Yu, 2021). Bu çalıřmanın da içinde bulunan pandemi sűrecinde ailelere destek olacađı dűřűnűlmektedir.

Literatűr incelendiđinde yapılan çalıřmalarda genellikle ailelerin, űđretmenlerin aile katılımı hakkındaki gűrűřleri, aile katılım çalıřmalarının aile ve ocuk űzerindeki etkilerine yođunlařılmıştır (Bayındır, 2007; Gűrűr, 2020; Gűlcan & Taner, 2011; Iruka, Brown, Jerald & Blich, 2018; Susnara, Berryhill, Ziegler & Betancourt, 2021; Sweet & Appelbaum, 2004; Tutkun, 2017; űncűl, 2011). Ev ortamının zenginleřtirilmesi ile ilgili yapılmıř olan çalıřmaların sınırlı olduđu gűrűlmektedir. Bu nedenle bu çalıřmanın ev ortamının zenginleřtirilmesine yűnelik olarak dűzenli aralıklarla yapılan bir uygulamayı içermesi, anne ve çocuđun birlikte oyuncaklar yaparak, oyunlar oynayarak kaliteli vakit geçirmesini sađlaması, anne ocuk iliřkisi ve aile űđretmen iletiřimine etkisinin incelenmesi açısından farklı ve űnemli olduđu dűřűnűlmektedir.

Okul űncesi dűnemde çocuklar için ev ortamının űnemi ve çocuđun geliřimi ve eđitimindeki ailenin rolű dűřűnűldűđűnde, ev ortamının zenginleřtirilmesine yűnelik etkinliklerin uygulandıđı çalıřmanın literatűre ve yapılacak olan çalıřmalara katkı sađlayacađı dűřűnűlmektedir.

Varsayımlar

Araştırmanın yapılmasında geçerli olan varsayımlar aşağıda belirtilmiştir;

- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından Ev Ortamı Değerlendirme Formu'ndan alınan puanların objektif olarak yansıdığı varsayılmaktadır.

- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği’ne verilen cevapların objektif olduğu varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği’ne verilen cevapların objektif olduğu varsayılmaktadır.
- Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarından Anne Görüşme Formu’na verilen cevapların objektif olduğu varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

- Araştırma 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında; İstanbul İli Esenyurt İlçesinde bulunan MEB' e bağlı bir ilkokul bünyesindeki anasınıfına devam eden çocuklar ve anneleri ile sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan “Ev Ortamı Değerlendirme Formu”nun puanları ile sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan “Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği”nin puanları ile sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan “Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği”nin puanları ile sınırlıdır.
- Araştırmada kullanılan “Anne Görüşme Formları”nın verileri ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Araştırmanın bu bölümünde, aile eğitimi, aile eğitim modelleri, okul aile işbirliği, okul öncesinde aile katılımı ve yararları, çocuk eğitiminde ev ortamının önemi, ev ortamının zenginleştirilmesi ve anne çocuk ilişkisi ile ilgili kuramsal bilgilere yer verilmiştir.

Aile Eğitimi

Aile, üyeleri arasında ilişki ve etkileşimlerin olduğu sosyal bir kurumdur. Toplum içindeki en küçük birlik olarak da tanımlanan aile, çocuğun doğduğu andan itibaren çok yönlü gelişiminin gerçekleştiği temel kurumdur. Anne baba olmak, bilgi beceri edinmeyi gerektiren ve sorumluluk isteyen bir durumdur. Anne baba adaylarının öncelikle çocuk sahibi olmaya hazır olup olmadıklarına karar vermeleri, eksik oldukları konularda bilgi edinmeleri önemlidir. Çocuk sahibi olduktan sonra ise çocuklarını topluma yeterli bir birey olarak yetiştirebilme bilincinde olmaları gerekmektedir (Güler Yıldız, 2021; Ihmeideh & Oliemat, 2015). Bireylerin anne baba rolünü üstlenirken psikolojik bilinçliliğe sahip olmaları önemlidir. Psikolojik bilinçlilik anne baba olma sürecinde kendi kendini gözlemleyebilme, düşünme, yorum yapma ve değişebilme becerilerini içermektedir (Söylemez, 2004).

Anne babaların çocukların hayatında oldukça önemli bir yeri vardır. Çocuklar erken çocukluk döneminde en çok aile ortamı içerisinde yer alırlar. Anne babaların çocuklarının gelişimini destekleme, onların davranışlarını biçimlendirme ve olumlu davranışlar

geliştirmelerindeki rolleri büyüktür. Anne babaları tarafından desteklenen çocukların tüm gelişimleri olumlu etkilenmektedir. Bu nedenle anne babaların çocuklarını tanıması, gelişim özelliklerini bilmesi ve ona göre destek vermesi, ilgi ihtiyaçlarının farkında olması oldukça önemlidir (Bridge, 2001; Ceka & Murati, 2016; Tezel Şahin & Özyürek, 2021). Günümüzde aile yapılarına bakıldığında geniş aileden çekirdek aile yapısına doğru yoğunlaştığı görülmektedir. Yaşanan toplumsal ve teknolojik değişimler ailelerin aldıkları sorumluluk, rol ve görevleri değiştirirken eğitim gerekliliğini de beraberinde getirmiştir. Geçmişte çocuk yetiştirme konusunda aile büyükleri, komşular gibi informal sosyal destek ve bilgi kaynaklarına kolaylıkla ulaşılabilirken günümüzdeki değişikliklerle bu ulaşım güçleşerek anne ve babaların eğitim ihtiyacını ortaya koymuştur (Kentel, 2018; Tezel Şahin & Özbey, 2007; Ural, 2020).

Aile eğitimi, bireyin tüm gelişimini desteklemesi, toplum değerlerinin sürdürülmesi, yeni değerlerin benimsenip oluşturulması açısından oldukça etkili bir süreçtir. I. Aile Şurası'nda aile eğitimi, aile kurumunun devamının, bireylerin sağlıklı gelişimini, toplumun uyumlu ve sorumlu üyesi olmalarının sağlanması amacıyla yapılan her tür, düzeydeki eğitim süreci olarak tanımlanmıştır (I. Aile Şurası, 1990).

Aile eğitimi genel olarak ailede bulunan bireylerin desteklenerek ailenin daha sağlıklı işlemesine yönelik gerçekleştirilen eğitim programlarıdır. Sağlıklı aile yaşamı, eşler arasındaki iletişim ve ilişki, cinsel eğitim, aile planlaması, bireysel gelişim, dağılmış ailelere yönelik programlar, çocuğun gelişimi ve bakımı, aile çocuk arasındaki etkileşim, çocuk eğitimi çocuk eğitimine ailenin katılımı gibi konular aile eğitiminde ele alınmaktadır (Hamamcı, 2005; Mahoney vd., 1999; Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Aile eğitiminin amacı, ailelere çocuklarını yetiştirirken istedik davranış oluşturma konusunda rehberlik sağlamaktır. Aynı zamanda eğitim sürecinde ebeveyn çocuk ilişkisi desteklenerek tutum ve davranışların olumlu yönde gelişmesi amaçlanır. Aile eğitimi, anne babalık ve çocuk gelişimi ile ilgili bilgi ve becerilerini geliştirme, problem durumlarına olumlu yollarla çözüm bulabilmeye yönelik anne babaların öğrenme deneyimlerini artırmayı hedefler. Ayrıca aile eğitiminin amaçları arasında, anne ve

babaları, anne babalığın farklı yönleriyle ilgili bilgilendirip bilinçlenmelerini sağlamak ve beceri sahibi yapmak, anne ve babaları hak, sorumlulukları ile ilgili bilgilendirmek de yer almaktadır (Erkan, 2020; Tezel Şahin & Özyürek,2016; Yuen, 2017).

Myers'a (1996) göre aile eğitiminin sağladığı olumlu katkılar bulunmaktadır. Bu katkılar şu şekildedir:

-Anne ve babaları desteklemek, eğitmek yalnızca çocuğa değil çocuğun yanında çocuğa bakan kişilere de yarar sağlamaktadır.

-Aile eğitimi programlarıyla ailelerin çocuk eğitimi ve gelişimiyle ilgili sorumlulukları artmaktadır.

-Anne ve babalar evdeki imkanlarını kullanarak çocuklarının zihinsel, duygusal, sosyal, psikomotor ve dil gelişimlerini destekleyebilirler.

-Aile eğitimi programları sağlık, beslenme, psikososyal gelişim alanlarını bir araya getirmeyi hedef alarak bütünüleyici bir yaklaşım benimserler. Böylece anne ve babaların daha etkin olmaları sağlanmaktadır.

-Ailelere sağlanana destek ve onlara verilen güç, gelişmelerin uzun dönemli sürmesini sağlar.

-Anne baba eğitiminin yaygınlaştırılması bir merkez kurmaya göre daha kolay ve ucuzdur (Güzel, 2006).

Aile eğitimi, ebeveynliğe geçiş sürecinde de yardımcı olan programlardır. Bireylere ebeveyn eğitimi ve desteği ile anne baba olmayı öğrenme konusunda rehberlik edilerek bu süreç kolaylaştırılabilir (Jacobson & Engelbrecht, 2000; Staton, Ooms & Owen, 1991). Yuen (2017), aile eğitiminin ebeveynlerin sosyal, duygusal, psikolojik ve fiziksel ihtiyaçları ile birlikte çocuklarının da ihtiyaçlarını anlamalarına yardımcı eğitimsel ve destekleyici önlem içerdiğini belirtmiştir. Aile eğitim programlarında ailelerin çocukların bilişsel, dil, fiziksel, sosyal duygusal yönden gelişimlerinde gerekli beceri ve kazanımlarının farkına vararak, çocuklarının hangi dönemde nasıl gelişim özellikleri

gösterdiklerini bilip buna göre hareket etmeleri desteklenir. Buna bağılı olarak da erken çocukluk döneminde verilen aile eğitimi çocukların fiziksel, bilişsel, dil, sosyal ve duygusal gelişimlerini en üst düzeyde geliştirmektedir (Bogenschneider & Johnson, 2004; Cui, Zhang & Leung, 2021; Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Aile eğitimi çocuklar ve ebeveynler için oldukça önemlidir. Aile eğitimleri Türkiye’de ve dünyada farklı eğitim programları ile sürdürölmektedir. Bu aile eğitim programlarının dayandığı farklı eğitim modelleri bulunmaktadır.

Aile Eğitim Modelleri

Aile eğitim programlarında temel amaçların benzer olduğı görölse de uygulamada farklılıklar olduğı bilinmektedir. Aile eğitiminde; ev merkezli eğitim, kurum merkezli eğitim, kurumsal okul öncesi eğitimle bütünleştirilmiş eğitim, uzaktan öğretim yoluyla eğitim, çocuktan çocuğa eğitim ve mobil hizmetler olarak farklı modeller karşımıza çıkmaktadır (Axelrod, Swartz, Weinstein & Buch, 1982; Bailey, Hawes & Bonati, 1992; Çağdaş & Şahin Seçer, 2006; Jackson, Robey, Watjus & Chadwick, 1991; Shirah, Hewitt & McNair, 1993).

Ev Merkezli Eğitim

Ev merkezli aile eğitim programları direkt bireye yapılan programlardır. Ev ziyaretleri ile gerçekleştirilen bu modelde eğitim doğrudan çocuğa verilmemektedir. Çocuğun tüm gelişimine katkıda bulunmayı, ev ortamını çocuğa uygun hazırlamayı amaçlayan tüm aile üyelerine yönelik bir programdır (Çağdaş & Şahin Seçer, 2006; Koçak, 2001; Myers, 1996; Suizzo & Stapleton, 2007; Volling, McElwain, Notaro & Herrera, 2002).

Ev merkezli aile eğitiminde ev ortamı ziyaret edilerek çocukların gelişimini desteklemek, sağlıklı gelişimlerini desteklemek için bulundukları ortamı daha uyarıcı unsurlarla zenginleştirmek amaçlanır. Ayrıca çocukların bilişsel gelişimlerini, dil gelişimlerini

desteklemeye yönelik etkinliklerle onları ilkokula hazırlamak, çocukların sağlık durumlarının iyileştirilmesi sağlamak, hamilelik sürecinde anneye destek olmak amaçlanmaktadır. Bir diğer amaç aileleri çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda bilgilendirmek, çocuk ve aile arasındaki ilişki ve etkileşimi artırabilmek, ailelerin kendilerini olan güvenlerini ve yeterliliklerini desteklemektir. Çocuk ihmal ve istismarlarını önleyebilmek, çocuklarda bulunabilecek özel sağlık problemleri veya gelişimsel yetersizlikleri belirleyerek erken müdahalede bulunabilmek, ailenin çevredeki kaynakları en iyi şekilde kullanabilme yeterliliklerini desteklemek de ev merkezli aile eğitim programlarının amaçlarındandır (Bredenkamp, Knuth, Kunesh & Shulman, 1992; Herrold & O'Donnell, 2008; Ponzetti, Charles, Marshall & Hare, 2008; Powell, 1990; Tárraga García, García Fernández, & Ruiz-Gallardo, 2018; Tezel Şahin & İnal, 2007).

Ev merkezli aile eğitim programları ev ortamında gerçekleştiği için bireyselleştirilmiş öğrenmeye olanak sağlamaktadır. Ev merkezli aile eğitim programının bir diğer avantajı olarak tüm aile bireylerinin katılımının sağlanması ve ebeveyn-çocuk etkileşiminin eğitimci tarafından doğrudan gözlenmesinin mümkün olması söylenebilir (Temel'den aktaran Kılıç, 2010). Ev merkezli aile eğitim programları ailelerin kendi ev ortamlarında verildiği için daha ekonomiktir ve bütün aile üyelerine ulaşılabilir (Landers & Meyers'ten aktaran Balcı, 2017; Sweet & Appelbaum, 2004).

Kurum Merkezli Eğitim

Kurum merkezli aile eğitimi anne baba ve eğitimci etkileşimine dayanmaktadır. Bu programlar iki farklı şekilde uygulanabilmektedir.

Haftanın belirli günlerinde yalnızca anne ve babalarla grup toplantıları şeklinde düzenlenen programlarda eğitimci ayrıca aileye ayda iki kez ev ziyareti yaparak ev ortamının zenginleştirilmesine destek olmaktadır. Diğer uygulama şeklinde ise anne babalar çocukları ile birlikte haftanın belirli günlerinde eğitim kurumuna gelmektedirler. Anne ve

babalar eğitim programındayken çocuklar da farklı bir sınıfta öğretmen rehberliğinde gelişimlerini destekleyici etkinliklere katılırlar (Çağdaş & Şahin Seçer, 2006).

Kurum merkezli programlarda temel olarak çocuğun bakımı ve çocuğun ev dışında bir kurumda eğitimi ele alınmaktadır. Kurum merkezli aile eğitiminde eğitimci kurumda, kapalı anne baba grupları ile uzun süreli ya da açık anne baba grupları ile kısa süreli eğitimler yapmaktadır. Kapalı anne baba gruplarında 22-24 kişi yer alırken, açık anne baba grupları konferans düzeyinde ve 50-100 kişi ile yapılmaktadır (Cojocaru, Cojocaru & Ciuchi, 2011). Bu eğitimler ile aynı yaş aralığında çocuğu olan anne ve babaların bir araya gelerek bilgi alışverişi yapmaları, benzer problemlerini ve çözüm yollarını paylaşmaları sağlanmış olur (Tezel Şahin & Özyürek, 2016). Kurum merkezli aile eğitiminde, anne ve babalar, yaşadıkları ortak sorunlara diğer ailelerin nasıl tepki verdiklerini ve çözümlediklerini görmüş olurlar. Bu özellik sayesinde kurum merkezli aile eğitim modeli diğer eğitim modellerinden farklılık göstermektedir. Kurum merkezli aile eğitimi sayesinde anne ve babalar, birlikte dayanışma kurarlar ve birbirlerinden destek alabilirler (Demircioğlu, 2012).

Anne babalar kurum merkezli eğitimde eğitim merkezlerinde bir araya gelirler ve az vakitte çok kişiye ulaşabilme imkanı doğar. Ancak zaman, ulaşım gibi nedenlerden dolayı anne babalar eğitime devam etme konusunda sıkıntılar yaşayıp, katılımcı oranını yükseltmede zorluk yaşanabilmektedir (Tezel Şahin & Özyürek, 2021).

Kurumsal Okul Öncesi Eğitimle Bütünleştirilmiş Eğitim

Okul öncesi eğitimle bütünleştirilmiş aile eğitimi programlarında, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocukların anne ve babalarına kurumda veya evde eğitim verilmektedir. Çocuğun tüm gelişiminin desteklenerek başarılı olmasının sağlanması, etkinliklerin gelişim alanlarına uygun gerçekleştirilmesi amaçlanmaktadır. Bütün etkinlikler çocuğun gelişimine uygun olarak sırayla verilir (Çağdaş & Şahin Seçer, 2006; McIntyre & Phaneuf, 2008).

Okul öncesi eğitimle bütünleştirilmiş aile eğitimi programlarında bütüncül yaklaşım ele alınmaktadır. Bütüncül yaklaşımda çocuğun yalnızca ihtiyaçları ile değil çevresiyle ilişkilerinin de geliştirilmesi gerekir. Buna bağlı olarak çocuğun aile, toplum ve ülke bağlamlarında gelişiminin bir bütün olarak sağlanması önemlidir. Çocuğun çevre ile olan ilişkilerini düzenlemede de ailelere önemli görev düşmektedir (Tezel Şahin & Özyürek, 2016)

Bütünleştirilmiş aile eğitimi yaklaşımında ailelerin gönüllüğü esas alındığı için programın etkili ve başarılı olma olasılığı artmaktadır (Christie, 2005). Bu sayede kısa sürede çok sayıda çocuğa bakım ve eğitim hizmeti ulaştırılmaktadır. Okul öncesi eğitimle bütünleştirilmiş aile eğitimi, okul öncesi eğitim kurumlarında ailenin eğitim programlarına katılımı sağlamak için veli toplantıları, konferanslar, grup toplantıları, bireysel görüşmeler, ev ziyaretleri, haber mektupları, bültenler, broşürler gibi farklı çalışmalarla gerçekleştirilmektedir (Cojocar, Cojocar & Ciuchi, 2011; Hildebrand'tan aktaran Tezel Şahin & Özyürek, 2021).

Uzaktan Öğretim Yoluyla Eğitim

Uzaktan eğitim, kendi kendine öğrenme imkanı sağlayan, yüz yüze eğitime göre daha esnek ve farklı koşullara uyarlanabilen bir yaklaşımdır. İlk uygulamaları mektupla öğretim şeklinde başlamış ve kullanılan teknolojik gelişmelere bağlı olarak da uzaktan eğitimin özellikleri ve tanımları değişmiştir. Bilgisayar ve internetin yaygınlaşması sonucu internet tabanlı uzaktan eğitim kavramı ortaya çıkmıştır. Günümüz teknolojilerinden internet, anne babalarla eğitim, haberleşme ve duyuru için kullanılabilmektedir (Chifari vd., 2021; Çardak & Güler, 2022; Kadan, 2021; Parlayıcı, 2010; Serçe, 2022; Tuquero Rana, 2020).

Uzaktan öğretim yoluyla aile eğitiminde, çocuk gelişimi ve eğitimi alanında bilgilendirmeye yönelik basılı ve görsel metinler, broşürler kitapçıklar düzenli olarak ailelere gönderilebildiği gibi telefon, radyo, televizyon, bilgisayar ve internet gibi araçlarla da anne babalara ulaşılmaktadır. Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime kıyasla bazı

avantajları olduğu görülmektedir. Daha geniş kitlelere ulaşabilmesi, zaman ve yer sınırlamasına takılı kalmadan her yerden anne ve babaların ulaşma imkanı, bireyin özelliklerine ve koşullarına göre uyarlanabilmesi, daha fazla duyu organına hitap ederek öğrenmeyi kolaylaştırması ve zorunlu durumlarda kullanılabilecek bir model olması uzaktan eğitimin avantajları olarak söylenebilmektedir (Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir & Bayraktar, 2020).

Okul öncesi eğitimde eğitime katılma oranının düşük olması, eğitim ortamı ve unsurlarında yaşanan yetersizlikler, mali kaynak yetersizlikleri, yüz yüze eğitimlerde ulaşılan kitlenin daha sınırlı olması gibi sebepler uzaktan eğitimin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Kırık, 2014). Aile eğitimi çalışmalarında radyo ve televizyon ile direkt anne ve babalara ulaşmak amaçlanmaktadır. Özellikle coğrafi konum nedeniyle ulaşılması zor olan bölgelerde yaşayan çocuklara ve ailelerine ulaşmak amacıyla uzaktan öğretim ile aile eğitimi kullanılmaktadır. Radyo ve televizyonlarda çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerin, çocukları destekleyici etkinlik ve çeşitli oyuncak yapımlarının yayınlandığı programlar yayınlanmaktadır (Çağdaş & Şahin Seçer, 2006). Radyo ve televizyonlar, okuma yazma bilmeyen ailelere ulaşmak için de etkili bir yöntemdir. Televizyonlar geniş kitlelere hitap eder ve görsel ve işitsel uyaranlar sunarak ailelerin bilgilendirilmesinde yardımcı araçlardır. Televizyonlardan yapılan aile eğitimlerinden aileler ev ortamlarında kolaylıkla yararlanabilirler. Günümüz teknolojilerinin gelişmesi ile bilgisayar ve internet de hayatımızda önemli bir yer kaplamaktadır. Bilgisayar ve internet sayesinde ailelerin öğrenmesi daha kolay, uygun ve eğlenceli hale gelmekte ve bireyin kendi öğrenme hızıyla bireysel öğrenmesini kolaylaşmaktadır (Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Hornby (2011) gelişen teknolojilerin aile katılımı ve eğitimini arttırmada büyük yeri olduğunu ve teknolojiye gelişmelerle ilerleyen yıllarda aile katılımı ve eğitiminde teknolojik strateji ve yaklaşımların eğitimin ayrılmaz parçası hâline geleceğini belirtmiştir (Balcı, 2017). Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) tarafından hazırlanan “Aile Mektupları Projesi” ve TRT işbirliği ile yapılan “Benimle Oynar Mısın” adlı televizyon programı uzaktan eğitim modeline örnek olarak gösterilebilir. Uzaktan öğretim yoluyla aile

eğitimine bir başka örnek ise 5- 6 yaş grubu çocuklar için hazırlanan ‘‘Susam Sokağı’’ Programı ve anne babalar için onar dakikalık video film ile hazırlanan Video ile Anne Baba Eğitim Programı’dır (Oktay, 2004; Tezel şahin & zyrek, 2021).

Çocuktan ocuğa

Çocuktan ocuğa eğitim yaklaşımı 1978 yılında, Uluslararası ocuk Yılı için yapılan çalışmalar kapsamında bir grup ünlü ocuk doktoru, eğitimci ve küresel sağlık uzmanı tarafından Londra Ana-ocuk Sağlık Enstitüsü’nce geliştirilmiştir. Çocuktan ocuğa eğitim, Birleşmiş Milletler ocuk Hakları Sözleşmesi’nde de yer almaktadır. Çocuktan ocuğa eğitim, evde, okulda veya dışarıda çocukların öğrendiklerini diğer çocuklara anlatması şeklinde tanımlanmaktadır. Çocukların kendilerinin, ailelerinin ve toplumun sağlığını, gelişimini desteklemek adına ğretim işleminin içinde bulunmalarını sağlayan bir eğitim sürecidir (Babul, 2007; Tezel şahin & zyrek, 2021). Yaklaşımın temelini, verilen eğitimle çocukların farklı açılardan bakabilmesini sağlamak ve çevrelerine olumlu katkıda bulunma fırsatı vermek oluşturur (Fazlıoğlu, 2012).

Çocuktan ocuğa eğitim yaklaşımında, çocuklar tarafından yönetilen sağlık tanıtım ve toplumu geliştirme amacı söz konusudur (zyrek, Yavuz & ınar, 2015). Çocuklara evresel konular, hijyen, beslenme, bağışıklık sistemi, ishal, kansızlık, ilk yardım gibi sağlık konularıyla ilgili basit bilgiler verilir. Çocukların bu bilgileri akranlarına, kendinden küçüklere, oyun arkadaşlarına ve aile üyelerine aktarmaları sağlanmaktadır (Mishra, 2006; Mwebi, 2009).

Ev ortamında özellikle düşük sosyo ekonomik düzeyli ailelerde ve kırsal bölgede yaşayan ailelerde, küçük çocukların bakım ve eğitim sorumluluğunu büyük kardeşlerin üstlendiği görülmektedir. Aile içerisinde çocuklar birbiriyle bu şekilde etkileşim içerisinde olduğu için çocuktan çocuğa eğitim modeli, UNICEF ve WHO gibi resmi sağlık kuruluşlarının, sağlık eğitiminin verilmesi ve hastalık, bebek, ocuk ölümü gibi durumların önüne

geçilmesi için çok fazla tercih ettikleri bir eğitim modelidir (Bailey, Hawes & Bonati, 1992; Bolton, 2012; Eke, 2011; Peers, 2011).

Çocuklar bilgiyi karşı tarafa aktardığında kendi bilgi ve davranışları da gelişim göstermektedir (Tezel Şahin & Özyürek, 2021). Çocuktan çocuğa eğitim yaklaşımı etkinlikleri çocukların birbirleriyle ilgili sorumluluk almasını, bilgi ve deneyimlerini eleştirmelerini, tartışmalarını, karar verme, düşünme ve problem çözme becerilerinin gelişimini desteklemektedir (Hanbury'den aktaran Basit, 2017).

Çocuktan çocuğa eğitim yaklaşımında çocuklar birbirlerine öğrendiklerini aktarmaktadır. Ayrıca bunun yanında çocuklar bu bilgileri evdeki kardeşlerine ve diğer aile üyelerine de aktardıkları için aynı zamanda aileden aileye eğitim de sağlanmış olur. Anneler bu şekilde öğrendiklerini tanıdıkları farklı annelerle paylaşarak bilgi alışverişinde bulunurlar. Bununla ilgili olarak Demircioğlu (2012) tarafından altı yaşında çocuğu olan annelere “eğitici anne eğitimi”, “anneden anneye eğitim” ve “haber mektupları yoluyla eğitim” yaklaşımları ile eğitim verilmiştir. Eğitimlerin, annelerin aile işlevleri, çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların gelişimleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın sonucunda eğitim programlarının etkili olduğu, deney grubu annelerinin aile işlevleri ve çocuk yetiştirme tutumlarına pozitif katkısı olduğu bulunmuştur.

Çocuktan çocuğa eğitim yaklaşımı ile yapılan farklı bir çok araştırmalar, bu yaklaşımın oldukça önemli ve etkili olduğunu, çocukların ve ailelerin eğitiminde kullanılabilecek önemli bir yöntem olduğunu ortaya koymuştur (Anbazhagan vd., 2016; Ayorinde, Murthy & Akinyemi, 2015; Banerjee, Banerjee, Mishra & Ingle, 2021; Freeman & Bunting, 2003; Leena & D'Souza, 2014; Priya & Abirami, 2016).

Mobil Hizmetler

Mobil anaokulları, okul öncesi eğitim alma imkânı olmayan çocuklar için, kurumsal eğitim modeline alternatif bir eğitim modeli olarak geliştirilmiştir. Mobil anaokullarında çocukların tüm gelişim alanlarını destekleyici etkinlikler düzenlenerek eğitim

verilmektedir. Böylece dezavantajlı bölgelerdeki çocuklar için okul öncesi eğitim verilerek onların gelişimlerinin en üst düzeye çıkarılması hedeflenmiştir. Aileleri de eğitime katarak, çocuk bakımı ve eğitimi ele alan bütünleştirici bir programdır (Axelrod, Swartz, Weinstein & Buch, 1982; Jackson, Robey, Watjus & Chadwick, 1991; Nutton vd., 2011).

Mobil anaokullarının dünyadaki ilk örneklerinden olan Oyun Otobüsü Projesi İngiltere’de 1969 yılında başlatılmıştır. Bu projede özellikle farklı etnik gruptakilerin topluma kaynaştırılması hedeflenerek, ailelerin ve çocukların bulundukları yerlere eğitimin götürülmesi amaçlanmıştır. Kadınlar ve çocukların ihtiyaçlarına yönelik birçok proje geliştirilmiş daha sonra bu projeler tek bir çatı altında toplanarak 1970’lerde yaygın bir oyun otobüsü ağı oluşturulmuştur (Atay & Thomas’tan aktaran Tezel Şahin & Özyürek, 2021).

2003 yılından itibaren yürütülen mobil anaokulu projesi Türkiye’de ilk defa İstanbul İli Küçükçekmece İlçesi Kayabaşı Köyü’nde başlatılmıştır. Bu mobil anaokulu, düzenli olarak gittiği Saraycık köyünde ailelerde okul öncesi eğitime yönelik farkındalığın artırarak bir anasınıfı açılmasını sağlamıştır (Üstündağ’dan aktaran Haktanır, Akgün, Karaman & Duman, 2013).

Mobil hizmetler gittikleri bölgede anne baba eğitimi, çocuk sağlığı, çocuk beslenmesi ve eğitimi gibi çocukların gelişimleri ile ilgili ailelere konferanslar, toplantılar düzenleyerek ve yazılı materyaller sağlayarak onların bilinçlendirilmesinde önemli rol almaktadırlar. Anne baba eğitimi vererek aileleri bilinçlendirmek mobil anaokullarının düzenli etkinliklerinden ve hedeflerindendir (Tezel Şahin & Özyürek, 2016). Mobil hizmetler projesine okullaşma oranının en düşük olduğu bölgelerden başlanmasına, böylece oyun otobüslerinin mümkün olduğunca okul öncesi eğitim alamayan çocukların bulunduğu bölgelere ulaşmasına dikkat edilmektedir. Mobil hizmetler, çocukların tüm gelişimlerini destekleyen eğitim programlarının, mevcut okul öncesi eğitim programlarıyla paralel uygulanması açısından ve anne babaların da eğitimi esas alarak çalışmalar yapılması açısından oldukça önemlidir (Nomensen, 1994; Tezel Şahin & Özyürek, 2021).

Farklı eğitim modelleri ile toplumun ve ailenin değişen yapısı ve artan ihtiyaçlarına yönelik aile eğitimleri verilmesi hedeflenmiştir. Ailelerin ihtiyaçlarını göz önüne alarak, onlara çocuklarının gelişimi ve eğitiminde yardımcı olacak, gerekli rehberliği sağlayacak olan kurumlar da okullardır. Bu nedenle ailelerin okul ile işbirliği yapması oldukça önemlidir.

Okul Aile İşbirliği

Aile, çocuğun ilk sosyalleştiği, yaşamla ilgili bilgi, beceri ve tutumlarını kazandığı ilk yapıdır. Çocuk için vazgeçilmez bir öneme sahip olan ailenin, çocuğa karşı bir takım görev ve sorumlulukları bulunur. Beslenme, barınma, sağlık, güvenlik gibi temel gereksinimlerini karşılama, çocuğun bilişsel, sosyal duygusal gelişimini destekleme ailenin temel sorumluluklarındandır (Gökçe, 2004; Kılıç, 2019).

Aileden sonra temel işlevlerin yerine getirildiği kurumlar olarak karşımıza okullar çıkmaktadır. Okul öncesi dönem çocukların tüm gelişiminin desteklendiği kritik bir dönemdir. Okul öncesi dönemde çocuğun kazandığı tutum ve davranışlar yaşamının ilerleyen yıllarında geliştirdiği inanç, değer ve yargıları etkilemektedir. Bu bağlamda toplumun şekillenmesinde de büyük rol oynamaktadır. Bu nedenle okul öncesi dönemde çocukları desteklemek, gelişimlerine olumlu katkı sağlamak oldukça önemlidir (Uyanık Balat, 2015).

Çocuklar zamanın çoğunu okulda ve evde geçirmektedir. Çocuğun okul dışında geçirdiği uzun vakitler göz önüne alındığında ailenin çocuğun hayatındaki önemi karşımıza çıkmaktadır. Çocukların eğitiminde başarı ve kalıcılık sağlanması için okul ile ailenin işbirliği içerisinde olması gerekmektedir. Yalnızca evde veya yalnızca okulda verilen destek, nitelikli bir eğitim için yeterli olmamaktadır (Akbaşlı & Diş, 2019; Otero-Mayer, González-Benito, Gutiérrez-de-Rozas & Velaz-de-Medrano, 2021). Aileler ve eğitimciler, çocukların eğitim ve öğretimlerinde gerekli olan sorumlulukları paylaşması gereken unsurlardır. Her iki paydaşın ortak amacı çocukların gelişimini desteklemek olduğundan,

rollerinin önemini kavramaları gerekmektedir. Sağlıklı ve kaliteli bir eğitim ortamı okul ve ailenin işbirliği yapması ile gerçekleşebilir. Ailelerin eğitim sürecinin aktif birer üyesi olarak görülmeleri ve eğitim sürecinin destekçileri olmaları eğitimde başarıyı beraberinde getirir. Eğitimin amacına ulaşması için ailenin ilgisi, desteği gerekmektedir (Almahdi, 2019; Epstein vd. 2019; Hughes & MacNaughton, 2001; Santamaría Graff & Sherman, 2020; Özdemir, 2018). Eğitim bilimlerinde 1980 yılından sonra yapılan çalışmalara bakıldığında okul aile işbirliği yapılan ailelerde büyüyen çocukların başarılarında artış sağlandığı görülmüştür (Gümüşeli, 2004).

Okul öncesi eğitimde ailenin desteği olmadığı sürece eğitim programının amacına ulaşması ve çocuklarda kalıcı davranış değişikliği sağlanması mümkün olmamaktadır. Bu nedenle ailenin de bu sürece katılımı sağlanmalı ve birbirlerinin desteğini almalıdırlar. Aileler eğitime katıldıklarında öğretmenler onları bir iş arkadaşı olarak görüp daha çok işbirliği yapmaktadırlar. Çocuklar da aile ve öğretmenlerinin işbirliği içerisinde olduğunu gördükçe, okulun aileleri tarafından değer verilen bir yer olduğu duygusunu hissederler. Aile ve öğretmenlerin iletişim halinde olması çocukların özelliklerini, gelişimini daha iyi anlama ve onları tanıma fırsatı vermektedir. Aileler de öğretmeni daha iyi tanıyarak çocuklarının günlük yaşamının çoğunu geçirdiği yer olan okulu hakkında daha fazla bilgi sahibi olurlar. Böylece okul aile işbirliğinin gelişmesini ve desteklenmesini sağlamış olur (Atabey & Tezel Şahin 2011; Berns, 2015; Carlisle, Stanley & Kemple, 2005).

Ailelerin okulla işbirliği yapması sonucunda, çocukların farklı eğitim tutumlarıyla karşılaşmasının önüne geçilmiş olur. Okulda ve evde aynı tutumla karşılaşmak öğrenmenin daha sağlıklı gerçekleşmesini sağlar (Cömert & Güleç, 2004). Aileler çocuklarını doğrudan ya da dolaylı olarak etkilerler. Aile içinde anne ve baba davranışları tutarlı olmalıdır. Aynı şekilde öğretmen ve aile davranışlarının arasında da tutarlılık olmalıdır. Okulda öğrenciye kazandırılan olumlu bir davranış ev ortamında aile tarafından bozulabilir. Bunun için okul ile aile arasında işbirliğinin sağlanması ve etkili iletişimin kurulması önemlidir (Akbaşlı & Diş, 2019).

Okul aile işbirliğinin yalnızca çocukların şimdiki gelişimleri için değil aynı zamanda gelecekları için bir yatırım olarak da görölmesi gerekmektedir. Sağlıklı bir iletişim ve işbirliğinin gerçekleşmesi için aile ve okulun görevlerini yerine getirmeleri, birbirlerini iyi tanıyarak bilgi alışverişı yapmaları gerekir (Çatalkaya, 2020).

Özellikle erken çocukluk döneminde okul aile işbirliği için, okul ve aile arasındaki sürekliliğin sağlanarak, ailenin eğitim sürecine katılması ve aile katılım çalışmalarının yapılması önem taşımaktadır.

Okul Öncesinde Aile Katılımı

Okullar belirlenen genel ve özel amaçlar doğrultusunda ilgili yaş gruplarına eğitim-öğretim hizmeti veren kurumlardır. Eğitim ve öğretim hizmetini okul yöneticileri ve öğretmenler aktif rol aldığı gibi aileler de bu süreçte yer almaktadırlar. Günümüzde çocukların eğitimindeki sorumluluğun aile, okul ve toplum tarafından paylaşıldığı bir anlayış söz konusudur (Graue & Brown, 2003). Aile, okul ve toplumun bir arada çalışarak etkili bir iletişim ve işbirliği içerisinde olması çocukların okulda ve evde eğitsel ve kişisel koşullarının iyileştirilerek onların gelişiminin en üst düzeyde desteklenmesine ve başarılı olmasına katkı sağlamaktadır (Erkan vd., 2015; Hilado, Kallemeyn, Leow, Lundy & Israel, 2011).

Aile toplumun temel yapı taşıdır. Çocuklar kazandıkları becerileri aile ortamında uygular ve ilk olarak aile içinde sosyalleşmeye başlarlar. Bu bağlamda ailenin ve ev ortamının çocuk için önemi oldukça büyüktür (Tümkiye & Yeşiloğlu Uçar, 2021). Ailelerin çocuklarının her yönüyle gelişimini, eğitim yaşantıları için gerekli tutum ve davranışları bilmek ve olası risklere karşı gerekli erken müdahaleleri yapmaları gerekmektedir (Er, 2018). Bu noktada aile katılımı önem kazanmaktadır. Yapılan araştırmalar, ebeveynlerin çocuklarını önemsemediğini, ancak okul öncesi dönemden liseye kadar çocuklarının eğitimine katılmak için eğitimcilerden bilgi almaya ihtiyaç duyduklarını doğrulamaktadır (Epstein & Sheldon, 2006). Aile katılımı aileleri destekleme, ihtiyaçları olan konularda onlara eğitim

verme ve eğitime katılımlarının sağlanması için sistematik bir yaklaşımdır. Okul ve ev arasında iletişimin gerçekleşmesiyle aile okul işbirliğinin sağlandığı bilgi paylaşma sürecidir (Garcia & Rios, 2014; Zembat & Unutkan, 2001).

Epstein ve arkadaşlarına (2002) göre aile katılımı; okul ve anne babalar arasındaki çok boyutluluğa dayalı her türlü iletişim ve etkileşim örüntüsüdür. Okul ve ev arasındaki işbirliği aile katılımı ile sağlanır ve eğitim okulda ve evde devam ederek sürekli hale gelmektedir. Böylece eğitimin kalıcılığı sağlanmaktadır.

Aile katılımı çeşitli katılım biçimlerini içermektedir. Kohl, Lengua ve McMahon (2000) aile katılımının 3 şekilde gerçekleştiğini belirtmiştir. Bunlar; öğretmen aile iletişimi ve işbirliği (ailenin ödevlerin tamamlanmasını ve çocuğun ilerlemesini takip etmesi), ailenin okuldaki etkinliklere katılımı ve evde aile katılımının (çocukların gelişimlerini ve eğitimlerini evde destekleme) gerçekleşmesidir. Morrison (2004) ailelerin ev ortamında çocuklarının öğrenme faaliyetlerine doğrudan katıldıkları etkinliklerin aile katılımının en etkili biçimi olduğunu belirtmiştir (Balcı, 2017).

Erken çocukluk döneminde, içinde bulunulan çevrenin, toplumun özellikleri ve ailelerin ihtiyaçlarına göre yapılabilecek aile katılım çalışmaları bulunmaktadır. Bunlar, ilk görüşme, tanışma toplantısı, veli toplantısı, grup toplantısı, konferans, günlük sohbet, bireysel görüşme, ebeveyn köşesi, eğitim panosu, haberleşme panosu, afiş, broşür, kitapçık, haber mektubu, dergi gazete, dilek kutusu, yazışma, gelişim raporu, portfolyo, fotoğraf, telefon görüşmesi, internet/sosyal medya kullanımı, video kamera-ses ve görüntü kayıtları, ev ziyareti, özel günlerde ebeveynleri okula davet etme, eğitim etkinliğine katılım, yılsonu sergisidir. Aile katılım çalışmalarında ele alınması gereken ilk öncelik ailelerin ihtiyaçlarının belirlenerek bu yönde çalışmaların düzenlenmesidir. Okulun bulunduğu çevre ve toplum özelliklerinin bu çalışmalarda dikkate alınması gerekmektedir (Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Aile katılımı ile anne ve babalar, okulda verilen eğitimin evde nasıl desteklenebileceği ile ilgili bilgilendirilirler. Ayrıca okulda olup bitenden haberdar edilmeleri ve ebeveynlerin

desteklenmesi konusunda bilgi verilmesi ile aile eğitime dahil edilmektedir. Aile katılımı ile aileler, çocuklarının öğrenmesini geliştirmede ve eğitimlerini desteklemede aktif rol alırlar (Evans, 2011; Temel, Aksoy & Kurtulmuş, 2020).

Erken çocukluk döneminde aile katılım çalışmaları ve okul aile işbirliğinin oldukça önemli olduğu ve pek çok yararının olduğu görülmektedir.

Aile Katılımının Yararları

Ailelerin çocuklarının eğitime katılımlarının önemi günümüzde tartışmasız kabul edilmektedir. Aile katılımının çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda etkisini inceleyen araştırmalar sonucunda, çocukların gelişimlerinin desteklenmesi ve başarılarının artırılmasında anne ve babaların büyük rolü olduğu ifade edilmektedir (Arnold, Zeljo, Doctoroff & Ortiz, 2008). Aynı zamanda öğrenim düzeyi fark etmeksizin çocuklar, eğitimciler ve aileler için aile katılımının katkıları bulunmaktadır. Yalnızca okul ortamında verilen eğitimin aile desteği olmadan hedefine ulaşabilmesi mümkün olmamaktadır. Bu nedenle verilen eğitimin evde de devamlılığının sağlanması oldukça önemlidir. Aile eğitimi ve katılımı kazanılan bilgi, beceri ve tutumların kalıcılığını sağlamaktadır (Henderson & Mapp, 2002; MEB, 2013).

Okul ve ailenin iş birliği yapması ve aile katılımı çalışmalarının çocuk, aile, öğretmenler ve kurum açısından bir çok yararı olduğu görülmektedir. Bunlar şu şekilde sıralanabilir;

Aile Katılımının Çocuk Açısından Yararları

Aile katılımı çocukların okuldaki öğrendiklerinin evde devam etmesini, eğitimin kalıcılığını desteklemektedir. Okul öncesi dönem ve sonraki yıllarda aile katılımının özellikle okul başarısına olumlu etkisi olmaktadır. Yapılan araştırmalarda da okul, aile ve toplumun iş birliği içerisinde olmasının çocuğun tüm gelişimine katkı sağladığı, akademik başarının artmasını sağladığı ve bu başarının kalıcı olduğu saptanmıştır (Aydoğan, 2021;

Boyle & Benner, 2020; Castro vd., 2015; Coleman, 1987; Epstein & Sheldon, 2006; Erkan, 2020; Jeynes, 2003; Ogg, Clark, Strissel & Rogers, 2021; Parks & Bridges-Rhoads, 2018; Starr, 2003). Anne babaların çocuklarının eğitimine katılmaları, çocukların eğitim hayatına devam etme konusunda istekliliğini, okula devam edip bitirme oranını arttırmaktadır (Kotaman, 2008). Anne babanın desteğini ve ilgisini görmeyen çocukların ise akademik başarılarının daha düşük olduğu görülmektedir (Ekinci Vural & Gürşimşek, 2009; Keçeli Kaysılı, 2008; Wilder, 2014).

Aile katılımı ile sağlanan duygusal ortam, çocukları öğrenmeye teşvik etmede etkili olmaktadır (Cohen & Anders, 2020; Keyser'den aktaran Balcı, 2017). Aile katılımının çocukların içinde bulundukları ortam farklılıklarını en aza indirdiği, çocukların ev ortamlarını zenginleştirmeye yardımcı olduğu bilinmektedir. Böylece çocukların ilkokula hazır oluşları olumlu etkilenmektedir (Marti vd., 2018; Tezel Şahin & Özyürek, 2016; Zigler, Pfannenstiel & Seitz, 2008). Karakuzu ve Koçyiğit (2016) Ebeveyn Destekli İlkokula Hazırlık Programı ile aile katılımlı bir program uygulamışlar ve çocukların ilkokula hazır oluşlarını olumlu etkilediğini belirlemişlerdir. Bağçeli Kahraman ve Başal (2015) tarafından yapılan çalışmada Aile Katılımı Boyutu Zenginleştirilmiş Eğitim Programı'nın çocukların ilkokula hazır bulunuşluklarına etkisi araştırılmıştır 26'sı deney, 31'i kontrol grubunda toplam 57 çocuk ve ebeveynlerinin yer aldığı çalışmada bir eğitim öğretim yılı boyunca aile katılımlı program uygulanmıştır. Çalışma sonucunda programa katılan çocukların katılmayan çocuklara göre ilkokula daha fazla hazır olduğu belirlenmiştir.

Aile katılımı, çocukların eğitimin önemini öğrenmeleri ve okuma becerilerini geliştirmeleri için kritik öneme sahiptir. Gay, Sonnenschein, Sun ve Baker (2021) özellikle düşük gelirli ebeveynlerin çocuklarının eğitimine dahil olamadıklarını ve bunun da çocukların okuma gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olabileceğine dikkat çekmişlerdir. Çocukların okuryazarlık becerileri ve ilkokula hazır olmaları üzerindeki hem ev hem de okul etkili olmaktadır (Peixoto, Cadima & Leal, 2022).

Ailenin eğitime katıldığı bir ev ortamında çocukların bilişsel gelişimi olumlu etkilenmektedir (Coleman, 1987; Froiland, 2011; Kartal, 2007; Kудay, 2007; Marcon, 1999). Ayrıca aile katılımının çocukların dil gelişimlerini (Çelik, 2022; Kınık, Okyay & Aydoğan, 2016) ve sosyal duygusal gelişimlerini (Ekinci Vural, 2006; Uğur Ulusoy, 2018; Van Voorhis, Maier, Epstein & Lloyd, 2013) desteklediği yapılan araştırmalarda kanıtlanmıştır. Ergüden, Doğan ve Şen Hastaoğlu (2020) tarafından yapılan çalışmada aile katılımının okul öncesi dönem çocuklarının benlik saygısı ve sosyal duygusal uyumlarını geliştirdiği belirtilmiştir. Aile katılımı çalışmalarına katılan ailelerin çocuklarının işbirliği yapma, sosyal etkileşim kurma gibi sosyal becerilerinin düzeyi arttıkça, gösterdikleri problem davranışların azaldığı görülmektedir (Yaşar Ekici, 2017).

Aile katılımı çocuk, öğretmen ve aile arasındaki iletişimi artırmaktadır. Çocukların iletişim kurarak kendilerini daha iyi ifade etmelerine, tutum ve davranışlarının olumlu yönde gelişmesine, motivasyonlarının artmasına, pozitif benlik algısı geliştirmelerine katkı sağlamaktadır (Tezel Şahin & Özyürek, 2016). Aile katılımı, okula devam eden çocuklarla birlikte ailedeki diğer üyeler ve kardeşlerin de gelişimlerine katkı sağlamaktadır. Aile içi iletişim ve etkileşimin artmasıyla ebeveynlerin tutum ve davranışlarındaki olumlu değişiklikler meydana gelmekte ve bu da ailede diğer çocuklara karşı olan davranışlarını da iyileştirmektedir (Aydoğan, 2021; Diffly'den aktaran Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Aile Katılımının Aile Açısından Yararları

Aile katılımı ile öğretmen, aileyi ve çocuğu daha yakından tanıdığı gibi aile de öğretmeni, okulu ve çocuğunu daha iyi tanımaktadır. Ailenin çocuğunun eğitime katılmasıyla birlikte bulunduğu kurum işleyişini daha rahat görme ve tanıma fırsatı edinmektedir. Ayrıca okuldaki etkinliklere katılarak kendi bilgi ve tecrübelerini aktarırlar. Böylece hem çocuklarının eğitiminde yer almış hem de okulun işleyişine katkıda bulunmuş olurlar (Caal vd., 2019; Temel, Aksoy & Kurtulmuş, 2020).

Okul ile işbirliği içerisinde olmak ailelere çocuklarını anlama konusunda da destek sağlamaktadır. Öğretmen ile iletişim içerisinde olan aileler, öğretmenin kendilerini dinlemesi, çocuklar ile ilgili karşılıklı bilgi alışverişinde bulunmaları, çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgi alarak farkındalık kazanmaları, aile olarak anne babalık rollerine teşvik edilmeleri ile destek gördüklerini düşünmektedirler. Aile katılımı anne ve babaların ebeveynlik rollerini desteklemektedir (Clucas, Skar, Sehrr & Tetzchner, 2014; Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Epstein vd. (2002)'e göre aile eğitimi ve aile katılımı sayesinde anne ve babaların, çocukluk dönemi gelişim özellikleri hakkında daha fazla bilgi edinmesini, anne babalık yeteneklerinin farkına vararak kendilerine olan güvenin artmasını, anne babalık becerilerini geliştirmelerini, anne babalık sürecinde, yaşanabilecek farklı durumların ve karşılaşılabilecek zorlukların farkına varmalarını sağlamaktadır.

Aile katılım çalışmaları ile özellikle çalışan anne ve babalar, çocuklarıyla etkili vakit geçirememekten, onlara yeterli zaman ayıramamaktan duydukları suçluluktan da kurtulurlar. Anne ve babaların eğitim ihtiyaçlarının giderilmesi çocuklarıyla aralarındaki ilişkiyi güçlendirmektedir (Arabacı, 2014; Cömert & Erdem, 2011; Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Anne babalar çocuklarının eğitimiyle ilgili karşılaştıkları sorunlara okulla birlikte iş birliği yaparak çözüm aramaktadırlar. Aynı zamanda yaşadıkları çocuk yetiştirme ile ilgili deneyimleri diğer anne babalarla paylaşma ve fikir alışverişi yapma fırsatı bulurlar. Çocuklarının ev ortamında da nasıl daha iyi desteklenebileceği konusunda farkındalık kazanarak çocuklarının tüm gelişimine katkıda bulunurlar. Okul öncesi eğitimde anne ve babalar çocuklarının eğitime katılması sonucunda kendilerine, öğretmene ve kuruma olan güveni artmaktadır (Arabacı, 2014; Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Aile katılımı ile anne ve babalar çocuklarını daha iyi anlarlar ve onları bir birey olarak görürler. Çocuklarına saygı duyarak daha sağlıklı ve olumlu bir iletişim kurabilirler. Çocukların anne ve babalarıyla eğitimsel etkinlikler yapmaları, daha fazla iletişim ve

işbirliği kurmaları anne, baba, çocuk arasındaki iletişimin kalitesini artırmaktadır. Böylece ev ortamının çocuk için zenginleşmesi ve bir öğrenme merkezine dönüştürülmesi sağlanır (Göktaş, 2015).

Aile Katılımının Öğretmen Açısından Yararları

Aile katılımının aile ve çocuklar için olduğu gibi öğretmenler için de olumlu etkileri bulunmaktadır. Öğretmen, aile katılımı sayesinde aileleri ve çocukları, onların amaç, ilgi, ihtiyaçlarını daha iyi tanıma fırsatı bulmaktadır. Ailedeki disiplin, ilişkiler, anne babanın çocuğa karşı tutumlarının öğretmen tarafından bilinmesi, öğretmenin çocuğu daha iyi değerlendirmesini ve daha iyi anlamasını sağlar (Oktay, 2004).

Aile katılımı ile öğretmen çocukların ve ebeveynlerin ihtiyaç ve özelliklerinin çeşitliliğinin farkına varmış olurlar. Aile ve çocuğu daha iyi tanıyan öğretmen planlamalarını buna göre oluşturup ilgi ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurur ve planladığı eğitimi daha kolay uygulayabilir. Böylece öğretmen hedeflediği amaçlara da daha kolay ve rahat ulaşabilecektir (Arabacı, 2014; Oktay, 2004)

Öğretmenin aile ile işbirliği yaparak onların desteğini alması, öğretmene çocukların eğitiminde yalnız olmadığını hissettirir. Öğretmenin kendine olan güvenini, motivasyonunu, mesleğine olan saygısını ve iş tatminini artırmaktadır. Aileler sınıf içerisine girdiğinde öğretmeni daha iyi anlamaktadırlar. Bunun sonucunda da aile katılımı öğretmeni yalnızlık ve takdir edilememe duygularından kurtarmaktadır (Tezel Şahin & Özyürek,2016).

Bilgin (2022)'in çalışmasında eğitimde ailenin okuldaki etkinlikleri gönüllü olarak katılmasının, öğretmen ile işbirliği içerisinde olmasının öğretmen motivasyonunu olumlu etkilediği, velilerin maksadını aşan eleştirilerde bulunmasının ise öğretmen motivasyonunu olumsuz etkilediği belirlenmiştir.

Aile Katılımının Kurum Açısından Yararları

Aile katılım çalışmaları okul atmosferinin olumlu yönde gelişmesini sağlamaktadır. Okullar hizmet ettikleri toplulukla, ailelerle güçlü bir bağ kurup onların ihtiyaçlarına cevap verdiklerinde, diğer okullara göre daha iyi öğrenci yetiştirmektedirler. Okul ile iletişim ve işbirliği güçlü olan, etkileşimi sürdüren ailelerin çocukları akademik olarak daha iyi performans göstermektedirler (Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Aile katılımı sayesinde kurumlar ailelerin güvenini ve desteğini kazanmaktadır. Bunun sonucunda idari ve eğitimle ilgili işler de kısa sürede ve daha etkin şekilde yürütülmüş olur. Sorumlulukların paylaşıldığı, ailenin desteğinin alındığı bir kurumda da iş doyumu fazla olmaktadır (Oktay, 2004). Aile katılımı çalışmaları sayesinde ebeveynlerin desteğini alan kurumlar hedeflerine ulaşmada daha başarılı olmaktadır (Piliçer'den aktaran Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Ailelerin eğitim sürecinde yer almaları öğretmenin de motivasyonunu artıracak için her iki taraf da gelişen işbirliği sayesinde oluşabilecek çatışmalar azalır ve birbirlerini daha iyi anlarlar (Almahdi, 2019). Eğitim kurumunda bulunan yönetici, öğretmen, personel, ailelerin işbirliği içerisinde çalışmasının önemi gün geçtikçe daha çok anlaşılmaktadır. Okul öncesi eğitim kurumunda müdür, daha iyi bir eğitim verebilmek ve çalışma şartlarını iyileştirmek adına, anne babaları tanıyarak iyi ilişkiler kurmalı ve uygun planlamalar yapmalıdır. Öğretmen de okul yönetiminin iletişime ve işbirliğine verdiği önemi gördüğünde, okul aile ilişkisi ve işbirliğini geliştirmeye daha istekli olacaklardır. Aile katılım çalışmalarının uygulandığı sınıfların öğretmenleri ile çalışmalara katılan aileler arasında olumlu yönde bir ilişki bulunmaktadır. Aile katılım çalışmalarıyla birlikte aileler kurum ile daha fazla işbirliği yaparak eğitim sürecine dahil olurlar. Bu da kurum, aile, öğretmen iletişimini ve işbirliğini olumlu etkilemektedir. Aile katılım çalışmalarını düzenli bir şekilde yürüten ve programında sıklıkla yer veren öğretmenler ile uygulamalara katılan aileler arasındaki işbirliği daha fazladır (Atabey, 2008; Oktay, 2020).

Erken çocukluk döneminde aile katılım çalışmalarından özellikle ev ziyaretleri, ev ortamının önemi ve ev ortamının çocuğun eğitim ortamı olarak düşünülüp aileler tarafından zenginleştirilmesi önemlidir.

Çocuk Eğitiminde Ev Ortamının Önemi

Erken çocukluk dönemi, çocuğun gelişiminin temellerinin atıldığı, yetişkinlik dönemindeki davranışların da bu dönemde kazanılan davranışlara bağlı olduğu bir dönemdir. Çocuğun yaşamındaki ilk yılları zeka, kişilik, değer yargıları, sosyal davranışlarının gelişiminde kritik bir öneme sahiptir. Erken çocukluk dönemi ayrıca bedensel, zihinsel ve sosyal gelişimlerinin de en hızlı olduğu dönemlerdendir. Bu dönemde çocukların hem aileden aldığı kalıtsal özellikleri hem de çevresinden edindiği deneyimleri onun sonraki yaşamında etkili olmaktadır. Bu nedenle eğitime olabildiğince erken dönemde başlanması gerekmektedir (Ammar, Acevedo & Cordova, 2013; Alkan Ersoy, Kurtulmuş & Çürük Tekin, 2014; Dinkel, Snyder & Cacola, 2019; Kaya, 2002).

Erken çocukluk döneminin çocuğun yaşamındaki önemi düşünüldüğünde çocuğun içine doğduğu aile ve ev ortamı oldukça önemlidir. Aile toplumun en küçük birimidir. Çocuklar ev ortamına doğarlar ve karşılaştıkları ilk sosyal çevre aileleri olmaktadır. Çocukların ilk eğitimcileri olan anne babaların çocuklar üzerinde olumlu veya olumsuz etkileri bulunmaktadır. Sağlıklı aile ilişkilerinin olduğu bir ev ortamında yetişen çocuklar ileride sağlıklı, mutlu ve başarılı bireyler olmaktadır. Sağlıklı bir iletişim ve aile ilişkileri olmayan bir ev ortamında büyüyen çocukların ise gelişimlerinde ve çevreyle olan sosyal ilişkilerinde problemler yaşadıkları görülebilmektedir (Alkan Ersoy, Kurtulmuş & Çürük Tekin, 2014; Khan, Begum & Imad, 2019; Poyraz, 2007). Sorunlu bir ev ortamı, çocuğun entelektüel, sosyal ve duygusal gelişimi üzerinde olumsuz etkileri olabilir. Yapılan araştırmalar, yaşamın ilk yıllarında olumsuz bir ev ortamının, zayıf dil becerileri, davranış sorunları gibi gelişim bozukluklarına yol açabileceğini göstermiştir. Çocukların büyümesi,

gelişmesi, öğrenmesi ve keşfetmesi için sağlıklı ve güvenli bir ev ortamı şarttır (Evans vd., 2010).

Ebeveynlik temel olarak, çocukların sağlık, beslenme ihtiyaçları, duygusal destek, gelişimin desteklenmesi için aile tarafından sağlanan bakımı ifade eder. Ekolojik Sistemler Teorisi'ne göre, ebeveynlik çocukların gelişimini etkileyen ana faktördür. Mikro sistem olan ev ortamı, çocukların gelişimi üzerinde etkilidir. Ev ortamı, çocuk ebeveyn ilişkisi, aile yapısı, ebeveyn-çocuk iletişimi, uyarıcılar ve öğrenme koşullarını içerir. Bu unsurları destekleyerek ev ortamını zenginleştirmek çocuğun gelişimini olumlu etkileyecektir (Bradley & Corwyn, 2002; Yang, Yang, Zheng, Song & Yi, 2021).

Okul öncesi dönemde çocukların eğitimi ev ortamında aile içerisinde de devam etmektedir. Ev ortamı, uyarıcı materyallerin (kitaplar, oyuncaklar, öğretmene yardımcı olma vb.) bulunması ve aile ve çocuğun ortak zaman geçirmesi (kütüphaneye veya müzeye gitme vb.) gibi pek çok öğeyi içinde barındırır. Ev ortamının sadece ailenin ekonomik ve eğitim kaynaklarının doğrudan bir sonucu olduğu söylenemez. Aile içi etkileşim ailenin kültürel yapısı, değerleri gibi ekonomik olmayan yönlerden de etkilenir. Dezavantajlı bölgelerdeki çocuklar genellikle olanakları az olan ev ortamlarında kaldıkları için Amerika Birleşik Devletleri'ndeki Head Start gibi programlar, ev ortamlarındaki dezavantajları azaltma yönünde çalışmalar yapmaktadır. Ev ortamında yapılan düzenlemeler, çocuğun gelişimini destekleyerek okula başlarken diğer çocuklarla aralarındaki farkı kapatmayı amaçlar (Biedinger, 2011).

Çocuğun gelişiminde ev ortamının etkisi oldukça büyüktür. Çocukları okula gitmeden önce erken dönemde desteklemenin onların ileriki yıllarında akademik/bilişsel ve sosyal/davranışsal açıdan olumlu etkilediği görülmektedir (Giallo, Treyvaud, Cooklin & Wade, 2013). Biedinger (2011) ebeveyn eğitiminin ve ev ortamının Almanya'da yaşayan çocukların gelişimine etkisini incelediği çalışmasında, aile ve ev ortamının bilişsel gelişim üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu, yüksek eğitilmiş ebeveynlerin çocuklarının gelişimini desteklediklerini bulmuştur. Yang ve diğerleri'ne göre (2021) çocukların bulundukları çevreler doğal çevre, sosyal çevre ve ev ortamı olmak üzere üçe ayrılabilir ve

erken çocukluk döneminde en fazla maruz kalınan ortam ev ortamıdır. Ev ortamının, çocukların bilişsel ve psikomotor gelişimi ile pozitif yönde ilişkili olduğu görülmüştür. Çocukların yaşları büyüdükçe bu ilişki daha da güçlenmiştir. Bu durum sağlıklı ev ortamının çocukların gelişimi üzerinde sürekli olumlu bir etkiye sahip olabileceğini gösterir. Bu bağlamda kaliteli uyaranların olduğu bir ev ortamının çocukların bilişsel ve psikomotor gelişimi üzerinde sürekli olumlu bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir.

Okul öncesi dönemde çocuklara sunulan ev ortamının çocukların ilkokuldaki okuryazarlık ve okumayla ilgili becerilerine etkisinin ölçüldüğü bir araştırmada ebeveyn çocuk ilişkisi kurularak anne ve çocuk paylaşımıyla okuma yapmışlardır. Araştırma sonucunda ev ortamında yapılan okuryazarlık çalışmalarının olumlu etkileri olduğu görülmüştür (Sénéchal & LeFevre'den aktaran Lehl, Evangelou ve Sammons, 2020). Ebeveyn okul işbirliği etkinliklerinin ve ev ortamının çocukların sosyal ve dil becerileri ile ilişkili olup olmadığının araştırıldığı bir çalışmada ise işbirliği etkinlikleri ile alıcı dil ve çocukların sosyal becerileri arasında olumlu ilişki olduğu, ev ortamının çocukların sosyal ve dil becerilerinde etkili olduğu bulunmuştur (Lehl, Evangelou & Sammons, 2020). Ev ortamı çocukların motor gelişimleri için de oldukça önemlidir. Valadi ve Gabbard (2020) çalışmalarında ev ortamının 18-42 aylık küçük çocukların ince ve kaba motor becerileri üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda ev ortamında çocuğa sağlanan olanakların, çocukların motor becerilerinde önemli ve etkili faktörler olduğu görülmüştür.

Ev ortamının çocuklara göre düzenlenip, zengin uyarıcılarla desteklenmesi ile ev ortamındaki olumlu değişiklik etkili ebeveynliği, kaliteli aile-çocuk etkileşimlerini geliştirmeyi, eğitimin devamlılığını sağlar. Bu nedenle erken çocukluk döneminde ev ortamının zenginleştirilmesine yönelik uygulamalar oldukça önemlidir (Aydoğan, 2006; Iltus, 2007; Okur, 2015).

Erken çocukluk döneminde çocuğun tüm gelişiminin desteklenmesi, anne baba çocuk ilişkisinin artırılması için ev ortamının zenginleştirilmesi gerekmektedir.

Ev Ortamının Zenginleştirilmesi

Her yaştaki insan uygun bir çevreye ihtiyaç duyar. Okul öncesi dönemdeki çocuklar için ise gelişimin tamamlanmamış olmasından dolayı uygun ortamda yaşama ihtiyacı daha önemli hale gelmektedir. Çocuk Hakları Sözleşmesine göre de çocuğun aile çevresinde, ev ortamında yaşaması, bakılması, yetişmesi ve katılımı esastır (Aydoğan, 2006; Dirican, 2018; Iltus, 2007).

Çocuğun dünyayla olan ilişkisi ev ortamında aile ile başlar. Çocuklar ilk olarak evlerinden başlayarak çevrelerini tanırırlar. Zamanının büyük bir bölümünün geçtiği evde günlük yaşam becerilerini sürdürürler. Çocuklar için ev ortamını hazırlayacak olan kişiler de ebeveynleridir. Ebeveynlerin ev ortamında desteğini almayan çocukların gelişimi olumsuz etkilenir (Enebrink vd., 2015; Gottfried, 1984). Aileler çocuklarının gelişim ve eğitimi desteklemek için uyanlarla zenginleştirilmiş bir ev ortamı sunmalıdırlar. Çocukların etkili öğrenmelerini sağlayacak ev ortamının oluşturulması için, okul ve ailenin işbirliği yaparak birlikte hareket etmeleri gerekmektedir. Öncelikle ev ortamında anne ve baba ile başlayan eğitim sonrasında okulda devam etmektedir. Ev ortamında çocuğun yaşadığı deneyimler okuldaki başarısı üzerinde etkili olacaktır. Bu nedenle çocuğun ev ortamı çocuğun gelişimine uygun olacak şekilde hazırlanmalıdır (Akbaşlı & Diş, 2019; Evans vd., 2010; Özdemir, 2018).

Düşük sosyoekonomik seviyedeki ailelerde doğan çocukların kaynaklara olan sınırlı erişimleri eğitimdeki başarılarında engeller yaratabilmektedir. Çocuklarına evde destekleyici bir eğitim ortamı sağlayan ailelerin, sosyoekonomik durum yetersizliği bulunsa bile çocuklarının başarısına olumlu katkıda bulunurlar. Aile ve öğretmenlerin, uygun ve zenginleştirilmiş bir ev ortamı sunabilmek için işbirliği yapması çocuğun gelişimini destekler (Akbaşlı & Diş, 2019; Biedinger, 2011).

Uygun çevresel koşullarda her çocuk gelişimsel olarak potansiyeline ulaşabilmektedir. Çocukların gelişim düzeylerine uygun olarak sağlıklı, güvenli ve ilgi çekici bir şekilde düzenlendiği, yaşanabilecek kazalara karşı güvenlik önlemlerinin alındığı, özgürce

keşfederek oynayıp çalışabildikleri, ihtiyaçlarının karşılandığı bir ortamda bulunmaları gereklidir. Ancak bu şekilde çocukların bilişsel, sosyal duygusal, motor, dil gelişimi alanlarında gelişimi en üst düzeyde desteklenebilir. Bu fırsatları da çocuklara anne babaları sağlayacaktır. Özellikle erken çocukluk döneminde ebeveynlerin yeterli becerilere sahip olması ve çocuklarına destek vermeleri gereklidir (Aydoğan, 2006; Bojczyk, Haverback & Pae, 2018; O’Sullivan, 2022). Erken çocukluk dönemi çocuklarının ev ortamı, yaşama ve gelişme şansını belirlemede kilit bir rol oynamaktadır. Nitelikli bir ev ortamı kaliteli koşullar, güvenli ve iyi düzenlenmiş fiziksel ortam, çocukların oyun oynaması ve keşfetmesi için fırsatlar, gelişimine uygun materyal ve oyuncaklar içermektedir. Yapılan araştırmalar çocuklara uygun kitapların bulunduğu evlerde büyüyen çocukların kitap olmayan evlerde büyüyen çocuklara göre ortalama olarak üç yıl daha fazla eğitim aldıklarını göstermektedir (UNICEF, 2022). Kolombiya’da yapılan bir erken müdahale programında ise maddi olanaklardaki (kitap, oyuncak sayısı vs.) iyileştirmelerin, çocukla geçirilen zamanın artmasının çocukların bilişsel, dil ve sosyal duygusal gelişimi için önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Orri, Côté, Tremblay & Doyle, 2019).

Ev ortamının zenginleştirilmesinde dikkat edilmesi gereken bazı noktalar bulunmaktadır. Ev ortamının çocuklar için güvenliğinin sağlanması gerekmektedir. Güvenli ortam, çocuklar için tehlikeli olabilecek durum ve nesneleri önceden düşünerek ortadan kaldırmaktadır. Çocukları evde tek başına bırakmak, ilaç, deterjan gibi kimyasal maddeleri veya kesici ve delici aletleri ortada bırakmak ev ortamında güvenliği tehlikeye atarak çeşitli ev kazalarına sebebiyet verecektir. Bu nedenle aileler bu durumlara dikkat ederek ev kazalarına karşı önlemler almalı ve tehlikeli olabilecek durumları ve nasıl korunacaklarını çocuklarına anlatmalılardır (Doğan & Öztürk, 2021; Kan Öntürk & Balcı, 2015; Özakar Akça, Çankaya & Aydın, 2017).

Evde zengin uyarıcılar bulunması, çocukların gelişimlerinin her yönden desteklenmesi için oldukça önemli bir konudur. Ev ortamında zengin çeşitliliğin sağlanması ile öğrenme fırsatları yaratarak çocuğun bundan yararlanması sağlanmaktadır. Ev ortamında eğitsel materyallerin çeşitliliği, günlük yaşamda kullanılan araç gereç çeşitliliği, dergi kitap gibi

okuma yazma materyallerinin çeşitliliği çocuğun faydalanabileceği kaynaklardır (Iltus, 2007; Türksoy, 1991).

Sayı, ses, renk ve şekil gibi kavram öğretimi, şarkı ve tekerleme öğretimi, ev dışında park, müze, kütüphaneye gitmek gibi ev dışında yapılabilecek etkinlikler de ev ortamının değerlendirilmesinde sorgulanan değişkenlerdir (Okur, 2015). Yu ve Daraganova (2015) tarafından yapılan çalışmada, ev ortamı değerlendirmesinde oyun oynama, şarkı söyleme, resim yapma, kitap okuma gibi evde aile ile yapılabilecek etkinlikler ve piknik, park, müze gibi ev dışı alanlara gitmek de ev ortamının değerlendirilmesinde dikkate alınmıştır. Ev ortamında bu çeşitliliği ve zenginliği sağlayacak olan kişiler öncelikle anne ve babalardır. Ebeveynler çocuklarıyla yapabileceği etkinlikler üreterek, birlikte oyun ve oyuncak oynayarak, günlük işlerde onlara da görevler vererek kaliteli vakit geçirebilirler. Evdeki araç gereçlerin çocukların gelişimini destekleyen materyallere dönüştürülmesi mümkündür. Aileler evde bulunan kapaklar, şişeler, kumaşlar, boncuklar, dergi parçaları, tuvalet kağıdı ruloları, kutular gibi malzemeleri değerlendirerek oyun materyallerine çevirebilirler. Ev ortamında bulunabilecek çeşitli malzemelerin çocuklar tarafından kullanılmasına imkan verilerek desteklenmelidir (Iltus,2007; O’Sullivan, 2022; Ömeroğlu & Turla, 2001).

Düşük ve orta sosyoekonomik düzeydeki 26 ülkede yapılan bir araştırmada, çocukların aile bakım davranışlarının, çocukların okuma-yazma, matematik ve öğrenme gelişimlerine etkisi incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre aile bakım davranışının tüm gelişim alanında etkili olduğu, çocuğa ait kitap sayısı, çocuğun okul öncesi eğitim alması, ailenin çocuğu ile etkinlikler yaparak eğitimini desteklemesinin, çocuğun iki veya daha fazla oyuncuğa sahip olmasının çocuğun öğrenmesini, okuma-yazma ve matematik becerilerini olumlu etkilediği bulunmuştur (Frongillo, Kulkarni, Basnet & Castro, 2017)

Ev ortamı, değişimler yapılarak tekdüzelikten kurtarılıp çocuğun yaş ve gelişimine göre daha işlevsel hale getirilebilir. Ailelerin şartlara göre ev ortamında değişiklikler yapması ev ortamını zenginleştirir. Ev ortamının zenginleştirilmesi için işlevsellik önemlidir. Ev ortamında işlevi olmayan eşyanın bulunmasını önlemek, evdeki alan veya eşyaların

işlevsel bir biçimde kullanılması, çocuğun gelişimini rahatça sürdüreceği bir ortam oluşturur (Aydoğan, 2006).

Ev ortamında çocuklara her şeyin hazır ve düzenli bir biçimde verilmesi çocukların pasif kalmalarına neden olur. Ancak yeterli karmaşıklık olgusu bulunan ev ortamlarında çocuklar kalıplardan kurutulmuş yeteneklerini ortaya çıkarma, karşılaştıkları problemlere karşı çözüm yolu arama özellikleri ortaya çıkar, merak duyguları gelişir. Çocukların kendilerini ev ortamına ait hissedebilmeleri için aynı zamanda renklerin kullanımı da önemlidir. Ev ortamında ve materyallerde kullanılan renkler ve tasarımlar çocukların dikkatini çekerek, öğrenme aktivitelerine yardımcı olur. Canlı renkler ve görsellerin bulunduğu bir ortam çocukların görsel algısını desteklemektedir. Ev ortamındaki bu fiziksel parametrelerin çocukların bedensel ve zihinsel gelişimine etkisi oldukça önemlidir (Köse Doğan & Baksi, 2019). Renklerin zihin gelişimini desteklediğini kanıtlayan çalışmalar da bulunmaktadır. Aynı zamanda psikolojik olarak da insanı etkilediği, bu nedenle ortam ve materyallerde renklerin etkili ve görselliği zenginleştirecek şekilde kullanılması gerektiği bilinmektedir (Köksal'dan aktaran Aydoğan, 2006). Ev ortamındaki uyum da bireylerin ev içerisindeki rolleri, renk, ses, ışık, doku, biçim ve işlev gibi pek çok alanı kapsamaktadır. Çocukların uyarıcılardan etkili bir şekilde yararlanabilmeleri için ev ortamında öğeler arasında bir uyum olması gerekmektedir (Türksoy, 1991)

Ev ortamının zenginleştirilmesinde, çocukların eğitimi ve gelişiminde ebeveynler etkin rol almaktadır. Çocukların ailenin içine doğmaları, vakitlerinin çoğunu ev ortamında geçirmeleri, anne ile kurdukları bağ düşünüldüğünde çocuğa yapılan çalışmalar anne çocuk ilişkisini de destekleyecektir.

Anne Çocuk İlişkisi

Anne ve babalar çocukların yaşamında doğum öncesinden, ömrünün sonuna kadar etkisini sürdüren, çocuğun gelişiminde önemli yer tutan kişilerdir. Bireyin psikolojik, sosyal gelişimi ve kişilik özelliklerinin temellerinin atıldığı yaşamın kritik yılları olan 0-6 yaş için

oldukça önemlidir. Bu dönem üzerinde anne baba çocuk ilişkisinin etkileri de yadsınamaz. Çocuğun özellikle annesiyle kuracağı bağlar ileriki yaşamını etkileyen önemli bir etkidir (Gürşimşek, 2003; Öngider, 2013).

Çocuklar dünyaya geldikten sonra anne ve babalarıyla kurdukları iletişime bağlı olarak duygu düşünce ve inançlarını oluştururlar. Çocuklarıyla sağlıklı bir iletişim içerisinde olan ebeveynler çocuklarına saygı duyarak onlarla ilişkilerini geliştirirler. Sağlıksız bir iletişim kurulan ailede ise çocuklar kendilerini değersiz gibi hissederek aralarındaki ilişki olumsuz etkilenebilir (Tezel Şahin, 2014).

Anne bebeğin ilk bilgilerini öğrendiği, deneyimlerini paylaştığı kişilerin başındadır. Bebeğin gözlerini açtığında ilk gördüğü, sevgi ve güvenle bağlandığı kişi annesidir. Anneler çocuklarının açlık susuzluk, temizlik, uyku, güvenlik gibi fizyolojik ihtiyaçlarını karşılarlar. Bunun yanında yalnızca fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamakla kalmayıp sevgi ve şefkat göstererek çocuklar için önemli bir varlık konumundadırlar. Çocuklar annelerinin sevgisini hissetmekten, kucaklanmaktan, sevimliden hoşlanırlar (Çağdaş, 2003). Anne ile bebek arasında kurulan ilişki ile güvenli bağlanma sağlanır. Bebeğe yeterince verilemeyen güven duygusu ve ihmalin sonuçları ilerleyen yıllarda da huzursuzluk, dikkat sorunları, hiperaktivite ve öğrenme bozuklukları gibi sorunları ortaya çıkarmakta ve telafisi büyük çaba gerektirmektedir. Bu nedenle yaşamın ilk yıllarında anne ve çocuk arasında kurulan bağ, yaşamın ilerleyen yıllarında sağlıklı bir gelişim göstermeleri için en önemli etkenlerdendir (Kazan & Sarısoy, 2021).

Anne ile çocuk arasında paylaşılan karşılıklı ilişki ve etkileşim anne çocuk ilişkisi olarak tanımlanmaktadır. Anne çocuk ilişkisi bebek daha anne karnındayken başlamaktadır. Gebeliğin planlı olup olmaması, annenin duyguları, kendini rahat hissetmesi gibi durumlar bebeği etkilemektedir. Annenin gebeliğinde sinirli, stresli veya üzgün olması gibi olumsuz duygular bebeği olumsuz etkilerken, annenin mutlu, huzurlu bir gebelik sürecinde olması bebeği de olumlu etkileyecektir (Berk, 2013). Anne çocuk arasındaki ilişkinin sağlıklı bir biçimde oluşması doğumdan sonra güvenli bağlanmanın gerçekleşmesiyle ortaya çıkmaktadır. İlk olarak 1958 yılında J. Bowlby'nin bağlanma terimini kullanmış ve bunun

üzerine pek çok araştırma yapılmaya başlanmıştır (Soysal, Bodur, İşeri & Şenol, 2005). Bowlby'e göre bağlanma bebeği annesi ya da bakımını üstlenen kişi ile duygusal bir bağ kurmaları ile ortaya çıkan çift yönlü bir süreçtir (Trawick-Swith'ten aktaran Balcı, 2017). Anne ve bebek arasında kurulan başarılı bir bağ çocuğun hayata tutunması ve uyumu açısından oldukça önemlidir. Doğumdan sonra annenin bebeğin yanında olması, onun ihtiyaçlarını karşılaması temel güven duygusunun oluşmasını sağlamaktadır. Güvenli bağlanma ile çocuklar yaşamının ileriki yıllarında lider, işbirlikçi, sosyal, öğrenmeye istekli ve çevresine ilgili olarak tanımlanırlar (Tezel Şahin, 2014; Tulpar, Aktan & Yardımcı, 2020). Özkan ve Bartan (2020) tarafından yapılan çalışmada, 5-6 yaş çocukların bağlanma şekilleri ile anne baba çocuk ilişkisini belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmanın sonucunda güvenli bağlanmış çocukların anneleri ile daha iyi iletişim kurdukları, disiplin, özerklik ve katılım konusunda kaçınan bağlanma yaşayan çocuklardan daha olumlu sonuçlar aldıkları görülmüştür.

Bebekler etkileşim içerisinde oldukları ve tanıdıkları kişilerden bir ağ oluşturmaktadırlar. Yaşadıkları olumlu sosyal deneyimler, sağlıklı sosyal ve duygusal bir gelişimle gerçekleşir. Aynı zamanda çocuğun gelişmesi ve öğrenme yeteneğinde, bağlandığı kişiyle olan sosyal ve duygusal ilişkisinin kalitesi önemli derecede etkili olmaktadır (Bradford'dan aktaran Balcı, 2017; Li, vd., 2015).

Anne ve çocuk ilişkisinde sözel ve sözel olmayan iletişim yollarından faydalanılır. Anne ve çocuğun iletişime geçmesi, konuşması sözel iletişimi, fiziksel temas, birlikte etkili vakit geçirme sözel olmayan iletişimi göstermektedir (Telles'ten aktaran Balcı, 2017). Annenin çocuğuyla etkili vakit geçirmesi, eğitici çalışmalar yapma, oyun oynama anne çocuk ilişkisini geliştirmektedir. Bunun için ailelerin bu konuda bilgi sahibi olup bilinçlendirilmeleri gereklidir. Çocukla birlikte geçirilen kaliteli zamanlar anne çocuk ilişkisini desteklemektedir (Menashe & Atzaba-Poria, 2016). Akgün ve Yeşilyaprak (2010) çalışmalarında anne çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitiminin etkililiğini araştırmışlardır. Araştırma sonucunda anne çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitimine

katılan annelerin ilişkilerinin olumlu yönde etkilendiği ve araştırmadan üç ay sonrasında da devam ettiği görülmüştür.

Anne çocuk ilişkisinin çocuğun gelişimi üzerinde önemli etkilerinin olduğu bilinmektedir. Çocuğun kişilik özellikleri, akademik başarısı, davranışları, duygu ve düşünceleri, sosyal ilişkileri üzerinde etkileri vardır. Olumlu ve sağlıklı bir anne çocuk ilişkisi, çocuğa sağlanan uyarıcılarla zenginleştirilmiş destekleyici ev ortamı çocuğun sağlıklı gelişimini, çevresiyle olumlu ilişkiler kurmasını, sağlıklı bir kişilik geliştirmesini sağlar. Çocuğuyla olumlu bir ilişki kuran annelerin çocuklarının diğer çocuklara göre daha uyumlu ve olumlu özellikler barındıran bir kişilik geliştirdikleri görülmüştür. Bu bağlamda çocuğun ailesi özellikle bakım verenin desteklenmesi ve bilinçlendirilmesi çok önemlidir (Dereli & Dereli, 2017; Doh vd., 2016; Li vd., 2015; Tezel Şahin, 2014).

Özellikle 0-3 yaş arasında anne ile çocuk arasında olumlu yakın ilişkinin gerçekleşmemesi ve çocuğun anneden yoksun olması, ilerleyen yıllarda çocuğun problemlerle karşılaşmasına, anne yokluğundan kaynaklanan duygusal yoksunluk çekmesine, zihinsel, sosyal ve duygusal olarak gelişiminin olumsuz etkilenmesine ve gecikmesine yol açabilmektedir. Çocuğun ilerleyen yıllarında bir takım problemlerle karşılaşmasına neden olabilmektedir. Annenin yokluğundan kaynaklanan duygusal yoksunluk, gerek zihinsel, gerekse duygusal ve sosyal gelişiminin olumsuz etkilenmesine sebep olabilmektedir. Annenin çocuğu ile sağlıklı bir ilişki kurarak onunla uyum sağlaması, çocuğunun sorunlar karşısındaki öfkesinde ve yardıma ihtiyacı olduğunda onun ihtiyaçlarını tahmin ederek destek olmasını sağlar. Ancak çocuğu ile olumlu ve sağlıklı bir ilişki kuramamış olan anne, çocuğunun ihtiyaçlarını anlamada, ona destek olmada sıkıntı çeker ve çocuğun sorunlar karşısında olumsuz tepkileri devam edebilir (Akgün, 2008; Doh vd., 2016; Sirois & Bernier, 2018).

Okul öncesi dönem çocuğun gelişiminde kritik öneme sahiptir. Çocuklar çevrelerindeki akranlarıyla veya tanıdıklarıyla zaman geçirirler de en çok vakti anne ve babalarıyla ev ortamında geçirirler. Anne çocuk ilişkisi ile ilgili yapılan çalışmalar göstermiştir ki, anne çocuk ilişkisi olumlu olan ve ev ortamını uyarıcılarla zenginleştiren, çocuklarını

destekleyen annelerin çocuklarının tüm gelişimi sağlıklı bir şekilde desteklenmiştir (Akgün, 2008; Akıncı Coşgun, 2018; Aslan, 2018; Pancsofar, Vernon-Feagansa, Odom & Roe, 2008).

Anne çocuk ilişkisini etkileyen bazı faktörlerin olduğu görülmektedir. Bu faktörlerden biri anne baba tutumudur. Demokratik tutumun sergilendiği bir ailede anne ve babalar çocuklarının ilgi ve ihtiyaçlarını gözeterek onların gelişimine katkıda bulunurlar. Demokratik anne babalar çocuklarına sevgilerini gösterirler ve saygı duyarlar, fikirlerine değer vererek destekleyici birer rehber olurlar. Çocuklara karşı gösterilen bu olumlu tutum onların benlik saygılarına ve karar verme becerilerine olumlu katkılar sağlar (Tezel Şahin & Özyürek, 2021). Kırman ve Doğan (2017), son on yılda sıfır-altı yaş grubu çocuğu olan 0 - 6 yaş çocuğu olan anne babaların, çocukları ile ilişkilerini ele alan çalışmaları incelemişlerdir. Çalışmanın sonucunda demokratik anne baba tutumlarının çocukların sosyal becerilerini olumlu, çocuk davranışları üzerinde anne baba tutumlarının etkili olduğu bulunmuştur.

Annenin yaşı anne çocuk ilişkisini etkilemektedir. Annenin çocuğuyla ilişkisinde duygusal olarak anne olmaya hazır olup olmadığı önemlidir. Erken yaşta anne olmak, yaşla gelişen olgunluğun sağlanmamasıyla anne çocuk ilişkisini olumsuz yönde etkileyebilir. Genç anne olmak, çocuk büyütme konusunda zorluk çekerek isteksiz davranmalarına, çocukları ile daha fazla çatışma yaşamalarına neden olabilmektedir (Saygı, 2011; Tezel Şahin, 2014).

Anne eğitim düzeyi de çocukla olan ilişkisinde belirleyici bir faktördür. Eğitim düzeyi yüksek olan anneler çocuk yetiştirme tutumunda daha bilinçli davranmaktadır. Annenin çocuk gelişimi ile ilgili bilgi sahibi olması, kendini geliştirmiş bir ebeveyn olması anne çocuk ilişkisini olumlu etkiler. Çalışmalar eğitim düzeyi arttıkça anne çocuk ilişkisinin ve annenin çocuğun gelişimine desteğinin olumlu etkilendiğini göstermiştir (Han & Neuharth-Pritchett, 2015; Hayes, Berthelsen, Nicholson & Walker, 2016; Saygı, 2011; Yüksek Usta, 2014).

Çocuğun cinsiyeti onu birey olarak kabullenen ailelerin tutumlarını etkilemezken, özellikle alt sosyoekonomik yapıdaki bazı ailelerde cinsiyet ayrımı yapıldığı görülebilmektedir. Toplum içinde kız çocuklarının daha uyumlu, sakin, duygusal olması, erkek çocuklarının ise daha hareketli, saldırgan olması yönünde bir algı oluşmuştur. Bu nedenle erkek çocuğuna daha tepkisel, kız çocuklarına ise tepkilerinin daha olumlu, hoşgörülü olduğu görülebilmektedir (Önder, 2005; Updegraff, Umaña-Taylor, Son & Cahill, 2022). Ayrıca anne babaların kendi cinsi çocukları ile daha fazla zaman geçirme eğiliminde oldukları, daha olumlu ilişki geliştirdikleri görülmektedir (Berk, 2013; Saygı, 2011).

Çocuk sayısı fazla olan ailelerde, çocuklara ebeveynleri tarafından ayrılan zaman ve imkanlar azalmaktadır. Ailede çocuk sayısı arttıkça anne çocukların bakımı ile ilgilenmekte ve sorumluluklarını yerine getirmekte zorluk çekebilir (Tezel Şahin, 2014).

Ailelerin ilk çocuktan yüksek beklenti içinde oldukları için onu daha olgun yetiştirdikleri, kontrolcü oldukları görülmektedir. Küçük çocuklara ise daha az sorumluluk verme, daha hoşgörülü davranma gibi davranışlar sergiledikleri, küçük çocukların ilgi odağı oldukları görülmektedir (Öztürk, 2009).

Planlı çocuk sahibi olma durumu anne çocuk ilişkisinde etkilidir. Annenin isteyerek çocuk sahibi olması ve onu kabul edip sevmesi, anne ile çocuk arasındaki bağı güçlendirerek annelik duygusunu destekler. Ancak oturmamış evliliklerde kendilerini hazır hissetmeden plansız çocuk sahibi olmak anne ile çocuk ilişkisini negatif yönde etkilemektedir (Yavuzer, 2003).

Annenin ruhsal durumunun iyi olması da sağlıklı bir anne çocuk ilişkisi kurulmasında önemli bir etkidir. Annenin kendini sağlıklı ve mutlu hissetmesi, çocuğuyla da yeterli ilgilenbilmesini, ona sevgi ve şefkat gösterebilmesini sağlamaktadır. Ruhsal anlamda kendini kötü hisseden, depresyonu olan annelerin bebeklerinin güvensiz bağlanma oranının yüksek olduğu, daha fazla problemle karşılaştıkları görüşmüştür (Yörükoğlu'ndan aktaran Uçar Çabuk, 2017).

Ev ortamındaki eşler arasındaki ilişki de annenin çocuğu ile kurduğu ilişkiyi etkilemektedir. Karşılıklı sevgi ve saygının olduğu bir ev ortamında eşlerle birlikte çocuklar da mutlu olurlar. Çocukların mutluluğu ailenin mutluluğunun artmasını sağlar. Eşler arası sık sık yaşanan gerginlik ve huzursuzluk ise ebeveynlerin ve çocuğun kendini mutsuz hissetmesine, kişilerin gergin olmasına yol açarak anne çocuk ilişkisini olumsuz etkilemektedir (Yaşar, 2009).

Çocuklar günümüzde boşanma ya da evlilik dışı dünyaya gelme sebebi ile parçalanmış ailede büyüebilmektedir. Boşanma süreci anne ve babaların çocuklarıyla olan ilişkilerini etkilemektedir. Boşanmalarda çocuğun bakımını genellikle anne üstlendiği için parçalanmış ailelerde anne hem çalışıp hem çocuğuna bakım verme konusunda zorluk çekebilir. Eş desteği almadığı ve üzerindeki sorumluluk arttığı için anne çocuk arasındaki ilişki sağlıklı gerçekleşmeyebilir (Öztürk, 2009).

Annenin kendi annesiyle olan ilişkisi ve kendi yetiştirme tarzı çocuğuyla ilişkisinde önemli olmaktadır. Anne kendi annesiyle güvenli bağlanma ilişkisi kurmuşsa, sıcak ve sevgi dolu aile ortamında büyüdüyse, bu durum evliliğine ve çocuğu ile olan ilişkisine olumlu yönde yansımaktadır (Soysal, Bodur, İşeri & Şenol, 2005). Ancak tam tersi bir durum söz konusu olduğunda kendi annesinden sevgi göremeyen anne çocuğuna da sevgi vermekte güçlük çekebilir (Yörükoğlu'ndan aktaran Balcı, 2017; Tezel Şahin & Özyürek, 2021).

Ailenin sosyoekonomik durumunun düşük ya da yüksek olması çocuğun gelişiminde etkilidir. Sosyoekonomik durumu kötü olan bir ailede yetersiz imkanlar yüzünden yaşanan stres sonucu annelerin çocuklarıyla olan ilişkileri zarar görebilmektedir. Ekonomik sıkıntılar yaşayan ailelerin, sıkıntı yaşamayan ailelere göre çocuklarıyla ilişkilerinde daha az etkin, daha fazla cezacı ve soğuk olabildikleri görülebilir (Tezel Şahin, 2014). Çakıcı (2006) çalışmasında 6 yaş çocuğa sahip alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki ailelerin aile işlevlerini, anne çocuk ilişkilerini ve aile işlevlerinin anne çocuk ilişkilerine etkilerini incelemiştir. Çalışma sonucunda alt sosyoekonomik düzeydeki annelerin anne çocuk ilişkisinin, üst sosyoekonomik düzeydekilere göre daha sağlıklı olduğu görülmüştür.

Annenin çalışma durumu da anne çocuk ilişkisini etkileyen faktörlerdendir. Günümüzde değişen yaşam koşullarıyla kadınlar daha fazla çalışma hayatında yer almışlardır. Çocuğun yaş grubu, annenin çalışma süresi ve annenin çalıştığı zamanlardaki bakıcının bakım niteliği gibi değişkenler önemlidir. Annenin çalışma sürecinde çocuğun bakımında zorlanması, çocuğa ayrılan zamanın azalması anne çocuk ilişkisini olumsuz etkileyebilir. Ancak çalışan anne, çocuk gelişimi ve çocuk davranışları ile ilgili bilgi sahibiyse çocuğuna ayırdığı zaman kısıtlı olsa bile çocuğuyla sağlıklı bir ilişki kurmada başarılı olmaktadır (Paktuna Keskin'den aktaran Balcı, 2017; Giallo, Treyvaud, Cooklin & Wade, 2013).

İlgili Araştırmalar

Bu bölümde araştırmanın konusu ile ilgili ulusal ve uluslararası yapılmış araştırmalara en yakın tarihli olanlardan geçmişe doğru bir sıralamayla yer verilmiştir.

Araştırmalar aile katılımı, anne çocuk ilişkisi ve aile öğretmen iletişimi ile ilgili olmak üzere 3 alt başlık şeklinde verilmiştir.

Aile Katılımı ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Serçe (2022)'nin çalışmasında Okul Öncesi Eğitim Programı ile Bütünleştirilmiş Aile Destek Eğitim Rehberi (OBADER)'de bulunan aile eğitimi oturumlarını değerlendirme ölçeği hazırlanması, OBADER'deki eğitim konularının uzaktan eğitim yoluyla ebeveynlere verilmesi ve etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada tek grup ön test son test deneysel desen kullanılmıştır. Birinci örneklem grubu; ölçeğin oluşturulmasında, ikinci örneklem grubu OBADER oturumlarının ebeveynler üzerindeki etkisinin incelenmesinde kullanılmıştır. Araştırmanın birinci örneklem grubunu, Google Formlar üzerinden ulaşılan 36-72 aylık çocuğu olan 310 ebeveyn, ikinci örneklem grubunu 36-72 ay çocuğu olan 33 ebeveyn oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu” ve “Uzaktan Eğitimle Verilen OBADER Aile Eğitim Oturumlarını Değerlendirme Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek, ebeveynlere ön test olarak uygulandıktan

sonra araştırmacı tarafından OBADER içinde yer alan aile eğitim oturumları uzaktan eğitimle ebeveynlere verilmiştir. Eğitimden sonra ise son test uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda yapılan ön test ile son test arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunduğu, verilen eğitimin “Ailenin Beklentileri, Ailenin Tutumları ve Ailenin Çocukla İletişimi” konularında olumlu yönde bir değişim sağladığı görülmüştür.

Luo ve Gao (2022)’nin Çin’deki tek ve çok çocuklu ailelerde ailelerin sosyoekonomik durumunun, ebeveyn eğitim beklentisi, ev tabanlı ebeveyn katılımı ve Çinli çocukların öz düzenleyici öğrenmeleri ile arasındaki ilişkilerin araştırıldığı çalışmalarının örneklemini 1.363 çocuk oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Çevre Ölçümü için Evde Gözlem Envanteri kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda tek çocuğu olan Çinli ebeveynlerin, iki veya daha fazla çocuğu olan ebeveynlere göre çocuklarının eğitimine daha yüksek düzeyde ev tabanlı katılım sergiledikleri bulunmuştur. Ayrıca sosyoekonomik seviyenin ev tabanlı ebeveyn katılımı ve çocukların öz düzenlemeli öğrenme becerisi üzerinde etkili olduğu, sosyoekonomik seviye arttıkça ebeveyn katılımı ve çocuğun öz düzenlemeli öğrenme becerisinin arttığı bulunmuştur.

Sánchez-Morales ve Romero-López (2021)’in çocukların aile ortamının sosyal yeterlilik ve davranış ile aile sosyal çevresi ve ortak aile faaliyetlerine katılım arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmada, örneklem grubunu 3-6 yaş arası çocuğu olan 560 ebeveyn oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmış, ebeveynler sanal anket üzerinden kişisel ve mesleki özelliklerine, ailelerinin işleyişine ve çocuklarının davranışlarına ilişkin soruları cevaplamışlardır. Araştırmanın sonucunda, ebeveynlerin çocuklarıyla kaliteli zaman geçirdikleri veya ortak faaliyet yaptıkları bir ebeveynlik türü sergilemelerinin, çocuklarında sosyal yeterliliklerinin fazla olduğunu göstermiştir. Ev ortamında ebeveyn ve çocuk arasında yüksek uyum, dışa vurumculuk ve zaman paylaşımı olduğunda, çocuklukta sosyal uyumun daha çok olduğu ve davranış sorunlarının azaldığı bulunmuştur.

Haktanır (2021)’in okul öncesi dönem çocuklarının matematik ve okuma yazmaya hazırlık becerilerinin evde desteklenme düzeyini ve evde yapılan etkinliklerin ailenin sosyo-

demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemeyi amaçladığı çalışmada tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden çocuğu olan 316 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak “Kişisel Bilgi Formu”, “Anne Babaların Matematik Etkinliklerine Katılımı”, “Okuma Yazmaya Hazırlık Anketi” ve “Çocuk Ebeveyn Birlikte Okuma Etkinlikleri” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda ailelerin evde matematik ve okuma yazmaya hazırlık becerilerini orta düzeyde destekledikleri, destekleme durumu ile çocukların becerilerinin gelişimi arasında pozitif yönde ilişki olduğu bulunmuştur. Evde matematik becerilerine yönelik verilen desteğin cinsiyet, gelir düzeyi, öğrenim durumu, ailedeki çocuk sayısı gibi değişkenlerden etkilendiği, okuryazarlık etkinliklerinin cinsiyet dışında herhangi bir değişken ile ilişkili olmadığını görülmüştür. Ayrıca ailelerin ev ortamında en az önemli buldukları etkinliğin ses farkındalığı, hece ve kafiye içeren etkinlikler olduğu, pandemi döneminde pandemi öncesine göre genel olarak evde çocuklara verilen desteğin arttığı bulunmuştur.

Cohen ve Anders (2020)’in erken çocukluk eğitimi ve bakımında ebeveyn okul işbirliğinin dil ve sosyal duygusal beceriler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları araştırmanın çalışma grubunu 3 yaşında çocuğu olan 146 aile oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak Peabody Resim Kelime Testi (PPVT), Vineland Uyarlanabilir Davranış Ölçeği (VABS) ve Güçlü Yönler ve Zorluklar Anketi (SDQ) kullanılmıştır. Araştırmada deney grubu ebeveyn ve çocukları aile destek programı Chancenreich'e katılmıştır. Ailelere eğitimciler tarafında ev ziyaretleri düzenlenerek bu ziyaretlerde anketler uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda düzenli ebeveyn katılımının, çocuklarının gelişimini teşvik etme ve ebeveynleri desteklemek için olumlu bir strateji olduğu ortaya çıkmıştır. Ayrıca öğretmenler, okul aile işbirliği etkinlikleri ile çocukların alıcı dil ile olumlu sosyal becerileri arasında pozitif bir ilişki bulunduğunu bildirmişlerdir.

Valadi ve Gabbard (2020)’in ev ortamındaki motor becerilerin 18-42 aylık küçük çocukların ince ve kaba motor becerileri üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmada çocukların ev ortamı Motor Gelişimi için Ev Ortamı Özellikleri Ölçeği, motor becerileri

ise Yaşlar ve Aşamalar Anketleri (ASQ-3) ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonuçlarında ev ortamının ve ev ortamında sunulan imkânların çocukların ince ve kaba motor becerileri ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkisi olduğu ortaya çıkmıştır. Ev ortamının iç mekânının kaba motor beceri gelişimini, evde ince motor becerilerine yönelik oyuncakların bulunmasının ince motor becerileri olumlu etkilediği görülmüştür.

Tuquero Rana (2020)'nın çevrimiçi ebeveyn eğitiminin ebeveyn katılımı, Montessori ilkelerini anlama ve Montessori ilkelerini çocuklarıyla uygulama üzerindeki etkilerini incelediği çalışmasının örneklemini Montessori okulundaki 11 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak uygulama öncesi ve sonrası anketler, tutum ölçekleri, veli geri bildirim formları ve öğretmenin gözlem kayıtları kullanılmıştır. Araştırmada her hafta ebeveynlerle Zoom uygulaması üzerinden bir araya gelinmiş, ihtiyaç duyulan konularda ebeveyn eğitimi uygulanmış, her hafta öğrenilen konuları uygulama ödevi verilmiştir. Araştırmanın sonucunda ebeveyn bilgisinin arttığı, Montessori ilkelerinin anlaşılabilir olarak uygulanmasının sağlandığı, ebeveyn katılımının arttığı görülmüştür. Ayrıca araştırmada kullanılan Zoom uygulaması gibi sanal platformların günümüzde ebeveyn eğitimi için etkili araçlar olduğu, veli katılımını olumlu etkilediği bulunmuştur.

Ogelman (2014)'ın okul öncesi eğitim kurumlarında gerçekleştirilen aile katılımı çalışmalarının incelendiği araştırmasında, çalışma grubunu 25 okul öncesi eğitimi öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak “Aile Katılımı Çalışmaları Formu” kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, Aile Katılımı Çalışmaları Formunda yer alan aile katılımı çalışmalarının çoğunun gerçekleştirilmediği, il görüşme, bireysel görüşmeler, toplantılar, portfolyo, gelişim raporu, özel günlerde anne babayı okula davet etme, eve etkinlik gönderme, sınıf içi etkinliklere katılma ve yılsonu sergisi gibi etkinliklerin gerçekleştirildiği görülmektedir. Çalışmaların gerçekleştirilememesi sebebi olarak yer, zaman ve imkanların yeterli olmaması belirtilmiştir. Öğretmenler en çok ev ziyaretlerinde zorlandıklarını, en kolay aile katılımı çalışmasının ise bireysel görüşmeler olduğunu ifade etmişlerdir.

Akkaya (2007)'nın öğretmen ve aile görüşlerine göre okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı etkinliklerini incelemeyi amaçladığı çalışmada çalışma grubunu 25 okul öncesi eğitim öğretmeni ve 25 veli oluşturmuştur. Araştırmanın verileri, nitel veri toplama yöntemlerinden yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış, çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Veri toplama araçları olarak öğretmen ve veliler için hazırlanan iki ayrı görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin aile katılımı çalışmalarını belirlemede ihtiyaç belirleme formu kullandıkları görülmüştür. Aile katılımı çalışmaları ile ilgili hem öğretmenler hem de velilerin, çalışmaların etkisi konusundaki düşüncelerinin olumlu olduğu ve örtüştüğü, çalışmaların yapılmasından mutlu olduklarını ifade ettikleri görülmüştür. Öğretmenler en çok ailelerin sınıfa girerek uyguladıkları aile katılımı etkinliklerinden fayda sağlandıklarını, veliler en çok sinema, tiyatro, gezi gibi sınıf dışı sosyal etkinliklere katıldıklarını belirttikleri görülmüştür. Öğretmenlerin ailelerden beklentilerinin daha çok, katılımın artırılması ve babaların da katılım göstermesi yönünde olduğu, velilerin öğretmen ve yöneticilerden beklentilerinin ise, daha çeşitli aile katılım çalışmalarının düzenlenmesi yönünde olduğu görülmüştür.

Anne Çocuk İlişkisi ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Kazan ve Sarısoy (2021)'un annelerin etkili iletişim yöntemlerini kullanımlarına yönelik bakış açılarını ve bilgilerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada etkili iletişim yöntemleri, anne görüşleri üzerinden irdelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu anasınıfına devam eden 4-5 yaş grubu çocuğu bulunan 27 anne oluşturmuştur. Veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış açık uçlu sorular ve anket kullanılarak görüşme yöntemi ile toplanmıştır. Veri analizinde betimsel analiz benimsenmiştir. Araştırmanın sonucunda annelerin etkili iletişim yöntemlerini kullanma konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, farkındalığın az olduğu, annelerin çocukları ile sağlıklı iletişim kurma düşüncesi ile kullandıkları iletişim dilinin ve davranışlarının iletişim engeli olduğunun farkında olmadıkları görülmüştür.

Döğ r ve Kılınç (2021)'in pandemi öncesi ve sırasında anne babaların çocukları ile olan iletişimlerinde meydana gelen değişimi değerlendirmeyi amaçladıkları çalışmaya, 48-72 aylık çocuğa sahip 212 anne baba katılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu ve Arabacı tarafından 2011 yılında geliştirilen Anne-Baba- ocuk İletişimini Değerlendirme Aracı (AB İDA) kullanılmıştır. SPSS paket programı ile veriler analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda anne babanın çocukları ile iletişimlerinde konuşma ve dinleme alt boyutlarının pandemi öncesi ortalamaların daha yüksek olduğu, mesaj alt boyutunun ise pandemi sırasına ait ortalamaların yüksek olduğu görülmüştür. Ayrıca sosyal hayatın sınırlandırılması, meydana gelen ani rutin değişikliği anne baba  ocuk arasındaki iletişimi olumsuz yönde etkilediği ortaya çıkmıştır.

Tönbül (2019)' n aile eğitimi programının annelerin  ocuk yetiştirme tutumlarına olan etkisini incelemeyi amaçladığı çalışması, ön-test son-test, kontrol grupsuz deneysel bir çalışmadır. Araştırmanın  alışma grubunu gönüllü olan 15 anne oluşturmuştur. Araştırmacı tarafından annelere, iletişim becerileri ve anne baba tutumlarını g clendirmeye yönelik olarak hazırlanan on haftalık “Aile Eğitimi Programı” uygulanmıştır. Veri toplama aracı olarak PARI-Aile Hayatı ve  ocuk Yetiştirme Tutumları  l eği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda annelere uygulanan “Aile Eğitimi Programının”, annelerin sıkı disiplin düzeyini azalttığı, aşırı annelik, demokratik tutum ve eşitlik tanıma, geçimsizlik, ev kadınlığı rolünü reddetme alt boyutlarında anlamlı bir etkisinin olmadığı bulunmuştur.

Kök ve  nal (2018)'in anaokuluna devam eden çocuğa sahip ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerini incelemeyi amaçladıkları çalışmada, ilişkisel tarama modeli kullanılarak karşılaştırmalar yapılmıştır. Araştırmanın  rnekleminde, bağımsız anaokullarına devam eden 202 çocuğun ebeveynleri bulunmuştur. Veri toplama araçları olarak “Aile Demografik Bilgi Formu” ve “ ocuk-Ana baba İlişki  l eği” kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda annelerin çocukları ile ilişkilerinin, annelerin yaşlarına, çalışma durumlarına, çocukların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre farklılaşmadığı, annelerin eğitim durumlarına göre farklılık gösterdiği bulunmuştur. Ortaokul mezunu annelerin çocuklarıyla olan ilişki

puan ortalamalarının, ön lisans, lisans ve lisansüstü eğitim mezunu annelerin puan ortalamalarından daha yüksek olduğu görülmüştür. Babaların çocukları ile ilişkilerinin babaların yaşlarına, eğitim durumlarına, çocukların yaşlarına ve cinsiyetlerine göre farklılık göstermediği görülmüştür.

Dereli ve Dereli (2017) çalışmasında ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocukların demografik özelliklerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocukların psiko-sosyal gelişimlerine etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. İlişkisel tarama modeli ile gerçekleşen araştırmanın örneklemini 4- 5 yaş aralığında, 210 çocuk oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak Demografik Bilgi Formu; Ebeveyn – Çocuk İlişkisi Ölçeği; Okul Öncesi Çocuklar için Psikolojik Gözlem Formu Ölçeğinin Psiko-sosyal Gözlem Alt Boyutu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocukların psiko-sosyal gelişimini önemli derecede etkilediği görülmüştür. Ebeveyn ve çocuk arası olumlu ilişki puanlarının çocukların psiko-sosyal gelişimi puanlarını pozitif yönde; çatışma puanlarının ise çocukların psiko-sosyal gelişimleri puanlarını negatif yönde anlamlı düzeyde açıkladığı bulunmuştur. Ebeveyn-çocuk ilişkisinin çocukların anne-babasının öğrenim düzeyine ve ailenin gelir düzeyine göre farklılaştığı, öğrenim düzeyi ve gelir düzeyi arttıkça psiko-sosyal gelişimin olumlu etkilendiği tespit edilmiştir.

Göktaş (2015)'ın 4-5 yaş çocukları için hazırlanan Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitim Programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisini incelemeyi amaçladığı araştırmasında ön test – son test ve izleme testi kontrol gruplu yarı deneysel model kullanılmıştır. 4-5 yaşlarındaki çocuklar için Aile Katılımı ve Sosyal Beceri Eğitim Programları hazırlanarak programlardan yalnızca biri uygulandığında ya da her ikisi de uygulandığında çocukların anneleriyle olan ilişkileri ve sosyal becerilerinin farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu birinci grup (Aile katılımı etkinlikleri), ikinci grup (Sosyal Beceri Eğitim Programı), üçüncü grup (Aile Katımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı) ve Kontrol Grubu olmak üzere dört gruptan oluşmaktadır. Deney Grubu1'de 34 çocuk, 34 anne, 34 baba; Deney Grubu2'de 32 çocuk; Deney Grubu3'de 30 çocuk, 30 anne, 30 baba; Kontrol

grubunda 32 çocuk, 32 anne, 32 baba yer almıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak, Kişisel Bilgi Formu, Çocuk Ana-Baba İlişki Ölçeği (Anne Formu), Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda, aile katılımlı sosyal beceri eğitimi alan ikinci grubun, gruplar içerisinde sosyal beceri ve anne çocuk ilişkisi puan ortalamalarında en üst seviyede gelişmenin sağlandığı grup olduğu görülmüştür. Ayrıca Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitim Programı'nın, 4-5 yaş çocuklarının kırgınlık davranışlarını kontrol etme ve değişikliklere uyum sağlama becerileri, akran baskısı ile başa çıkma, kendini kontrol etme, sözel açıklama gibi sosyal becerileri üzerinde olumlu yönde etkisi olduğu bulunmuştur.

Akgün ve Yeşilyaprak (2010) Anne Çocuk İlişisini Oyunla Geliştirme Eğitim Programının etkililiğinin annelerin çocukları ile ilişki düzeyine etkisini incelenmişlerdir. Araştırmada deney, plasebo ve kontrol gruplu ön-test, son-test ve izleme modeline dayalı deneysel bir çalışmadır. Araştırmada 10 anne deney, 8 anne plasebo ve 9 anne kontrol grubunda bulunmuştur. Veri toplama araçları olarak Çocuk Ana baba İlişki Ölçeği, odak grup görüşme formu ve annelerin çocukları ile ilişkilerini anlattıkları kompozisyonlar kullanılmıştır. Eğitim programı haftada 1 gün 90 dakika olmak üzere uygulanmış ve 12 hafta sürmüştür. İlk 7 hafta annelere bilgilendirme eğitimi verilmiş sonraki 5 hafta annelerin çocukları ile haftada 1 kez çocuk merkezli oyun oynayıp paylaşımları istenmiştir. Araştırmanın sonucunda deney grubundaki annelerin çocukları ile olan ilişkileri plasebo ve kontrol grupları ile karşılaştırıldığında anlamlı farklılık olduğu bulunmuştur. Anne Çocuk İlişisini Oyunla Geliştirme Eğitim Programının anne çocuk ilişkisini olumlu yönde desteklediği ve bu değişimin 3 ay sonrasında da devam ettiği görülmüştür.

Aile Öğretmen İletişimi ile İlgili Yapılan Araştırmalar

Abu Ziden, Abdul Rahman ve Woon Ching (2022)'in veli-öğretmen iletişimi için mobil anlık mesajlaşmanın veliler ve öğretmenler arasındaki iletişime etkisini ve velilerin tutum

ve algılarını incelemeyi amaçladıkları çalışmada, 251 ebeveyn yer almıştır. Araştırmada nicel ve nitel verileri içeren bir karma yöntem araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak kapalı uçlu anket soruları kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda velilerin okulla ilgili etkinliklere zaman kısıtlaması sebebiyle katılmadıklarını belirttikleri görülmüştür. Ebeveynlerin eğitim geçmişi ile veli öğretmen iletişimi için mobil anlık mesajlaşma kullanımı arasında ilişki olduğu, eğitim geçmişi fazla olanların daha çok kullanım sağladığı, velilerin öğretmenler ve okul ile arasında öğretmenler ve okul ile mobil tabanlı iletişime karşı alıcı bir tutum içerisinde oldukları bulunmuştur.

Tuncer (2021)'in okul öncesi ve ilkokula devam eden çocuğu olan ailelerin çocuklarının öğretmenleriyle iletişiminde WhatsApp gruplarının kullanım amaçlarına ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçladığı çalışmasında nitel araştırma yönteminden görüşme tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 38'i okul öncesi 33'i ilkokul olmak üzere eğitime devam eden çocukların ebeveynleri ve öğretmenlerle iletişimde WhatsApp gruplarını kullanan 71 ebeveyn oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştı. Araştırmanın sonucunda, WhatsApp grubunun özellikleri, kullanım amaçları, avantaj ve dezavantajları, yaşanan problemler ve öneriler olmak üzere beş ana tema belirlenmiştir. WhatsApp gruplarının aile-öğretmen iletişiminde oldukça sıklıkla kullanıldığı, sınıf gruplarında çoğunlukla annelerin yer aldığı görülmüştür. WhatsApp gruplarının kullanım amaçları ve avantajları olarak etkinlik, ödev ve duyuru paylaşabilmek, hızlı iletişim kurmak, topluca bilgilendirme, çocuktan haberdar olmak, sınıf içinden fotoğraf ve video paylaşabilme gibi görüşler belirtilirken dezavantaj olarak amaç dışı kullanım, yanlış anlaşılmalara, mahremiyetin korunmaması, kıyaslamaların olması, zaman kaybı ve içerik kirliliğini (dedikodu) ifade etmişlerdir.

Gözcü Binbir ve Ertürk Kara (2020)'nın aile-öğretmen iletişim ve işbirliği ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçladıkları çalışmada ilişkisel tarama modeli benimsenmiştir. Araştırmanın örneklemini Aksaray'da okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 48-72 ay arası 350 çocuk ve aileleri oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak Aile- Öğretmen İletişim, İşbirliği (AÖİİ), Okul Öncesi Sosyal Beceri

Değerlendirme (OÖSBD) Ölçekleri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen aile iletişim ve işbirliğinin toplam ve alt boyutlar bazında yüksek düzeyde olduğu, öğretmenlerin yaşı ve mesleki deneyimi arttıkça aile öğretmen iletişim işbirliğinin arttığı saptanmıştır. Ayrıca öğretmenlerin aile katılımı, işbirliği, beklenti ve iletişim alt boyutlarından aldıkları puanlar arttıkça, çocukların sosyal beceri puanlarının başlangıç, arkadaşlık, akademik destek ve duygularını yönetme becerileri boyutunda da artacağı belirlenmiştir.

Koyuncu Şahin (2018)'in Türkiye'nin farklı bölge ve şehirlerinde görev yapan okul öncesi öğretmenleri ve okul yöneticilerinin kullandıkları aile iletişim etkinliklerini ve kullanma nedenlerini belirlemek; etkinlikleri uygulamada ortaya çıkan sorunları ve eğitimcilerin çözüm önerilerini incelediği çalışmasında araştırma deseni olarak nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, 36 öğretmen ve 15 okul yöneticisi oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Veriler, içerik analizi tekniği ile çözümlenmiştir. Araştırma sonucunda okul yöneticileri, okul ile aile arasındaki iletişimin sağlanmasıyla ilgili olarak daha çok okul yönetiminin yapması gerekenlere vurgu yapmış, öğretmenler ise en çok ailelerin yapması gerekenlere değinmişlerdir. Okul ve aile arasındaki iletişimi engelleyen faktörlerde öğretmen ve yöneticiler daha çok ailelerin ilgisiz/isteksiz olmaları ve zamanlarının kısıtlı olmasına değinmişlerdir. Özellikle Doğu ve Güney Anadolu'da ailelerin okuryazarlık oranları nedeniyle aile iletişim etkinlikleri olarak internet temelli uygulamalar ile kitapçıkları kullanmadıkları görülmüştür.

Snell, Hindman ve Wasik (2020)'in mesajlaşmanın erken çocukluk ortamlarında aile-okul iletişimine etkisini incelemeyi amaçladığı çalışmasında örneklem grubu olarak 20 öğretmen ve 30 aile üyesi yer almıştır. Araştırmada ABD'de bir erken çocukluk programında, okul ve ev arasındaki iletişim ve mesajlaşmanın aile-okul bağlılığının çeşitli yönlerini nasıl destekleyebileceğine dair düşünceler alınmıştır. Araştırmada öğretmen ve aile üyeleri ile odak grup görüşmeleri yapılmış demografik bilgilerinin alınması amacıyla anket kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda öğretmen ve ailelerin, mesajlaşmayı

kullanma konusunda istekli oldukları ve mesajlaşmayı, aile-okul katılımını ve iletişimini ilerletmek ve çocuklarına olumlu katkıda bulunabilmek için bir araç olarak gördükleri bulunmuştur.

Özgan ve Aydın (2010)'ın okul-aile iletişimi konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri incelemeyi ve okul-aile işbirliğinin sağlanmasına yönelik çözüm önerileri sunmayı amaçladıkları çalışmalarında, 120 öğretmen ve 20 yönetici örneklem grubunu oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak Çelik (2005) tarafından geliştirilen öğretmen anketi ve araştırmacılar tarafından geliştirilen görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda yönetici ve öğretmenlerin okul-aile işbirliğine ilişkin görüşleri arasında cinsiyet, yaş, statü, branş, kıdem ve sınıf mevcudu değişkenleri açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı görülmüştür. Yönetici ve öğretmenler, velilerin ilgisizliğini ifade ederken, rehber öğretmen eksikliği ve maddi sorunların öğretmen veli ilişkisine zarar verdiğini, ifade etmişlerdir. Bu sorunların çözümlerine yönelik veli ve öğretmenlerin ortak görüşte olduğu ancak yönlendirme bekledikleri tespit edilmiştir.

Binicioğlu (2010)'nın ilköğretimde aile katılım etkinliklerinden biri olan okul-aile iletişim etkinliklerinin veli ve öğretmen görüşlerine dayalı olarak belirlenmesini amaçladığı çalışması, tarama modelinde nitel yöntemle gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya 11 öğretmen ve 31 veli katılmıştır. Veri toplama aracı olarak görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verilerinin toplanmasında görüşme tekniğinden yararlanılmış, Veriler betimsel analiz tekniğiyle çözümlenmiştir. Araştırmanın sonucunda öğretmenlerin aile katılımını; çocuğun eğitiminde veli desteği ve ilgisi, çocukla ilgili bilgi paylaşımı olarak, aileler ise çocukla bire bir ilgilenmek, öğretmen ve aile ilişkisi, çocuğa yardımcı olmak için yapılan çalışmalar olarak tanımladıkları görülmüştür. Aile iletişimini öğretmenlerin; öğretmen-veli iş birliği ile eğitim öğretimle ilgili sorunların çözülmesi, velinin okulla diyalog içinde olması, ailenin çocuğuyla ilgilenmesi, çocukla ilgili bilgi paylaşımı olarak tanımladıkları, ailelerin ise çocuklarla ilgili iletişim kurarak bilgi alışverişi yapmak ve ilişki içerisinde olmak olarak belirtmişlerdir. Ailelerle iletişimin genelde veli toplantıları, bireysel görüşme, telefonla görüşme, not gönderme, ev ziyareti şeklinde gerçekleştirildiği

görülmüştür. Öğretmenler ve velilerin okul-aile iletişiminin çocuğun başarı ve özgüvenine, yanlış davranışların düzelmesine olumlu etkisi olduğunu belirttikleri görülmüştür.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmada, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, anne çocuk ilişkisine ve aile öğretmen iletişimine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan araştırmanın yöntem bölümünde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve toplanan verilerin analizi ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada, ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, anne çocuk ilişkisine ve aile öğretmen iletişimine etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem benimsenmiştir. Karma yöntemler nicel ve nitel araştırmaların ve verilerinin bütünleştirilmesini içermektedir. Araştırmacının istatistiki işlemlerle (nicel verilerle), kişisel deneyim ve öyküleri (nitel veriler) bütünleştirmesi, problemin daha iyi anlaşılabilmesi için bu yöntemlerden birini kullanmaya göre daha avantajlı olduğu karma yöntem araştırmalarının temel varsayımıdır (Creswell, 2017). Nicel verilerin toplanması amacıyla tek grup ön test-son test deneysel desen, nitel verilerin toplanması amacıyla görüşme yöntemi benimsenmiştir. Araştırmada nicel ve nitel veriler eş zamanlı toplanmıştır.

Deneysel araştırmalarda, bağımsız değişkenin araştırmacı tarafından müdahale edilerek değiştirilmesi ve deneklerin en az iki koşulda bağımlı değişkene ait elde edilen sonuçların karşılaştırılması söz konusudur. Deneysel araştırmalar bağımsız değişkenlere bağılı olarak sonucun nasıl etkilenebileceğini ortaya çıkarır ve araştırmadaki değişkenler arasında bulunan ilişkileri yorumlamayı sağlar. Fraenkel ve Wallen (2006)’a göre deneysel araştırmalar bir değişkenin etkilerinin gözlenebileceği tek yoldur ve uygun kullanıldığında neden ve sonuç ilişkilerini test eden en geçerli ve güvenilir yoldur (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2017, s. 17; Karasar, 2015, s.97).

Karma yöntem deneysel özellik taşıdığı için bu araştırmada tek grup öntest-sontest deneysel desen benimsenmiştir. Araştırmanın deneysel deseninde tek bir grup üzerinde deneysel işlemin etkisi test edilmektedir. Bu grupta bulunan deneklerin bağımlı değişkene ilişkin ölçümleri, uygulama öncesinde öntest, sonrasında sontest olarak aynı denekler ve aynı ölçme araçları kullanılarak elde edilir. Ayrıca aynı ölçme araçları kullanılmaktadır. Bundan dolayı araştırmada tek grup ön test – son test deneysel desen kullanılmıştır. Tek faktörlü gruplar içi deseni (tekrarlı ölçümler deseni) olarak da tanımlanabilmektedir. (Büyüköztürk vd., 2017, s.209). Örneğin, bir grup öğrenci üzerinde grupla danışmanlığın problem çözme becerisine etkisinin bakıldığı, deneysel işlemin belirli bir süre gerçekleştirildiği bir araştırmada tek grup öntest- sontest deneysel desen benimsenmiştir (Büyüköztürk vd., 2017, s. 209). Araştırmada bağımlı değişken, çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden annelerin aile öğretmen iletişimi ve çocuk ebeveyn ilişkileri ve ev ortamının zenginleşmesidir. Bağımsız değişken ise "Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler"dir. Araştırmada tek grup olarak "Deney" grubu bulunmaktadır. Deney grubunda bulunan ailelerin ev ortamları çalışmanın başında ve sonunda birer kez olmak üzere online olarak gözlemlenmiştir. "Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler" 10 hafta boyunca annelerle Zoom platformu üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada nitel özellikler bulunduğu için nitel verileri toplamak amacıyla görüşme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın nitel verileri annelerin "Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler"e ilişkin görüşleri alınarak toplanmıştır. Nitel

araştırmalar gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama teknikleri kullanılarak, doğal ortamda algı ve olayların bütüncül şekilde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırmalardır (Yıldırım & Şimşek, 2021). Görüşme ise belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında ilgili kişilerden alınan cevaplarla araştırmacıya derinlemesine bilgi sağlayan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz & Demirel, 2017, s. 158). Araştırmanın nitel kısmında, yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanmış ve annelerle uygulama öncesi ve sonrasında görüşme yapılmıştır.

Araştırmada kullanılan deseninin sembolik görünümüne Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1

Araştırma Deseninin Sembolik Görünümü

Grup	Ön test	İşlem	Son test
G	O ₁	X	O ₂
	*Ev Ortamı Değerlendirme Formu	Ev Ortamını Zenginleştirmeye	*Ev Ortamı Değerlendirme Formu
	*Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği	Yönelik Etkinlikler	*Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği
	*Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği		*Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği
	*Anne Görüşme Formu		*Anne Görüşme Formu

G : Deney Grubu

O₁ : Ön test ölçümü

O₂ : Son test ölçümü

X : Bağımsız değişken (Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler)

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırma kapsamında deney grubu oluşturulmuştur. Pandemi sebebiyle “Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)” eğitimci tarafından online olarak gerçekleştirilmiştir. EZYE uygulanmadan önce annelerin demografik özelliklerini ve annelerin görüşlerini belirleyebilmek amacıyla “Anne Görüşme Formu” eğitimci tarafından annelerle görüşülerek doldurulmuştur. Annelerin çocuklarıyla olan ilişkilerini ortaya koyabilmek amacıyla “Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği”, öğretmen ile iletişim ve işbirliklerini ortaya koyabilmek amacıyla “Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği

Formu” anneler tarafından doldurulmuştur. Çocukların ev ortamının değerlendirilmesi amacıyla “Ev Ortamı Değerlendirme Formu” eğitimci tarafından doldurulmuştur. Ön testlerin uygulanmasının ardından, haftada bir gün olmak üzere toplam on hafta boyunca “Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler” kapsamında annelerle çevrimiçi toplantılar gerçekleştirilmiştir. Her hafta EZZYE’de yer alan etkinlikler uygulanmış ve annelerin çocuklarıyla yapabilecekleri oyuncak ve oynayabilecekleri oyun etkinliklerine yer verilmiştir. EZZYE süreci esnasında eğitimci, kısa anlık mesajlaşma uygulaması vasıtasıyla yapılan etkinlikleri takip etmiş, onlara geri bildirimlerde bulunmuştur. Ayrıca annelerle etkinlikler ve süreç hakkında da birebir görüşmeler gerçekleştirmiştir. EZZYE’nin uygulanmasından sonra, anneler tarafından “Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği” ve “Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği” doldurulmuştur. Eğitimci tarafından ise annelerle görüşülerek “Anne Görüşme Formu” ve “Ev Ortamı Değerlendirme Formu” son test olarak yeniden uygulanmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2020-2021 eğitim öğretim yılında İstanbul İli Esenyurt İlçesinde bulunan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir ilkokul bünyesindeki anasınıfına devam eden 5-6 yaş grubu çocuklar ve anneleri oluşturmaktadır. Araştırmaya 13 çocuk ve anneleri katılmıştır.

Araştırmanın çalışma grubu amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Amaçlı örnekleme yönteminde araştırma konusuyla ilgili birey, grup, durum veya yerlerin sistematik olarak seçilmesi söz konusudur (Berkowitz, 2013). Amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme ise örneklemin araştırma için belirlenen ölçütleri karşılayabilecek şekilde seçilmesidir (Büyüköztürk vd., 2017). Bu araştırmanın çalışma grubunun belirlenmesi için bazı ölçütler oluşturulmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde sağlanacak ölçütler; araştırmaya katılan annelerin 5-6 yaş grubu okul öncesi eğitime devam eden çocuğa sahip olmaları, tipik gelişim gösteren çocuklara sahip

olmaları, daha önce ev ortamı zenginleştirilmesi ile ilgili herhangi bir eğitimde yer almamış olmaları, araştırmaya katılmak için gönüllü olmaları olarak belirlenmiştir.

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü ile görüşülmüş ve gerekli yazışmalar yapılmıştır. Araştırma için gerekli izinler alınmıştır (Ek 1). Gazi Üniversitesi Etik Kurul Komisyonundan da araştırmanın yapılabileceğine ilişkin etik kurul izni alınmıştır. İzin yazısının alınmasının ardından okul yönetimi ile görüşmeler yapılmış ve araştırma ile ilgili bilgi verilmiştir. Deney grubunun oluşturulması için anasınıfında annelere çalışma ile ilgili gerekli bilgilendirmeler yazılı olarak yapılmıştır. Araştırmanın içeriği, amacı, süresi, uygulanması hakkında detaylı bilgi içeren katılım kabul formu annelere dağıtılmıştır. 13 anne araştırmaya katılmaya gönüllü olmuştur.

Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, anne çocuk ilişkisine ve aile öğretmen iletişimine etkisini incelemek amacıyla yapılan araştırmaya katılan ailelerin demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 2’de yer almaktadır.

Tablo 2

Araştırmaya Katılan Ailelerin Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

	Demografik Bilgiler	Deney Grubu	
		n	%
Anne Yaş	26-30	2	15,3
	31-35	4	30,8
	36-40	3	23,1
	41-45	3	23,1
	46 yaş ve üstü	1	7,7
Baba Yaş	31-35	3	23,1
	36-40	2	15,3
	41-45	4	30,8
	46 yaş ve üstü	4	30,8
Anne Öğrenim Durumu	İlkokul	4	30,8
	Ortaokul	2	15,3
	Lise	4	30,8
	Lisans	3	23,1
Baba Öğrenim Durumu	İlkokul	3	23,1
	Ortaokul	4	30,8
	Lise	1	7,7
	Lisans	5	38,4
Anne Çalışma Durumu	Evet	3	23,1
	Hayır	10	76,9
Baba Çalışma Durumu	Evet	12	92,3
	Hayır	1	7,7

Tablo 2 incelendiğinde, deney grubu annelerin %15,3'ünün 26-30 yaş aralığında, %30,8'inin 31-35 yaş aralığında, %23,1'inin 36-40 yaş aralığında, %23,1'inin 41-45 yaş aralığında ve %7,7'sinin 46 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir. Babaların yaşlarına göre dağılımı incelendiğinde, babaların %23,1'inin 31-35 yaş aralığında, %15,3'ünün 36-40 yaş aralığında, %30,8'inin 41-45 yaş aralığında ve %30,8'inin 46 yaş ve üstünde olduğu görülmektedir.

Annelerinin öğrenim durumları incelendiğinde annelerin %30,8'inin ilkokul, %15,3'ünün ortaokul, %30,8'inin lise, %23,1'inin öğrenim durumunun lisans olduğu görülmektedir. Babaların öğrenim durumları incelendiğinde ise, %23,1'inin ilkokul, %30,8'inin ortaokul, %7,7'sinin lise, %38,4'ünün öğrenim durumunun lisans olduğu görülmektedir. Çalışmaya

katılan annelerin çalışma durumları incelendiğinde annelerin %23,1'i çalışırken, %76,9'unun çalışmadığı görülmektedir. Babaların çalışma durumları incelendiğinde %92,3'ünün çalıştığı, %7,7'sinin çalışmadığı görülmektedir.

Araştırmaya katılan çocukların demografik özelliklerine göre dağılımı Tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3

Araştırmaya Katılan Çocukların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

	Demografik Bilgiler	Deney Grubu	
		n	%
Yaş	60-66 Aylık	4	30,8
	67-72 Aylık	9	69,2
Cinsiyet	Kız	2	15,4
	Erkek	11	84,6
Kardeş Sayısı	Tek çocuk	1	7,7
	1 kardeş	6	46,2
	2 kardeş	5	38,4
	3 kardeş	1	7,7
Kaçınıcı Çocuk	Birinci çocuk	1	7,7
	Ortancalardan biri	4	30,8
	Son çocuk	8	61,5

Tablo 3 incelendiğinde, deney grubu çocukların, %30,8'ini 60-66 aylık, %69,2'sini 67-72 aylık çocuklar oluşturmaktadır. Çocukların cinsiyetlerine bakıldığında, çocukların %15,4'ü kız, %84,6'sı erkektir. Çocukların kardeş sayılarına ilişkin dağılımlara bakıldığında, çocukların %7,7'si tek çocuk, %46,2'sinin bir kardeşi, %38,4'ünün iki kardeşi, %7,7'sinin üç kardeşi bulunmaktadır. Çocukların doğum sırasına ilişkin dağılımlara bakıldığında, çocukların %7,7'si birinci çocuk, %30,8'i ortanca çocuklardan biri, %61,5'i ise son çocuktur.

Çalışma grubunun belirlenmesinin ardından, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler uygulama öncesinde annelerle çevrimiçi olarak Zoom uygulaması üzerinden tanışma toplantısı yapılmış ve araştırmanın amacı ve süresi hakkında bilgi verilmiş,

araştırmada kullanılacak olan “Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler” tanıtılmıştır. Anneler ile birlikte toplantıların yapılacağı günler ve saatler belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın nicel verileri; araştırmacı tarafından hazırlanan “Ev Ortamı Değerlendirme Formu”, Özkan ve Tezel Şahin (2014) tarafından Türkçe’ye uyarlanan “Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği” ve Atabey ve Tezel Şahin (2011) tarafından geliştirilen "Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği” kullanılarak, nitel verileri ise araştırmacı tarafından hazırlanan “Anne Görüşme Formu I-II” kullanılarak toplanmıştır.

Ev Ortamı Değerlendirme Formu

Araştırmada ev ortamının değerlendirilmesi amacıyla hazırlanacak form için öncelikle ilgili alan yazın incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda Caldwell ve Bradley (1984)’in HOME ölçeği, Turan, Altundağ Dünder, Yorgancı ve Yıldırım (2010)’ın Ev Kazası Güvenlik Testi, Sucuoğlu, Bayrakdar, Şahan ve Karaman (2019)’ın Ev Ortamı Tarama Aracı’na ve Sürücü (2005), Kan Öntürk ve Balcı (2015)’nin çalışmaları gibi yapılan çalışmalara ulaşılarak incelenmiştir. Bu bağlamda yapılan incelemeler, günümüz koşulları ile araştırmanın odağı göz önüne alınarak Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin öncesinde ve sonrasında uygulanmak üzere araştırmacı tarafından Ev Ortamı Değerlendirme Formu geliştirilmiştir.

Ev Ortamı Değerlendirme Formu’nda yer alan maddeler okul öncesi eğitimi alanından 3 öğretim üyesi, çocuk gelişimi alanından 2 öğretim üyesi olmak üzere 5 uzmanın görüşüne sunulmuştur. Araştırmacı tarafından dört uzman ile mail yoluyla, bir uzman ile telefon görüşmesi yoluyla iletişime geçilmiştir. Uzman Değerlendirme Formu; Ev Ortamı Değerlendirme Formunda yer alan maddelerin, ev ortamının değerlendirilmesi için uygunluğunu ortaya koyabilmek amacıyla tasarlanmıştır. Uzman Değerlendirme Formu; “uygun”, “uygun değil”, “değiştirilebilir” şeklinde ve uzmanların formdaki maddeleri

değerlendirmelerine imkan sağlayan üçlü likert tipinde hazırlanmıştır. Formun en altında, uzmanların görüş ve önerilerini belirtebilecekleri “Görüş ve Öneriler” bölümü yer almaktadır. Uzmanlardan; Ev Ortamı Değerlendirme Formu ile ilgili “Ev Ortamının Güvenliği” alt boyutundaki 57. madde olan “Binanın potansiyel olarak tehlikeli yapısal veya sağlık kusurları yoktur (S)” ifadesinde 2 uzman tarafından yapısal veya sağlık kusurlarının ne olduğunun açıklanması istenmiştir. Uzmanların görüşleri dikkate alınarak bu madde “duvar çatlakları vb.” ifadesi eklenerek düzenlenmiştir. “Uyarıcı Materyal ve Ortam” alt boyutundaki 36. madde olan “Eve günlük gazete alınmaktadır” ifadesine 2 uzman tarafından eve günlük gazete alınmasının günümüzde yaygın olmadığı göz önüne alınarak değiştirilmesi önerisi sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda bu maddeye “İnternette günlük gazete takibi yapılmaktadır” ifadesi eklenerek düzenlenmiştir. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda Ev Ortamı Değerlendirme Formu son halini almıştır.

Ev Ortamı Değerlendirme Formu 3-6 yaş grubu çocuğu olan ailelere yönelik düzenlenmiştir. Formda “Fiziksel Çevre”, “Uyarıcı Materyal ve Ortam”, “Ev Ortamının Güvenliği”, “Ebeveyn Çocuk Etkileşimi” olmak üzere 4 bölüm ve 83 madde bulunmaktadır.

Ev Ortamı Değerlendirme Formu’nun “Fiziksel Çevre” bölümünde 19 madde yer almaktadır. Ev ortamının fiziksel açıdan tanınmaya çalışıldığı maddeler bulunmaktadır. “Evin içi aydınlık ve havadardır”, “Çocuğun kendisine ait yatağı vardır” maddeleri bu bölümde yer alan maddelerden bazılarıdır.

“Uyarıcı Materyal ve Ortam” bölümünde 17 madde bulunmaktadır. Çocuğun gelişimini destekleyecek uyarıcı materyallerin ve ortamın bulunup bulunmadığı anlaşılmaya çalışılmıştır. “Evde çocuğun bilişsel gelişimini destekleyecek materyaller vardır (yapboz, ölçü kapları, sayılar, eşleştirme vb.)”, “Evde çocuğun yaşına ve gelişimine uygun en az 10 çocuk kitabı vardır” maddeleri bu bölümde yer alan bazı maddelerdendir.

“Ev Ortamının Güvenliği” bölümünde 22 madde bulunmaktadır. Ev ortamının çocuk için güvenilirliği anlaşılmaya çalışılmıştır. “Çocuğun evde yalnız kalacağı bir durum

olmamaktadır (S)”, “Büyük mobilyalar devrilmeyecek şekilde yerleştirilmiş veya sabitlenmiştir” maddeleri bu bölümde yer alan bazı maddelerdendir.

“Ebeveyn Çocuk Etkileşimi” bölümünde ise 25 madde bulunmaktadır. Ebeveyn ve çocuk arasındaki iletişim ve etkileşimle ilgili, ebeveynin çocuğu desteklemesi ile ilgili maddeler yer almaktadır. “Ebeveyn çocuğuyla kitap okumaktadır (S)”, “Ebeveyn çocuğu konuşması bitene kadar dinlemektedir”, “Ebeveyn çocukla konuşurken ve onu dinlerken göz teması kurmaktadır” maddeleri bu bölümde yer alan bazı maddelerdendir.

Formda bulunan maddeler eğitimcinin gözlemlerine göre “Evet” veya “Hayır” olarak işaretlenecek şekilde düzenlenmiştir. Maddelerden bazıları aileye sorulmasını gerektirmektedir. Bu maddelerin yanına (S) ibaresi konularak formda belirtilmiştir.

Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği

Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden 48-66 aylık çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin belirlenmesi amacıyla Pianta (1992) tarafından geliştirilmiş, Özkan ve Tezel Şahin (2014) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçek uyarlanırken öncelikle maddelerin çevrilmesi işlemi gerçekleştirilmiştir, ardından konu alan uzmanların görüşleri doğrultusunda düzeltmeler yapılmıştır. Ankara’da yaşayan 214 anne ve babanın cevapları doğrultusunda ölçeğin yapı geçerliğinin belirlenmesi için açımlayıcı faktör analizi yapılarak ölçek maddelerinin üç alt boyutta toplandığı belirlenmiştir. Bunlar: Olumlu İlişki, Çatışma ve Bağlanma Boyutu’dur. Ölçeğin güvenirliğini tespit etmek için ölçeğin birinci alt boyutu olarak adlandırılan olumlu ilişki alt boyutunun Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0,722; çatışma alt boyutu için 0,742 ve bağlanma alt boyutunda da 0,531 olarak hesaplanmıştır. Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeğinin bütününe güvenirlik katsayısı ise 0,77 olarak hesaplanmıştır.

Olumlu İlişki Alt Boyutu: Ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinde olumlu algı ve davranışlarını içerir ve 12 madde vardır. “Çocuğum üzgün olduğunda benim kendisini rahatlatmamı bekler”, “Çocuğumun ne hissettiğini anlamak benim için kolaydır” maddeleri

bu alt boyutu ölçen maddelerden bazılarıdır. Bu alt boyutun madde numaraları; 1, 3, 5, 8, 10, 13, 16, 17, 25, 26, 29, 30'dur.

Çatışma Alt Boyutu: Ebeveynlerin çocuklarıyla olan ilişkilerinin çatışma boyutunu içerir ve 11 madde vardır. “Çocuğum kötü bir ruh halinde olduğunda uzun ve zor bir gün geçireceğimizi bilirim.”, “Çocuğum gerçek niyetini saklayarak benden faydalanmak ister ya da beni kullanır.” maddeleri bu alt boyutu ölçen maddelerden bazılarıdır. Bu alt boyutun madde numaraları; 12, 14, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 28'dir.

Bağlanma Alt Boyutu: Çocukların ebeveynlerine bağlanma davranışı göstermeleriyle ilgili boyutu içerir ve 7 madde vardır. “Çocuğum gerçekten yardıma ihtiyacı olmasa bile benden yardım ister.”, “Çocuğum benim fiziksel yaklaşımdan ya da dokunmamdan rahatsız olur.” maddeleri bu alt boyutu ölçen maddelerden bazılarıdır. Bu alt boyutun madde numaraları; 2, 4, 6, 7, 9, 11, 15 'tir.

Ölçekte bulunan her bir madde 5'li likert tipinde hazırlanmış ve 1; kesinlikle uygun değil, 2; uygun değil, 3; kararsızım, 4; uygun olabilir ve 5; ise kesinlikle uygun'u ifade etmektedir.

Ölçekte alınan yüksek puanlar olumlu ilişkiyi göstermektedir. Çatışma alt boyutu ters kodlanan maddelerden oluştuğu için bu alt boyutta alınan yüksek puan çatışmanın azlığını ifade etmektedir. Çatışma alt boyutunda tüm maddelerin olumsuz olmasından dolayı ters kodlanmayabilir. Bu durumda çatışma alt boyutundan alınan yüksek puanlar çatışmanın olduğunu gösterir (Özkan, 2014).

Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği

Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği, aile ve öğretmen arasındaki iletişim ve işbirliğini ailelerin bakış açılarına göre değerlendirilmesi amacıyla Atabey ve Tezel Şahin (2011) tarafından geliştirilmiştir.

Ölçek 5' li likert tipi derecelendirme ölçeği şeklindedir. Ölçek, “İletişim”, “Beklenti”, “İşbirliği” ve “Aile Katılımı” olmak üzere 4 alt boyut ve toplam 62 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin “İletişim” alt boyutunda 12 madde, “Beklenti” alt boyutunda 7 madde, “İşbirliği” alt boyutunda 21 madde ve “Aile Katılımı” alt boyutunda 22 madde bulunmaktadır. Ölçek, geçerlik güvenirlik çalışmaları için çocuğu Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 1200 aileye ulaşılmıştır. Geçerlik-güvenirlik çalışması için “Faktör Analizi” ve “Cronbach Alpha” katsayıları hesaplanmıştır. Ölçeğin “İletişim” alt boyutunun güvenirlik katsayısı 0,908 “Beklenti” alt boyutunun 0,73 “İşbirliği” alt boyutunun 0,932 “Aile Katılımı” alt boyutunun 0,91 ve 62 maddelik toplam güvenirlik katsayısının 0,982 olduğu saptanmıştır. Bu sonuçlara göre Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeğinin ebeveynlerin okul aile iletişimine bakış açılarını ölçmek için geçerlik ve güvenirlik düzeylerinin yeterli olduğu görülmüştür (Atabey & Tezel Şahin, 2011). Ölçek, çocukları okul öncesi eğitime devam eden ailelere, formu doldurmaları yolu ile bilgi alınarak uygulanmaktadır.

Anne Görüşme Formu I-II

Anne Görüşme Formu annelerin “Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklere” yönelik görüşlerinin alınması amacıyla araştırmacı tarafından Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerden önce uygulanması için Anne Görüşme Formu I ve Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerden sonra uygulanması için Anne Görüşme Formu II olarak hazırlanmıştır. Alan yazın taraması yapıldıktan sonra hazırlanan görüşme formu okul öncesi eğitimi alanından 3 öğretim üyesi, çocuk gelişimi alanından 2 öğretim üyesi olmak üzere 5 uzman görüşüne sunulmuştur. Araştırmacı tarafından dört uzman ile mail yoluyla, bir uzman ile telefon görüşmesi yoluyla iletişime geçilmiştir. Uzmanların tümüne Anne Görüşme Formu I-II iletilmiş ve uzmanların tümünden Uzman Değerlendirme Formu’nu doldurmaları istenmiştir. Uzman Değerlendirme Formu; Anne Görüşme Formunda yer alan maddelerin, annelerin Ev Ortamını zenginleştirmeye Yönelik

Etkinlikler ile ilgili görüşlerinin alınması için uygunluğunu ortaya koyabilmek amacıyla tasarlanmıştır. Uzman Değerlendirme Formu; “uygun”, “uygun değil”, “değiştirilebilir” şeklinde ve uzmanların formdaki maddeleri değerlendirmelerine imkan sağlayan üçlü likert tipinde hazırlanmıştır. Formun en altında, uzmanların görüş ve önerilerini belirtebilecekleri “Görüş ve Öneriler” bölümü yer almaktadır. Alınan uzman görüşlerinden bazıları şu şekildedir: Anne Görüşme Formu I’deki “ Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler öğretmenle veli arasındaki iletişimde nasıl bir etki yaratabilir?” sorusunda “veli” ifadesinin değiştirilerek “sizin” ifadesi eklenmesi önerilmiştir. Verilen uzman önerisi dikkate alınarak madde düzenlenmiştir.

Anne Görüşme Formu I’in başında yer alan demografik bilgi kısmında “Çocuğun Yaşı” sorusunda çocuğun yaşının ay olarak ifade edilmesi önerilmiştir. Verilen uzman önerisi dikkate alınarak madde düzenlenmiş ve çocuğun kaç aylık olduğunun belirtilmesi olarak değiştirilmiştir. Alınan uzman görüşleri doğrultusunda Anne Görüşme Formuna son hali verilmiştir.

Anne Görüşme Formu I-II açık uçlu görüşme sorularından oluşmaktadır. Görüşme formu araştırma probleminin her boyutuyla anlaşılmaya çalışıldığı bir yöntemdir. Açık uçlu sorularda cevap katılımcı tarafından biçimlendirilmektedir. Açık uçlu görüşme sorularının önceden kestirilebilir, kısa cevapla yanıtlanabilecek olmamasına, soruların “Nasıl, neden” gibi ayrıntılı cevaplar vermeyi teşvik eden, açıklama yapmayı ve esnekliği sağlayan özellikte olmasına dikkat edilmektedir. Açık uçlu sorular ile, görüşülen bireylerin konu hakkında daha ayrıntılı cevaplar vermesi teşvik edilmektedir (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Anne Görüşme Formu I Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklere başlamadan önce annelere uygulanmıştır. Anne Görüşme Formu I’de anne ve babanın yaşı, öğrenim durumu, çalışma durumu, çocuk sayısı, aile yapısı, araştırmaya alınan çocuğun yaşı, cinsiyeti, kardeş sayısı ve doğum sırası demografik bilgilerine yer verilmiştir. Formda annelerin “Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklere” ilişkin annelerin görüşlerini, çalışmadan beklentilerini belirlemek amacıyla “Eğitimcinizin düzenleyeceği ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin sizin açınızdan / çocuğunuz açısından ne

gibi katkılar sağlayacağını düşünüyorsunuz?”, “Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler öğretmenle sizin iletişiminizde nasıl bir etki yaratabilir?” gibi sorular yer almaktadır.

Anne Görüşme Formu II ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin uygulamasından sonra annelere uygulanmıştır. Formda ebeveynlerin yapılan çalışmalarla ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla “Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin size nasıl bir katkı sağladığını düşünüyorsunuz?”, “Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?”, “Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler sonrasında ev ortamınızda ne gibi değişiklikler oldu?” gibi sorular yer almaktadır.

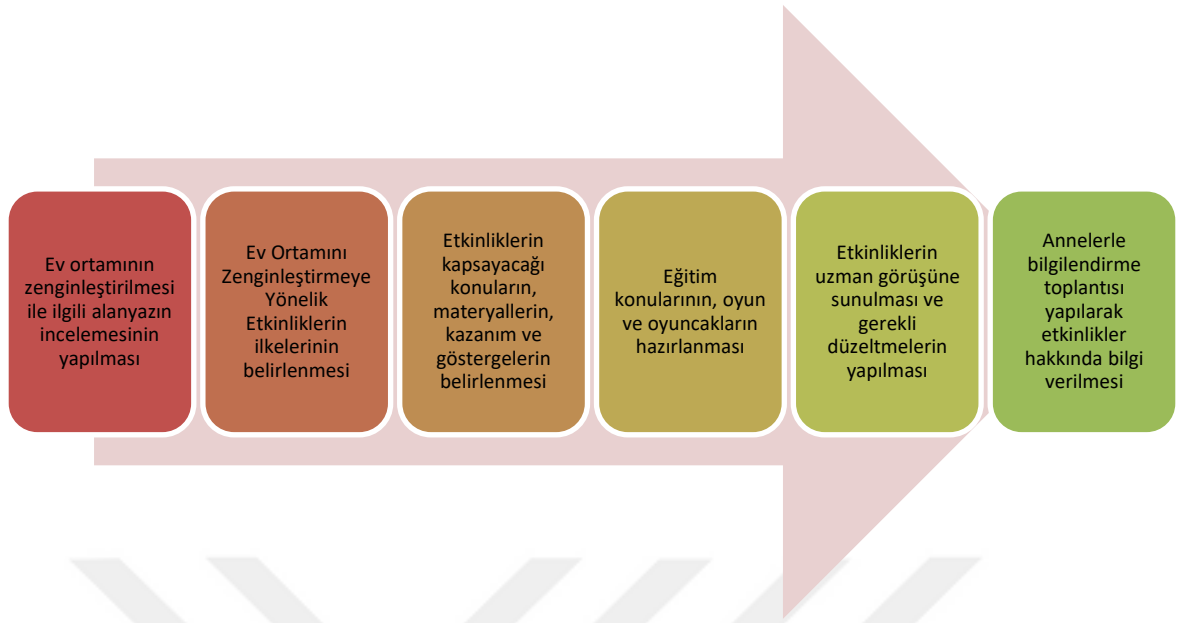
Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, aile öğretmen iletişimine ve anne çocuk ilişkisine etkisi incelenmiştir. Bu bağlamda veri toplama süreci başlığı altında Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler’in hazırlanması, ön testlerin uygulanması, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler’in uygulanması, son testlerin uygulanması hakkında bilgiler verilmiştir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Hazırlanması

Bu tez çalışması kapsamında, çocukların ev ortamını zenginleştirmeye, anne çocuk ilişkisi ve aile öğretmen iletişimini desteklemeye yönelik, annelerin ev ortamında çocuklarıyla yapabilecekleri ev ortamını zenginleştirici oyuncak ve oyunların bulunduğu “Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler” hazırlanmıştır.

Etkinliklerin hazırlanmasında Şekil 1’deki aşamalar izlenmiştir.

Şekil 1. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in hazırlama aşamaları

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin hazırlanmasının *birinci aşamasında*, araştırma konusu ile ilgili olarak detaylı bir alan yazın incelemesi yapılmıştır. Yapılan yurtiçi ve yurtdışı çalışmalarda aile katılımının çocukların bilişsel, dil, sosyal duygusal gelişimine olan etkilerinin ve ilkökula hazır bulunuşluklarına olan etkilerinin incelendiği çalışmalara rastlanmıştır (Dere & Koyunlu Ünlü, 2020; Kınık, Okyay & Aydoğan, 2016; Yaşar Ekici, 2017). Aile katılımının aile açısından etkilerinin incelendiği, aile katılım programları uygulanarak etkilerinin incelendiği çalışmalar bulunmaktadır (Bağçeli Kahraman, 2012; Özkabak Yıldız, 2018; Tutkun, 2017).

Ayrıca ev ziyaretleri (Öncül, 2011; Erkan vd., 2015), ev ortamının önemi, ev ortamının çocuk gelişimine etkisi, ev ortamının zenginleştirilmesine yönelik yapılan çalışmalara rastlanmıştır (Akbaşlı & Diş, 2019; Aydoğan, 2006; Biedinger, 2011). Bu araştırmanın uzaktan eğitimle yapılması göz önünde bulundurulduğunda literatürde uzaktan eğitim ile ilgili yapılan çalışmalar da incelenmiştir (Çardak & Güler, 2022; Karakuş, Ucuzsatar, Karacaoğlu, Esendemir & Bayraktar, 2020).

Çocuğun en fazla vakit geçirdiği yer olan ev ortamının çocuk açısından önemi oldukça büyüktür. Ev ortamının her yönü ile çocuğu destekleyen, onun güvende olmasını sağlayan, iletişim ve etkileşimini güçlendiren, eğitimin devam ettiği bir ortam olması gerekmektedir. Ev ortamını düzenleme, çocuklar için uygun hale getirme ve ev ortamında çocukları desteklemede ebeveynler önemlidir. Aileler ve eğitimcilerin çocukların eğitim ve öğretimlerinde gerekli olan sorumlulukları paylaşımları gerekmektedir. Bu da ancak okul ve ailenin işbirliği yapmasıyla sağlanabilir. İncelenen çalışmalarda da ailelerin ev ortamında desteklenmesi, ev ziyaretlerinin önemli olduğuyula, ev ortamının zenginleştirilmesi ile çocuk gelişimine ve çocuk aile etkileşiminin artmasının sağlandığıyla ilgili bilgilere ulaşılmıştır.

İkinci aşamada, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler için yol haritası belirlenmiştir. Yol haritasının ilk adımında etkinlikler hazırlanırken temel ilkeler belirlenmiştir. Bu bağlamda Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in temel ilkeleri şunlardır:

- Çocuk merkezlidir.
- Çocukların yaratıcılık, hayal gücü, iletişim kurma becerileri desteklenmektedir.
- İşbirlikli öğrenme esastır.
- Yaşamla ilişkilendirilmiştir.
- Etkinlikler çocukların ilgi, ihtiyaç, yaş, gelişim özelliklerine ve çevresel imkânlarla uygundur.
- Aile katılımı ile gerçekleştirilmektedir.
- Etkinlikler ebeveynlerin çocukları ile iletişimlerini ve ilişkilerini geliştirecek şekilde tasarlanmıştır. Ebeveyn çocuk ilişkisi ve iletişiminin desteklendiği etkinlikler ve oyuncaklara yer verilmiştir.
- Etkinlikler oyun temelli planlanmaktadır.
- Sarmal yapıdadır.

- Etkinlikler sıralı ve sistematik olarak ilerlemektedir.
- Basitten karmaşığa doğrudur.
- Yaparık yaşıyarak öğrenmeye dayalıdır.
- Çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemeye yöneliktir.
- Uzaktan eğitim sayesinde öğretimin esnekliğı sağlanarak, birbirlerinden uzakta, farklı ortamlarda bulunan eğitimci ve aileler sesli ve görüntülü olarak etkili iletişim kurabilmektedir.
- Uzaktan eğitim ile ailelere eğitim vermedeki sınırlılıklar kaldırılarak onların bireysel koşullarına uygun olarak planlanmıştır ve tüm aile üyelerine hitap etmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler, basitten karmaşığa doğru ilerleme, tekrar kullanılabilir olma, birden fazla amaca hizmet etme, somuttan soyuta doğru öğrenmeyi gerçekleştirme özelliklerini kapsamaktadır. Sarmal olma özelliğı ile tekrar kullanılabilme fırsatı sunmaktadır. Çocukların ve ailelerin aktif katılımı sağlandığı için de çocukların yaparak yaşayarak öğrenmelerini destekleyen aile katılımı etkinlikleridir. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin pandemi sebebiyle uzaktan eğitim şeklinde yapılmasına karar verilmiştir.

Üçüncü aşamada, ilkeler dikkate alınarak Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler kapsamında yapılacak oyun etkinlikleri ve çocukların gelişimini desteklemeye yönelik annelerin ev ortamında yapabilecekleri oyuncak örnekleri için araştırma yapılmaya başlanmıştır. Etkinliklerin içeriğini oluşturabilmek için bilimsel nitelik taşıyan kitap ve çalışmalarda yer alan çok sayıda aile katılım çalışmaları, internet siteleri, ulusal ve uluslararası bilimsel nitelikli okul öncesi etkinlik kitapları, ailenin çocuklar ile birlikte yapabileceğı oyun etkinlikleri ve oyuncaklar incelenmiştir. Yapılan incelemenin ardından Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin bulunduğı bir havuz oluşturulmuştur. Hazırlanan etkinliklerde farklı etkinlik türlerine yer verilmesine ve etkinliklerin çok yönlü olmasına, annelerin çocuklarıyla işbirliğı yaparak etkinlikleri gerçekleştirmelerine dikkat edilmiştir.

Okul Öncesi Eğitimi Programı'nda yer alan kazanım ve göstergeler de dikkate alınarak çocukların bütüncül gelişimini destekleyecek, anne çocuk ilişkisini ve iletişimini artırmaya yönelik etkinlikler hazırlanmıştır. Ayrıca etkinliklerde tek bir gelişim alanına yönelik değil, bilişsel gelişim, dil gelişimi, sosyal duygusal gelişim, motor gelişimi, öz bakım becerileri alanlarından da katkı sağlamasına dikkat edilerek bütüncül bir yaklaşım benimsenmiştir.

Çocukların tüm gelişim alanlarında desteklenerek, aile çocuk etkileşimi ile ev ortamlarının zenginleştirilmesi hedeflenmiştir. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler, çocukların ev ortamını onların gelişimine uygun olarak geliştirmeyi, aile içi iletişim etkileşimi artırmayı ve aile öğretmen iletişimini arttırmayı amaçlayan etkinliklerdir. Etkinlikler çocuklar ve anneleri tarafından yapılırken üretme, aktif olma, başarma duygularının hissedilmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda aile ile kaliteli vakit geçirmeyi sağlamaktadır. Ailelerin kolaylıkla uygulayabileceği, aile çocuk iletişimini artırıcı nitelikte olmasına, yapılacak olan çalışmaların ev ortamında bulunan, kolay ulaşılabilir materyallerden oluşmasına, bir oyuncak ile birden fazla oyun oynanabilir olmasına dikkat edilmiştir.

Dördüncü aşamada, eğitim konuları, oyun ve oyuncaklar hazırlanmıştır. Montessori, Comenius, Frobel, Rousseau gibi okul öncesi eğitim öncülerine göre, materyal ve zengin uyarıcıların olduğu bir ortam çocukların gelişimlerine olumlu yönde katkılar sağlamaktadır (Shonkoff & Philips'ten aktaran Şepitçi Sarıbaş, 2022). Zengin ve uyarıcı materyal seçiminde materyallerin kullanışlı, sağlığa uygun, geliştirilebilir, eğitici yöne sahip, çocuğun gelişimine uygun olmasına dikkat edilmesi gerekmektedir (Kavak & Coşkun, 2017). Bu bağlamda, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerde yapılan oyuncaklarda; büyük ve küçük kas gelişimini destekleyici, duysal görsel ve işitsel özelliği bulunan materyaller, doğal ve artık materyaller, çeşitli boyalar, kağıtlar kullanılmıştır. Materyallerin evde bulunan, kolay ulaşılabilir malzemelerden olmasına dikkat edilmiştir.

Annelerle 10 hafta boyunca haftada 1 gün online görüşmeler yapılması planlanmıştır. Annelerle yapılan görüşmelerde kullanmak üzere her hafta için PowerPoint sunusu hazırlanmıştır. Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik olarak her annenin çocuğuna bir

oyuncak köşesi yapması planlanmıştır. Çalışmada “Oyuncak Köşemize Oyuncak Yapıyoruz” ve “Hep Birlikte Oynuyoruz” başlığı ile annelerin çocuklarıyla birlikte yapabileceği eğitim materyalleri, oyun ve oyuncaklar hazırlanarak oyuncak köşesinin oluşturulması ve hazırlanan oyuncaklar ile oynayabilecekleri oyunlar planlanmıştır. Ayrıca annelere çocuğuyla ev ortamında oyuncak köşesini zenginleştirebilmesi için yapabileceği oyuncak listesi hazırlanmıştır. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler kapsamında annelere eğitim vermek amacıyla; oyun ve oyuncağın önemi, oyuncak köşesi ve çocuğun gelişimindeki önemi, anne baba çocuk iletişimi ve ev ortamının güvenliği olmak üzere 4 eğitim konusu belirlenmiştir.

Beşinci aşamada, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler ile ilgili hazırlıklar tamamlandıktan sonra etkinlikler ile ilgili çocuk gelişimi alanında 1 öğretim üyesi, okul öncesi eğitim alanından 1 öğretim üyesi ve 1 okul öncesi öğretmeni olmak üzere 3 uzmanın görüşü alınmıştır. Alınan görüşler doğrultusunda “Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler” ve etkinlik materyalleri tekrar gözden geçirilerek son şekli verilmiştir.

Altıncı aşamada, anneler ile çalışmaya başlamadan önce eğitimcinin belirlediği gün ve saatte online görüşme platformu olan “Zoom” üzerinden annelerle bir bilgilendirme toplantısı gerçekleştirilmiştir. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin içeriği, amacı ve uygulama süreci ile ilgili bilgi verilerek etkinlikler genel olarak tanıtılmıştır. Çocukların ve ailelerin bu çalışmaya katılmalarının hem çocuklar hem de kendi açılarından yararları hem de düzenli olarak katılmanın ve çalışmayı sürdürmenin önemi hakkında açıklamalar yapılmıştır. Bu hususta annelerin toplantılara her hafta belirlenen gün ve saatte mutlaka katılmaları gerektiği anlatılarak özen göstermeleri istenmiştir. Her hafta yapılacak olan çalışmaların toplantıda konuşulduktan sonra kendilerine yazılı bir şekilde iletileceğinin de bilgisi verilmiştir. Annelerle birlikte, yapılacak olan toplantıların her hafta hangi gün ve saatte olacağına oy birliğiyle karar verilmiştir. Bu bağlamda Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler’in 10 hafta boyunca her hafta Cuma günü saat 20.30’da yapılmasına karar verilmiştir. Etkinliklerin uygulama sürecinde pandemide

uzaktan eğitime geçilmesi sebebiyle toplantı saatleri annelerin ortak görüşleri sonucu 16.30'a alınmıştır.

Annelerden telefon ya da bilgisayarlarına “Zoom” uygulamasını indirerek yüklemeler gerektiği, her hafta bu uygulama üzerinden görüşecekleri belirtilmiştir. Ayrıca etkinliklerin paylaşılacağı kısa anlık mesajlaşma uygulaması olan “WhatsApp” kullanılarak bir grup oluşturulduğu, annelerin yaptıkları etkinliklerin fotoğraf ve kısa videolarını bu gruptan paylaşılacağı, gerekli bilgilendirme ve duyuruların da eğitimci tarafından bu grupta yapılacağı bilgisi aktarılmıştır.

Ön Testlerin Uygulanması

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler’in hazırlanmasının ardından ön testlerin uygulanması aşamasına geçilmiştir. Öncelikle araştırmada kullanılacak olan ölçekler için gerekli izinler ve ölçeklerin genel özellikleri hakkında bilgi alınmıştır (Ek 2). Ön testlerin uygulanması için her anne ile uygun oldukları gün ve saat belirlemesi yapılarak Zoom platformunda toplantı düzenlenmiş ve ön testler online olarak gerçekleştirilmiştir. Toplantılar yaklaşık 1 saat sürmüştür.

Anne Görüşme Formu I ve Ev Ortamı Değerlendirme Formu online görüşmeler sırasında annelere uygulanmıştır. Anne Görüşme Formu kapsamında öncelikle demografik bilgiler sorulmuş ve not alınmıştır. Daha sonra görüşme soruları annelere sorularak verdikleri cevaplar her anne için hazırlanmış olan forma yazılmıştır. Ardından Ev Ortamı Değerlendirme Formu’nun eğitimci tarafından doldurulması için annelerin ev ortamını, çocuğun odasını, oyuncaklarını genel olarak eğitimciye kamerada göstermesi istenmiştir. Kamera yardımıyla anneler eğitimciye ev ortamını gezdirerek eğitimcinin ev ortamını gözlemlemesini sağlamıştır. Formda gözlemin yanı sıra annelere sorulması gereken sorular da bulunmaktadır. Eğitimci annelere sorulması gereken maddeleri sorarak forma işaretlemiştir. Formda yer alan diğer maddeler, görüşmenin bitiminden sonra vakit kaybetmeden ev ortamı gözlemine dayalı olarak işaretlenmiştir. Çocuk Ebeveyn İlişki

Ölçeği ve Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği annelere yazılı bir şekilde verilmiştir. Ölçeklerin nasıl doldurulacağı ile ilgili bilgi verilerek doldurmaları istenmiş ve ertesi gün eğitime teslim etmeleri sağlanmıştır.

Ön testler 04.03.2021 ve 18.03.2021 tarihlerini kapsayacak biçimde 2 haftalık bir sürede tamamlanmıştır. Annelerin her birine ait olan toplam 4 form dosyalararak ön test aşaması sonlandırılmıştır.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulanması

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler eğitimi tarafından 19.03.2020 tarihinde uygulanmaya başlanmıştır. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in uygulanmaya başladığı ilk hafta eğitimi anneleri etkinliklerin içeriği ile ilgili bilgilendirmiştir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler kapsamında her hafta eğitimi tarafından Zoom üzerinden toplantı oluşturulmuştur. Toplantının bağlantı linki annelere anlık mesajlaşma uygulaması WhatsApp grubu üzerinden iletilmiştir. Toplantılar yaklaşık bir saat sürmüştür. Toplantının son 10 dakikası annelerin sormak istedikleri soruların olabileceği düşüncesiyle soru cevap bölümü olarak gerçekleştirilmiştir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler kapsamında oyun etkinlikleri ve oyuncakların yapımında kullanılacak olan bazı görseller ve materyaller (domino kart görselleri, oyun zemini görseli vb.) araştırmacı tarafından hazırlanarak annelere iletilmiştir.

Annelerin yapılan etkinliklere katılımları ve etkinliklerin uygulanması araştırmacı tarafından takip edilmiştir. Etkinlik uygulamaları sırasında araştırmacı annelere rehberlik yaparak telefon, mesajlaşma veya çevrimiçi görüntülü görüşmeler ile iletişim halinde olunmuştur. Etkinliklerin 6. haftasından sonra annelerle görüntülü görüşmeler planlanarak ara görüşmeler yapılmıştır. Ara görüşmelerde, yapılan etkinliklerin incelenmesine, değerlendirilmesine, annelerin etkinlik süreci ile ilgili görüşlerinin alınmasına dikkat

edilmiştir. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler 21.05.2021 tarihinde son etkinliğin yapılmasıyla tamamlanmıştır.

Araştırmacı tarafından hazırlanan uzaktan eğitim yoluyla verilen Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in uygulama sürecine ilişkin bilgilere Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4

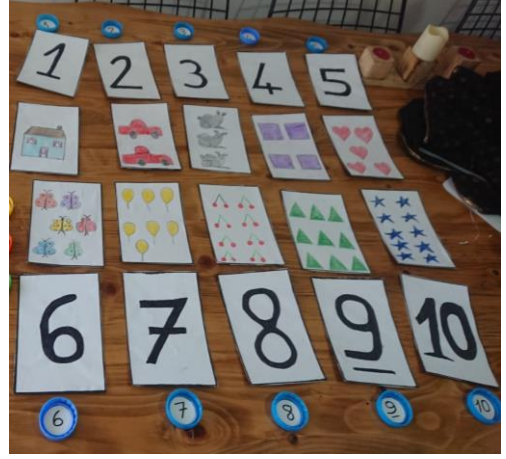
Uzaktan Eğitim Yoluyla Verilen Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in Uygulama Süreci

	Eğitim Konusu	Oyuncak Köşemize Oyuncak Yapıyoruz Oyuncağın Adı	Hep Birlikte Oynuyoruz Oyunun Adı	Diğer Eğitim Materyalleri
1.Hafta	Oyun ve Oyuncağın Önemi	Mandallarla Eşleştirme	Sayıları Eşleştiriyorum	
			Renkleri Eşleştiriyorum	
2. Hafta	Oyuncak Köşesi ve Çocuğun Gelişimindeki Önemi	Evim ve Eşyalarım	Eşyaları Evime Yerleştiriyorum	
3. Hafta		Sayılar Sayılar	Sayıları Öğreniyorum	
		XOX	XOX Oyunu	
			Hafıza Oyunu	
4. Hafta	Anne Baba Çocuk İletişimi	Hafıza Kapakları	Kapakları Bulup Alıyorum	
			Kapakları Grupluyorum	
5. Hafta		Ben ve Ailem	Ailemi Tanıyorum	
		Ses Kutuları	Sesleri Eşleştiriyorum	
			Marakasla Ritim Tutuyorum	
6. Hafta	Genel Değerlendirme	Çomak Kukla	Ailemin Kuklaları	Kukla ve Kitap Yapıyoruz Etkinliği
			Farklı Kuklalar	
7. Hafta		Domino	Meslekleri Öğreniyorum	Tuz Seramiği Yapıyoruz Etkinliği
			Meslekleri Eşleştiriyorum	
			Ben Hangi Mesleği Yapıyorum	
8. Hafta	Ev Ortamının Güvenliği	Labirent	Sayılarla İleriye Labirent	
			Sayılarla Geriye Labirent	
9. Hafta		Renk Bowlingi	Renkleri Öğreniyorum	
		Maske ve Başlıklar	Hayvanlar Dünyası	
10. Hafta	Genel Değerlendirme	Şekil Tombalas	Şekilleri Öğreniyorum	
		Toplama-Çıkarma Makinesi	Toplama Yapıyorum	
			Çıkarma Yapıyorum	

Annelerle 10 hafta boyunca haftada 1 gün online görüşmeler yapılmıştır. Bu tez çalışması kapsamında annelerle ev ortamını zenginleştirmeye yönelik bir oyuncak köşesi hazırlanmıştır. Annelere yönelik eğitim konuları verilmiş, her hafta “Oyuncak Köşemize Oyuncak Yapıyoruz” ve “Hep Birlikte Oynuyoruz” başlığı ile ev ortamını zenginleştirmeye yönelik olarak oyuncak köşesini zenginleştirmek için anneler, çocuklarıyla birlikte eğitim materyalleri, oyun ve oyuncaklar yapmıştır. Ayrıca her hafta planlanan toplantıların yanında ek olarak anneler çocuklarıyla ev ortamında oyuncak köşesini zenginleştirebilmek için verilen oyuncak listesini dikkate alarak oyuncak yapmışlardır. Hazırlanan oyuncaklarla oynanacak oyun etkinlikleri her hafta annelere gönderilmiştir. Oyuncaklar ve oyun etkinlikleri baba, kardeş gibi bütün aile üyelerinin oynayabileceği, sürece katılabileceği şekilde planlanmıştır. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler kapsamında 10 hafta boyunca annelere yönelik oyun ve oyuncakın önemi, oyuncak köşesi ve çocuğun gelişimindeki önemi, anne baba çocuk iletişimi, ev ortamının güvenliği olmak üzere 4 eğitim konusu, Mandallarla Eşleştirme, Evim ve Eşyalarım, Sayılar Sayılar gibi toplam 14 oyuncak, Renkleri Eşleştiriyorum, Sayıları Öğreniyorum, Ailemi Tanıyorum gibi toplam 23 oyun etkinliği annelerle paylaşılmıştır. Ayrıca annelerin çocuklarıyla ev ortamında farklı etkinlikler yapabilmesi amacıyla Kukla ve Kitap Yapıyoruz ve Tuz Seramiği Yapıyoruz etkinlikleri de annelerle paylaşılmıştır. Anneler yaptıkları oyuncakları, oyuncak yapma aşamalarını, oynadıkları oyunları fotoğraf veya kısa videolar ile anlık mesajlaşma uygulaması WhatsApp üzerinden eğitimci ile paylaşmışlardır. Süreç içerisinde eğitimci tarafından rehberlik yapılarak eğitimciye sormak istedikleri sorulara, oyun ve oyuncaklara geri dönüt verilmiştir. Genel değerlendirmelerde de annelerin soruları alınmıştır. Anneler tarafından oluşturulan oyuncak köşesi ve bazı oyuncaklara ait fotoğraflar Şekil 2-9 arasında yer almaktadır.

Şekil 2. Oyuncak köşesi 1

Şekil 3. Sayılar sayılar

Şekil 4. Oyuncak köşesi 2

Şekil 5. Toplama çıkarma makinesi

Şekil 6. Şekiller tombalası

Şekil 7. Kukla ve hikaye kitabı

Şekil 8. Renk bowlingi

Şekil 9. Ben ve ailem

Son Testlerin Uygulanması

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin 10 haftalık uygulama sürecinin tamamlanmasının ardından son testlerin uygulamasına geçilmiştir.

Son testlerin uygulanabilmesi için her anne ile uygun oldukları gün ve saat belirlenmiştir. Uygun olunan gün ve saatlerde Zoom platformunda toplantılar düzenlenmiş ve son testler online görüntülü görüşmeler ile gerçekleştirilmiştir. Toplantılar yaklaşık 1 saat sürmüştür.

Anne Görüşme Formu II ve Ev Ortamı Değerlendirme Formu online görüşmeler sırasında annelere uygulanmıştır. Anne Görüşme Formu II’de yer alan görüşme soruları annelere sorularak verdikleri cevaplar her anne için hazırlanmış olan forma eğitimci tarafından yazılmıştır. Ardından Ev Ortamı Değerlendirme Formu’nun eğitimci tarafından doldurulması için annelerin ev ortamını, çocuğun odasını, oyuncaklarını genel olarak eğitimciye kamerada göstermesi istenmiştir. Kamera yardımıyla anneler eğitimciye ev ortamını gezdirerek eğitimcinin ev ortamını gözlemlemesini sağlamıştır. Ayrıca EYZE süresince yapılan oyun ve oyuncakların koyulduğu oyuncak köşesinin fotoğrafının çekilerek araştırmacıya göndermeleri istenmiştir. Anneler ev ortamını kamera ile gezerek aktardıktan sonra eğitimci annelere sorulması gereken maddeleri sorarak forma işaretlemiştir. Formda yer alan diğer maddeler görüşmenin bitiminden sonra vakit kaybetmeden ev ortamı gözlemine dayalı olarak araştırmacı tarafından işaretlenmiştir.

Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği ve Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği annelere yazılı bir şekilde verilerek doldurmaları istenmiş ve ertesi gün eğitime teslim etmeleri sağlanmıştır.

Son testler 01.06.2021 ve 06.06.2021 tarihlerini kapsayacak biçimde 6 günlük bir sürede tamamlanmıştır. Annelerin her birine ait olan toplam 4 form dosyalanarak son test aşaması tamamlanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmada, araştırmanın amacı doğrultusunda nicel ve nitel veriler toplanmıştır. Araştırmada kullanılan nicel veri toplama araçları; “Ev Ortamı Değerlendirme Formu” ,“Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği”, “Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği” dir. Araştırmada kullanılan nitel veri toplama aracı ise “Anne Görüşme Formu I-II”dir.

Annelerin Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler’in uygulanmasından önceki ve sonraki çocuklarıyla olan ilişkileri, öğretmen ile iletişimleri ve çocukların ev ortamındaki değişiklikler nicel veri analizi teknikleri kullanılarak ortaya konulmuştur.

Veri analizinde kullanılacak olan istatistiklerin seçimini örneklem büyüklüğü etkilemektedir. Büyük örneklemdeki veriler normal dağılıma yakın dağılım gösterdiği için parametrik, küçük örneklemde elde edilen verilerde ise puanlar normal dağılmadığı varsayıldığı için parametrik olmayan testlerin kullanılması gerekmektedir. Grup sayısı 30 veya 15’in altına düştüğünde puanların normal dağıldığı söylenememektedir. Bu durumlarda parametrik olmayan testlerin kullanılması gerekmektedir (Büyüköztürk, Çokluk & Köklü, 2020). Bu bağlamda araştırmanın çalışma grubunun 13 çocuk ve anneden oluşmasından, yapılan normallik testleri sonucunda verilerin normal dağılım göstermemesinden dolayı verilerin analizinde parametrik olmayan testlerden yararlanılmıştır.

Bu araştırmada elde edilen veriler SPSS paket programı aracılığı ile analiz edilmiştir. Nicel verilerin analizinde tanımlayıcı istatistikler (yüzde, frekans, ortalama ve standart sapma) ve Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır.

Bu araştırmada anlamlılık seviyesi olarak 0,05 kabul edilmiştir. Verilerden yola çıkarak ulaşılan bulgular yorumlanırken anlamlılık düzeyinin, $p < 0,05$ olması durumunda istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olduğu, $p > 0,05$ olması durumunda ise istatistiksel olarak anlamlı farklılığın olmadığı belirtilmiştir.

Veri analizinin ilk aşaması olarak deney grubunda yer alan ailelerin yaş, öğrenim durumu, çalışma durumu gibi demografik özelliklerine ilişkin bilgiler frekans ve yüzdeler halinde sunulmuştur. Ardından ocukların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı gibi demografik bilgileri frekans ve yüzdeler halinde betimlenmiştir.

Veri analizinin ikinci aşamasında betimsel analiz işlemleri yapılmış deney grubundaki annelerin Ev Ortamı Değerlendirme Formu, ocuk Ebeveyn İlişki leği, Aile ğretmen İletişim ve İşbirliği leği n test ve son test puanları üzerinde aritmetik ortalama, standart sapma, en düşük ve en yüksek puan hesaplanarak belirlenmiştir.

Betimsel analizler yapıldıktan sonra verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini anlamak için Shapiro-Wilk normallik testi yapılmıştır. Örneklem sayısının 50'nin altında olduğu araştırmalarda Shapiro-Wilk normallik testi, 50'den yüksek olduğu durumlarda ise Kolmogorov-Smirnov (K-S) testi yapılmaktadır (Büyüköztürk, 2020, s. 42). Araştırmadaki katılımcı sayısının 30'un altında olması ve verilerin normal dağılmaması nedeniyle verilerin analizinde parametrik olmayan test kullanılmıştır.

Araştırmada elde edilen verilerin ön test son test karşılaştırmaları için Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi kullanılmıştır. Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi bağımlı/ilişkili örneklemlerde t testinin parametrik olmayan testlerdeki karşılığıdır. Aynı zamanda sosyal bilimlerde katılımcı sayısının az olduğu gruplar içi araştırmalarda Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sıklıkla kullanılmaktadır (Büyüköztürk, 2020 s. 173; Büyüköztürk, okluk & Köklü, 2020 s.197).

Araştırmanın nitel verilerinin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Veri analizinin gerçekleştirilmesinden önce verilerin dökümü, analiz öncesi hazırlıklar ve daha sonra tümevarım yoluyla analiz edilmesi basamakları izlenmiştir (Creswell, 2017).

İçerik analizi nitel araştırmalarda yaygın kullanılmakla birlikte, içerik analizinde temel amaç toplanan verilerin açıklanabileceği kavram ve ilişkilere ulaşmaktır. İçerik analizi ile birlikte birbirine benzeyen veriler belirli kavramlar ve temalar etrafında bir araya getirilerek, anlaşılabilir düzeyde açıklanıp yorumlanmaktadır. İçerik analizinin bazı aşamaları bulunmaktadır. Nitel araştırmada elde edilen veriler 4 aşamada analiz edilmektedir. Bunlar verilerin kodlanması, temaların bulunması, kodların ve temaların düzenlenmesi, bulguların tanımlanması ve yorumlanmasıdır (Yıldırım & Şimşek, 2021).

Anne Görüşme Formları araştırma öncesinde ve sonrasında araştırmacı tarafından annelere uygulanmıştır. Annelerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar araştırmacı tarafından kaydedilmiştir. Görüşme formundan elde edilen veriler sorular dikkate alınarak kodlanmıştır. Daha sonra kodlar, literatür doğrultusunda belli kategoriler altında kategorize edilerek temalar oluşturulmuştur. Tekrarlanan kodlar frekans değerleriyle ifade edilerek tabloleştirilmiş ve yorumlanmıştır. Verilerin kodlanmasından sonra kodlar bir uzman ile birlikte incelenmiş; tartışılmış ve kodların son şekli verilmiştir. Veriler, gerekli görülen yerlerde doğrudan katılımcı cevaplarından alıntılarla desteklenmiştir. Araştırmada kullanılan görüşme formları, görüşmeye başlamadan önce numaralandırılmıştır. Çalışmaya katılan her anne “A” olarak kodlanmış ve her annenin kodunun yanına A1-A13 arasında numara verilmiştir. Annelerin görüşleri italik olarak yazılmış ve alıntının yapıldığı veri numarası parantez içinde verilmiştir.

Anne Görüşme Formu I annelere uygulama öncesinde ön test olarak, Anne Görüşme Formu II uygulama sonrasında son test olarak uygulanmıştır. Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulgular tablolar ile ifade edilerek yorumlanmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin (EZYE) çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, anne çocuk ilişkisine ve aile öğretmen iletişimine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan bu araştırmada elde edilen bulgular:

- Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin ev ortamına etkisine ilişkin bulgulara Tablo 5’te,
- Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin anne çocuk ilişkisine etkisine ilişkin bulgulara Tablo 6’da,
- Ev Ortamını Zenginleştirmeye yönelik Etkinliklerin annelerin öğretmenle iletişim-işbirliğine etkisine ilişkin bulgulara Tablo 7’de,
- Annelerin Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklere ilişkin görüşlerine yönelik nitel bulgulara Tablo 8-Tablo 15 arasında yer verilmiştir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Ev Ortamına Etkisine İlişkin Bulgular

Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin ev ortamına etkisinin incelenmesi amacıyla “Ev Ortamı Değerlendirme Formu” uygulanmıştır.

“Ev Ortamı Değerlendirme Formu” ön test ve son test puanları bakımından anlamlı bir fark olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile test edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5

Ev Ortamı Değerlendirme Formu Ön Test Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Wilcoxon İşaret Testi Sonuçları

Ev Ortamı Değerlendirme Formu		Wilcoxon İşaret Testi							
		n	Mean	Median	Min	Max	ss	z	p
Fiziksel Çevre	Ön Test	13	15,38	15,00	12,00	19,00	2,22		
	Son Test	13	18,15	18,00	18,00	19,00	,99	-3,07	0,001
Uyarıcı Materyal ve Ortam	Ön Test	13	10,31	11,00	5,00	15,00	2,69		
	Son Test	13	15,00	15,00	12,00	17,00	1,47	-3,2	0,001
Ev Ortamının Güvenliği	Ön Test	13	17,62	18,00	15,00	20,00	1,33		
	Son Test	13	21,54	22,00	20,00	22,00	,66	-3,2	0,001
Ebeveyn Çocuk Etkileşimi	Ön Test	13	17,00	19,00	6,00	25,00	5,15		
	Son Test	13	23,23	23,00	20,00	25,00	1,24	-3,06	0,002

Tablo 5 incelendiğinde Ev Ortamı Değerlendirme Formu fiziksel çevre alt boyutunda ön test puanı ($\bar{X}$ =15,38) ve son test puanı ($\bar{X}$ =18,15), uyarıcı materyal ve ortam alt boyutu ön test puanı ($\bar{X}$ =10,31) ve son test puanı ($\bar{X}$ =15,00), ev ortamının güvenliği alt boyutu ön test puanı ($\bar{X}$ =17,62) ve son test puanı ($\bar{X}$ =21,54), ebeveyn çocuk etkileşimi alt boyutu ön test puanı ($\bar{X}$ =17,00) ve son test puanı ($\bar{X}$ =23,23) olduğu görülmektedir.

Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin uygulanması sonucunda fiziksel çevre alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Fiziksel çevre alt boyutundan alınan son test puanının ön test puanına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Ev ortamı çocukların çok fazla zaman harcadıkları bir ortamdır. Evin dış ortamının unsurları, evin içerisindeki eşyalar, çocuğun odasındaki eşyalar, evde bulunan alan genişliği gibi faktörler fiziksel çevre ile ele alınabilir. Okul öncesi dönem çocukları için geniş alanların sunulması, aktif oyun ve fiziksel aktiviteler için uygun fiziksel çevrenin oluşturulmasının çocukların bilişsel gelişim ve motor becerilerine pozitif etki sağladığı görülmüştür (Nobre vd., 2022). Fiziksel çevrenin çocukların yaşamında deneyimlerini

yönlendirerek onların davranışlarını destekleyen veya engelleyen bir unsur olduğu söylenmiştir. Reggio Emilia yaklaşımının kurucusu Loris Malaguzzi, fiziksel çevreyi “üçüncü öğretmen” olarak tanımlamıştır (Berti, Cigala & Sharmahd, 2019).

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) kapsamında fiziksel çevrenin önemi ile ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır. Çalışma öncesinde genel olarak ev ortamında çocuğun odasında fiziksel özelliklerine uygun masa ve sandalye bulunmadığı, çocuğun odasının aydınlık ve havadar olmadığı gözlemlenirken; çalışma sonrasında çocuğa uygun masa sandalye alındığı, perdelerin açık tutularak içeri ışık girmesinin sağlandığı ve havalandırıldığı gözlemlenmiştir. Bunun sonucunda EZYE’nin aileler tarafından fiziksel çevreye dikkat etmelerine katkı sağladığı söylenebilir.

Aydoğan (2006) tarafından yapılan çalışmada ev ortamının çocuğun gelişimine göre düzenlenmesi incelenmiş ve çocuklar için sağlıklı güvenli ev ortamının oluşturulmasında anne ve babalara düşen görev ve sorumluluklarla ilgili öneriler verilmiştir. Çalışmada güvenli ortam, uyarıcı çeşitliliği, değişim, işlevsel olma, karmaşıklık, renklerin kullanımı, uyum başlıkları ile ev ortamının çocuk için nasıl düzenlenmesi gerektiği belirtilmiştir. Ev ortamının düzenlenmesinde en büyük sorumluluğun anne ve babalara düştüğü söylenmiştir.

Yaşanan Covid 19 salgını ile tüm insanlar ve özellikle çocuklar oldukça etkilenmiştir. Çocukların bu süreçte temel ihtiyaçlarından olan akran ve sosyal çevre ile etkileşimlerinin azaldığı, dijital oyunlara yönelimin arttığı görülmüştür (Gökçe, Erdoğan, Yatmaz, Avaroğlu & Çok, 2021). Sosyal çevre ile etkileşimin azalarak çocukların daha uzun süre evde kaldıkları düşünüldüğünde ev ortamının çocuklar için önemi artmıştır. Ev ortamının çocuğun gelişimini desteklemeye yönelik onlara uygun düzenlenmesi, pandemi sürecinde hem ailelerin hem de çocukların yararına olduğu söylenebilir.

Küçük Biçer ve İlhan’ın (2020) COVID-19 salgınının çocuk sağlığı üzerinde etkilerini ortaya koymak amacıyla yaptığı çalışmada, çocukların sağlığını olumsuz etkileyen durumların önlenmesi için öneriler verilmiştir. Salgın sürecinde çocukların dengeli

beslenmeleri, ev içinde fiziksel hareketlilik için aktivitelerin planlanması, teknoloji bağımlılığına karşı teknoloji kullanımında sınırlandırmalar yapılması, çocukların eğitimlerine uygun olarak ev ortamının düzenlenmesi, kitap okuma çalışmalarının yapılması, aile ve çocuğu bir araya getirecek etkinlikler yapmaları gibi öneriler sunulmuştur. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) kapsamında son testte yapılan gözlemlerde annelerin ev ortamında çocuğun rahatça hareket edebileceği alanlar oluşturdukları gözlemlenmiştir. Bu açıdan fiziksel çevrenin düzenlenmesinde EZYE'nin etkili olduğu söylenebilir.

Uyarıcı materyal ve ortam alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Uyarıcı materyal ve ortam alt boyutundan alınan son test puanının ön test puanına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Çocukların gelişimi, içinde yaşadıkları ortam ve çevrelerinden etkilenmektedir. Erken çocukluk döneminde çocuklara sunulan zengin uyarıcılar çocuğun çok yönlü gelişimine katkı sağlamaktadır. Ev ortamının çocukların dünyayla ilişkisinin kurulduğu yer olması da göz önünde bulundurulduğunda, ebeveynlerin çocuklar için zengin uyarıcı materyal ve ortam sağlamaları gerekmektedir (Aydoğan, 2006).

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) kapsamında anneler çocukların bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimini destekleyecek etkinlikler, oyunlar ve oyuncaklar yapmışlardır. Bu etkinlikler içerisinde Oyuncak Köşesi oluşturma, Hikaye Kitabı, Kukla, Toplama Çıkarma Makinesi, Evim ve Eşyalarım, Tuz Seramiği, Sayılar Sayılar, Renk Bowlingi, Şekil Tombalası yapımı gibi etkinlikler bulunmaktadır. Anneler ve çocuklar evde bulunan materyaller ile oyuncak yapımını, nasıl oyunlar oynanabileceğini öğrenmişlerdir. Anneler çocuklarıyla etkinlik yapma, onların gelişimlerine uygun materyal hazırlama konusunda desteklenmişlerdir. Uygulama sonrasında son testte yapılan gözlemlerde çocukların oyuncak köşelerinin olduğu, oyuncak köşesinde onların gelişimini destekleyecek “Sayılar Sayılar, Domino, Labirent, Renk Bowlingi, Ben ve Ailem” oyuncakları gibi zengin uyarıcı materyallerin bulunduğu görülmüştür. Buna bağlı olarak bu çalışmanın çocuklara uyarıcı materyal ve ortam sağlanmasında etkili olduğu söylenebilir.

Öncül (2011) çalışmasında öğretmenlerin yapmış olduğu ev ziyaretlerinin aile üzerindeki etkisini incelenmeyi amaçlamıştır. 30'u deney 30'u kontrol grubu olmak üzere anne ve çocukların katıldığı deneysel çalışmada annelere uygulanmak üzere Ev Ziyareti Programı hazırlanmıştır. Yapılan ev ziyaretlerinde okul öncesi eğitimin önemi, gelişim alanlarına etkisi, anne çocuk iletişimi, oyun ve oyuncakların çocuklar üzerindeki etkileri, artık materyalle dokunma kartı, maske ve kukla hazırlanmasına yönelik uygulamalar yapılmıştır. Araştırma sonucunda ev ziyareti programının etkili olduğu, deney grubunun son test puan ortalamasının ön test puan ortalamasından ve kontrol grubu son test puan ortalamasından yüksek olduğu belirlenmiştir. Ev ziyareti programı uygulanan annelerin tümünün ev ziyaretlerini faydalı bulduğu, çocuğa ve öğretmene de faydalı olduğunu belirttikleri görülmüştür.

Akıncı Çoşgun (2018) yaptığı çalışmada okul öncesi eğitim kurumuna devam etmeyen çocuklara annelerin etkin katılımıyla verilen Ev Merkezli Sayı ve İşlem Eğitim Programı'nın, çocukların erken matematik yeteneğine, anne çocuk ilişkisine ve annelerin çocuklarının sayı ve işlem becerilerine ilişkin farkındalıklarına etkisi incelenmiştir. Çalışma sonucunda çocukların erken matematik yetenekleri, anne çocuk arasındaki ilişki, annelerin çocuklarının sayı ve işlem becerilerine yönelik farkındalıkları olumlu yönde etkilenmiştir.

Aytekin (2014) tarafından yapılan çalışmada annelerin katılımı ile uygulanan Ev Temelli Gelişimsel Erken Müdahale Programlarının etkililiği ve çocukların gelişimini desteklemedeki katkıları araştırılmıştır. Ev ortamı ile ilgili gözlemler ve anne ile görüşmeler yapılmıştır. Program kapsamında yapılan gözlemler sonucu ev ortamının çocuğa göre düzenlemesi yapılarak destekleyici gelişimsel uygulamalar (Parkur çalışması, kuklalarla oynama, nesnelere ip bağlayarak geri geri yürüme, pirinç-mercimek-fasulyelerle doldurma-boşaltma oyunu vb.) ev ödevi olarak sunulmuştur. Araştırma sonucunda çocuğun tüm gelişim alanlarında ilerlemeler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Haktanır (2021) çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının matematik ve okuma yazmaya hazırlık becerilerini evde desteklenme düzeyini incelemeyi amaçlamıştır.

Araştırma sonucunda çocukların matematik ve okuma yazmaya hazırlık becerileri ve bu alanlarda evde aileleri tarafından desteklenme durumları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Alan yazında bulunan diğer çalışmalar da okul öncesi dönem çocuklarının evde gerekli ortam hazırlanıp zengin uyaran ve çevre olanakları ile aileleri tarafından desteklendiklerinde matematik ve okuma yazmaya hazırlık becerilerinin daha yüksek olduğunu göstermiştir (Bilgen & Akman, 2021; Ertürk Kara, 2019).

Okul öncesi dönem çocuklarına ve ailelerine yönelik düzenlenen bir başka çalışmada aile katılımlı 8 hafta boyunca sosyal beceri eğitimi programı düzenlenmiştir. Program kapsamında çocuklara ve ailelerine ve “Aile Katılımlı Sosyal Beceri Eğitimi Programının” çocukların sosyal becerilerinin gelişiminde ve ailelerin aile katılım düzeylerini arttırmada etkili olduğu görülmüştür. Eğitim programına katılmayan kontrol grubunda ise ölçeklerden aldıkları puanlarda anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır (Ekinci Vural, 2006). Bu araştırmalardan elde edilen sonuçlar yapılan bu çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Ev ortamının güvenliği alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Ev ortamının güvenliği alt boyutundan alınan son test puanının ön test puanına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Çocuklar fiziksel ve mental açıdan ev ortamında yaşanabilecek kazalara ve yaralanmalara karşı kendilerini koruyabilecek önlemleri tek başlarına alamayabilirler. Ev kazaları ve yaralanmaların önüne geçilmesi amacı ile evde koruyucu güvenlik tedbirlerinin alınması, ev ortamının çocuk için güvenli bir yaşam alanı haline getirilmesi ailelerin ve yetişkinlerin sorumluluğundadır. Bu yüzden ailelerin bu konuda duyarlı olmaları ve evde yaşanabilecek kaza ve yaralanmalar hakkında bilgi sahibi olmaları gerekmektedir (Aslan Aydoğdu, Ateş & Set, 2019; Celep & Yardımcı, 2021).

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) kapsamında ev ortamının güvenliği konusu ele alınmış, anneler çocuklarına yönelik ev ortamının güvenliği için nelere dikkat edilmesi gerektiği, evde ne tür güvenlik önlemlerini alabilecekleri konusunda bilgilendirilmiştir. Özellikle annelerin pencerenin önüne çocukların rahatlıkla çıkacağı

koltuk, sandalye, yatak gibi eşyaların yerleştirilmesi konusunda son testte ev ortamı gözlemlendiğinde bu durumu değiştirdikleri, cam önüne bu tür eşyaları koymadıkları, çocukların üzerine devrilebilecek büyük dolapları, rafları, mobilyaları duvara monteleyerek sabitledikleri görülmüştür. Buna bağlı olarak EZYE uygulamalarının sonucunda annelerin ev ortamlarını çocuk güvenliği açısından dikkat ederek düzenledikleri söylenebilir.

Demirköse, Uğraş Dikmen ve Özkan (2022)'ın yaptığı çalışmada 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeyleri ile sağlık okuryazarlığı ilişkisi araştırılmıştır. Araştırma sonucunda annelerin ev kazalarına yönelik aldıkları önlemlerin eğitim durumları azaldıkça daha az olduğu, evlerinde çocuk odası olmayan, 4 ve üzeri çocuk sahibi olan ve 5 ve daha fazla kişiyle yaşayan annelerin daha az önlem aldıkları, daha küçük yaşta çocuğu olan annelerin ev kazalarına daha fazla önlem aldıkları saptanmıştır.

Koşkan (2021) ebeveynlerin benimsedikleri tutumların 3-6 yaş çocukların ev kazalarına maruz kalmasına etkisini belirlemek amacıyla yaptığı çalışmada Kaza geçiren çocukların çoğunun erkek, en sık yaşanan kaza türünün düşme, en çok etkilenen vücut bölgesinin baş, boyun, yüz bölgesi ve en sık oturma odası ve mutfakta kaza geçirildiği görülmüştür. Annelerin yalnız %28.6'sının ilk yardım bilgisi aldığı saptanmıştır. Evde en çok alınan güvenlik önlemi pencere kilidi takmak olduğu görülmüştür. Ve tüm annelerin ev kazaları ve koruyucu önlemler konusunda eğitilmesi gerektiği belirtilmiştir.

Ebeveyn çocuk etkileşimi alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Ebeveyn çocuk etkileşimi alt boyutundan alınan son test puanının ön test puanına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Çocukların hayata gelmeleriyle birlikte yaşamlarının en önemli anlarını, ilk deneyimlerini geçirdikleri yer aile ortamıdır. Aile ile kurdukları iletişim ve etkileşim onların kendilerini bir birey olarak hissetmelerini sağlamaktadır. Aile içindeki sağlıklı ilişki ve iletişim benlik algılarını ve çevreyle olan ilişkilerini olumlu etkiler (Tezel Şahin & Cevher Kalburan, 2007).

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerde (EZYE) anne ve çocuğun birlikte yapabileceği etkinlikler planlanarak ebeveyn çocuk etkileşimini artırmak hedeflenmiştir. Çalışmada “Hep Birlikte Oynuyoruz” etkinlikleri kapsamında anne çocuğun birlikte oyun oynaması, diğer aile üyelerinin de oyuna katılımının sağlanması, “Oyuncak Köşemize Oyuncak Yapıyoruz” etkinlikleri kapsamında anne ve çocuğun birlikte oyuncaklar yapması sağlanarak anne ve çocuğun etkili vakit geçirmesi desteklenmiştir. Ayrıca EZYE kapsamında çevrimiçi görüşmelerde anne baba çocuk iletişimi, oyun ve oyuncağın önemi konusunda aileler bilgilendirilmiştir. Özellikle EZYE uygulamaları sonrasında yapılan son testlerde, annelerin rakamları, şekilleri öğrenmelerinde çocuklarını destekledikleri, birlikte daha fazla oyun oynadıkları, çocuklarıyla etkili vakit geçirdikleri gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak EZYE uygulamalarının sonucunda ebeveyn ve çocuk etkileşiminin arttığı söylenebilir.

Uçar (2021) çalışmasında okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynleriyle birlikte okuma etkinliklerinin çocukların yaratıcı düşünme becerileri ile ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Okuma etkinlikleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasında anlamlı bir ilişki olduğu, ebeveynle birlikte okuma etkinliklerinin yaratıcı düşünme becerilerini olumlu etkilediği görülmüştür.

Çocukların oyun becerileri ve aile-çocuk iletişimi ve etkileşimi arasındaki ilişkinin incelendiği bir çalışmaya 228 çocuk katılmıştır. Veriler Kişisel Bilgi Formu, Oyun Becerileri Değerlendirme Ölçeği ve Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracı ile toplanarak anneler tarafından değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonucunda çocukların oyun becerileri ve anne-baba-çocuk iletişiminin ilişkili olduğu görülmüştür. Anne baba ve çocuk arasındaki olumlu etkileşim ve iletişimin çocukların oyun becerilerini olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşılmıştır (Sezer, Yılmaz & Koçyiğit, 2016).

Akaroğlu, Dağ, Beserek, Selvi ve Altıparmak (2019) çalışmasında ebeveyn-çocuk iletişiminde oyunun rolüne ilişkin araştırmaların sistematik olarak incelemeyi amaçlamışlardır. Bu kapsamda gerekli taramalar yapılarak 2002-2019 yılları arasında yayımlanmış çalışmalar analiz edilmiştir. Gerekli kriterlere uyan 35 makaleye ulaşılmıştır.

Araştırma sonucunda oyunun, ebeveyn çocuk iletişimini olumlu yönde etkilediği, çocuğun duygu ve düşüncelerini ifade etmesini kolaylaştırdığı görülmüştür.

Guo (2021) çalışmasında günlük yaşamdaki ebeveyn-çocuk etkileşimlerinin ve ebeveyn-çocuk ilişkilerinin çocukların saldırgan davranışlarını nasıl etkilediğini araştıran bir çalışmada ebeveynlerin çocukla iletişim kurmak için ayırdığı zamanın eksikliğinden, anne ve babalar arasında çocuklarını nasıl eğitecekleri konusunda fikir ayrılıkları olduğundan bahsetmiştir. Ebeveyn-çocuk çatışması karşısında, saldırgan çocukların ebeveynlerinin sorunları genellikle zorlama, horlama veya ihmal yoluyla çözdükleri, saldırgan davranışı olmayan çocukların ebeveynlerinin ise dikkati başka yöne çekme ve birbirleriyle müzakere etme yöntemlerini benimsemedikleri belirtilmiştir. Araştırma sonucunda ebeveynlere aktif ve etkili ebeveyn-çocuk etkileşimini benimsemeleri, olumsuz iletişimi azaltmaları ve bir aile rutini oluşturmaları önerilmiştir.

Öğretir ve Demiriz (2009) çalışmalarında “Anne Ev Ziyareti Eğitim Programı”nın annelerin anne tutumlarına ve empatik eğilim düzeylerine etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Toplam 110 annenin katıldığı çalışmada annelere 10 hafta boyunca “Anne Ev Ziyareti Eğitim Programı” uygulanmıştır. Programda anne baba tutumları ve çocuk üzerindeki etkileri, çocuğu etkili dinleme ve çocukla konuşma, çocukla iletişim ve empati, sağlıklı iletişim kurmanın çocuk üzerindeki etkileri, çocukla oyun ve cinsel eğitim konuları ele alınarak annelere çocuklarıyla evde oynayabilecekleri oyun örnekleri verilmiştir. Araştırma sonucunda eğitim programının annelerin demokratik tutumunu artırarak olumlu etkilediği, otoriter, aşırı koruyucu, tutarsız tutumlarının azaldığı, empatik eğilim düzeylerinin olumlu etkilenerek arttığı görülmüştür.

Annelerin Ev Ortamı Değerlendirme Formu’nun tüm alt boyutlarından alınan son test puanlarının ön test puanlarına göre yüksek olması Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin (EZYE) etkili olduğu söylenebilir. Çalışmada yer alan annelere 10 hafta boyunca EZYE uygulanmıştır. Araştırmacı tarafından planlanan etkinlikler, ev ortamının çocuk açısından nasıl düzenlenmesi gerektiği, uyarıcı materyal ve ortam sunulmasında çeşitli oyun ve oyuncakların yapıldığı, ev ortamının güvenliğinin anlatıldığı, ebeveyn

çocuk etkileşimi ve iletişimine yönelik konuların ve etkinliklerin bulunduğu bir programdır. Bu etkinlikler sonucunda çocukların ev ortamının zenginleştiği söylenebilir. Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinlikler arasında oyuncak köşesi, ev ortamının güvenliği, çeşitli oyuncaklar ve materyallerin yapımı, birlikte oynanacak aile iletişimini artırmaya yönelik oyunlar bulunmaktadır. Etkinlikler sayesinde ailelerin bu konularda daha çok bilinçlenmeleri sağlanmıştır. Ev ortamının fiziksel çevre açısından çocuğa uygun olarak düzenlendiği, uyarıcı materyal ve ortamın çocuklara sunulduğu, ev ortamının çocuk için güvenliğinde dikkat edilmesi gereken noktalara anneler tarafından dikkat edildiği, anne ve çocuk arasındaki etkileşimin arttığı düşünülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Anne Çocuk İlişisine Etkisine İlişkin Bulgular

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin (EZYE) anne çocuk ilişkisine etkisinin incelenmesi amacıyla “Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği” uygulanmıştır.

“Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği” ön test ve son test puanları bakımından anlamlı bir fark olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile test edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6

Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği Ön Test Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Wilcoxon İşaret Testi Sonuçları

Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği		Wilcoxon İşaret Testi							
		N	Mean	Median	Min	Max	ss	z	p
Olumlu İlişki	Ön Test	13	3,97	3,92	3,67	4,42	,27		
	Son Test	13	4,23	4,33	3,25	4,58	,34	-1,88	0,061
Çatışma	Ön Test	13	2,90	2,82	1,45	4,55	,80		
	Son Test	13	2,20	2,27	1,00	3,18	,66	-2,9	0,004
Bağlanma	Ön Test	13	3,25	3,29	1,71	4,86	,97		
	Son Test	13	3,29	3,43	1,71	4,71	,98	-0,01	0,959

Tablo 6 incelendiğinde Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği olumlu ilişki alt boyutunda ön test puanı ($\bar{X}$ =3,97) ve son test puanı ($\bar{X}$ =4,23), çatışma alt boyutu ön test puanı ($\bar{X}$ =2,90) ve son test puanı ($\bar{X}$ =2,20), bağlanma alt boyutu ön test puanı ($\bar{X}$ =3,25) ve son test puanı ($\bar{X}$ =3,29) olduğu görülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin (EZYE) uygulanması sonucunda Olumlu İlişki Alt Boyutu ön test – son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$). İstatistiksel olarak anlamlı olmamakla birlikte olumlu ilişki alt boyutundan alınan son test puanlarının ön test puanlarına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Çatışma alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Çatışma alt boyutundan alınan son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmektedir.

Bağlanma alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamaktadır ($p>0,05$).

Anne ve çocuk arasında kurulan bağ çocuğun ergenlik, yetişkinlik dönemlerindeki benliğini ve sosyal ilişkilerini etkileyen bir konudur. Anne ile kurulan sağlıklı ve güçlü ilişki ile birlikte çocuklar koşulsuz sevgi ve bağı hissederek geleceklerinin şekillenmesini sağlarlar. Çocuklar anneleri ile sağlıklı bir ilişki kurduklarında, aile içinde anlaşıldığını ve kabul edildiğini hissederler. Böylece daha bağımsız ve kendine güvenen bireyler olarak büyürler (Tezel Şahin, 2014).

Çalışmaya katılan annelerin Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği'nin olumlu ilişki alt boyutundan alınan son test puanlarının ön test puanlarına göre yüksek olması, çatışma alt boyutundan alınan son test puanlarının ön test puanlarına göre düşük olması Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin (EZYE) çocuk ve anne arasındaki olumlu ilişkide ve çatışmada etkili olduğunu söylenebilir. EZYE anne ve çocuğun bir araya gelip birlikte çalışarak yapması gereken etkinliklerden oluşmaktadır. Özellikle aile bireylerinin de yer aldığı, aile içi ilişkilerin, etkileşimin artırılmasını amaçlayan oyunlar ile aile ve çocuğun bir

arada kaliteli vakit geçirdikleri ve daha fazla paylaşımda bulundukları söylenebilir. EZYE uygulamaları kapsamında annelerle her hafta düzenlenen toplantılarda anlatılan etkinliklerin yanı sıra bilgilendirme toplantıları da düzenlenmiştir. Bu toplantılarda anne baba çocuk iletişimi, oyun ve oyuncağın önemi, çocukların gelişim özellikleri ile ilgili bilgilendirmeler yapılmıştır. Ayrıca aile içi iletişimi artırmaya yönelik “Ailemi Tanıyorum” oyunu, hikaye kitabı ve kukla yapımı, tuz seramiği ile sanat çalışması gibi anne çocuk etkileşimini sağlayıcı etkinliklere yer verilmiştir. Buna bağlı olarak anne ve çocuk arasındaki ilişkinin olumlu yönde etkilendiği söylenebilir.

Aynı zamanda çatışma alt boyutundan alınan ön test puanlarının yüksek olması, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerden (EZYE) sonra son test puanlarının düşük çıkması ile anne ve çocuk arasındaki çatışmanın azaldığı söylenebilir. Buna bağlı olarak annelerin çocukları ile daha samimi ve sağlıklı ilişkiler kurmaları, birbirlerini anlama konusunda daha fazla özen göstermeleri ile birlikte, anne çocuk arasında yaşanan çatışmaların azaldığı düşünülebilir.

Uçar Çabuk (2017) çalışmasında 5-6 yaş grubu çocuğu bulunan anne ve babalara uygulanan Ebeveyn Çocuk İletişimi Eğitim Programı’nın anne baba çocuk ilişkisine ve iletişimine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Araştırmaya 30’u deney 30’u kontrol olmak üzere 5-6 yaş grubu çocukların anne babaları katılmıştır. Deney grubundaki anne ve babalara 12 oturumluk Ebeveyn Çocuk İletişimi Eğitim Programı uygulanmıştır. Program kapsamında oturumlarda Çocuk gelişimi, çocukla iletişim, çocuğu dinleme, anne baba tutumları, çocuk ve kitap, çocuk ve oyun gibi konularda bilgilendirme toplantıları yapılmış ve her oturum sonrasında “Ailece Etkinlik Yapıyoruz” etkinlikleri ebeveynlerle gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda Ebeveyn Çocuk İletişimi Eğitim Programı’nın anne ve babaların çocukları ile ilişkilerini ve iletişimlerini olumlu etkilediği saptanarak ilerleyen haftalarda da programın etkisinin sürdüğü görülmüştür.

EZYE kapsamında da ailelerin çocuklarıyla olan ilişkileri ve iletişimleriyle ilgili sorular sormalarına fırsat verilmiş ve ailelerin de katılımıyla her hafta online olarak toplantılar düzenlenmiştir. Böylece ailelerin etkin katılımı sağlanarak, çocukları ile etkili vakit

geçirmelerine rehberlik edilerek, ebeveynlerin çocukları ile olan iletişim ve ilişkilerinin olumlu etkilendiği söylenebilir.

Çocuk ve anne arasındaki ilişkinin gelişmesinde bir diğer önemli etken oyunlardır. Her ailede aile içi ilişkiler farklı görülebilir. Oyun aile içi iletişim ve ilişkileri olumlu yönde etkileyerek çocuğun sağlıklı gelişimini ve etkili ebeveynliği destekler. Böylece ebeveynlerin çocuk gelişiminde ve eğitiminde kendilerini daha etkili, yeterli, daha stressiz ve rahat hissetmelerini sağlar (NCPFCE, 2015). Pandemi sürecinde birdenbire ailelerin evde çocuklarıyla birlikte kalması, evde çocuklarıyla geçirecekleri zamanın uzamasıyla yapacakları etkinlikler konusunda sıkıntılar yaşanmasını ortaya çıkarmıştır. Bu nedenle ev ortamında aile ve çocuk arasında çatışmaların daha fazla olacağı söylenebilir. Bu çalışmada annelerin çocuklarıyla yapacakları oyun etkinlikleri ve birlikte yapabilecekleri oyuncak ve materyaller sunulmuş ve takibi yapılmıştır. Böylece ailelerin çocuklarıyla hem nitelikli zaman geçirmeleri sağlanmış hem de ailelere bu konuda destek olunmuştur.

Arat ve Ogelman (2021) tarafından yapılan çalışmada COVID-19 “evde kal” sürecinin günlük yaşamlarına etkileri anne görüşleri ile incelenmiştir. Araştırmaya 5 yaş grubu 137 çocuk ve anneleri katılmıştır. Araştırma sonucunda çocukların %86,9’unun COVID-19 ile ilgili sorular sorduğu ve annelerin %37,8’inin çocukların sorduğu soruları yanıtlarken kendini yeterli hissettiği, çocukların %61,3’ünün uyku düzeninin bozulduğu ve %40,1’inin beslenme düzeninin bozulduğu görülmüştür. Çocukların pandemi sürecinde olumsuz, olumlu veya değişen tepkiler verdikleri, bazı çocukların da tepkisiz kaldıkları görülmüştür. 119 annenin pandemi sürecinde çocuklarına kitap, oyuncak ve materyaller aldığı belirlenmiştir. Ayrıca annelerin COVID-19 salgınında uzaktan eğitimi yeterli bulmadıkları, uzaktan eğitimde bazı konularda (alt yapı yetersizliği, çocuğun dikkatini toplama, etkinlik yaptırma vs.) zorluklar yaşadıkları, çocukların hareket etme ihtiyaçları ve enerjilerini gidermeye çalıştıkları saptanmıştır. Bu çalışmadan da görüldüğü üzere pandemi sürecinde yaşanan sıkıntılar aile çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz etkileyebilmektedir.

EZYE kapsamında anne ve çocuğun bir arada yapacağı etkinliklerin pandemide annelere oyun ve materyal fikri sağlayarak, annelerin çocukları ile etkili vakit geçirdikleri söylenebilir.

Akgün ve Yeşilyaprak (2010) çalışmalarında Anne Çocuk İlişisini Oyunla Geliştirme Eğitim Programı'nı düzenleyerek programın 4-5 yaş arasında çocuğu olan annelerin çocukları ile ilişki düzeyi üzerindeki etkisine bakmışlardır. Araştırmada 10 anne deney, sekiz anne plasebo ve dokuz anne kontrol grubunda yer almıştır. Program deney grubuna, haftada 1 gün 90 dakika olmak üzere uygulanmıştır. Anneler yedi hafta bilgilendirme ve beceri kazandırmaya dayalı eğitim almış ve beş hafta kendi evlerinde çocukları ile haftada 1 kez 30 dakika “çocuk merkezli oyun” oynamışlardır. Deney grubunda bulunan annelerin, plasebo ve kontrol gruplarına göre çocukları ile ilişkisindeki olumlu yönde gelişme olduğu görülmüştür.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerde (EZYE) de 10 hafta boyunca annelerle görüşmeler yapılarak evde çocukları ile yapacakları oyuncaklar ve bu oyuncaklarla oynayacakları oyunlar anlatılmıştır. Bu açıdan anne çocuk ilişkisini güçlendirdiği söylenebilir.

Sánchez-Morales ve Romero-López (2021) tarafından yapılan çalışmada erken çocukluk dönemindeki çocukların sosyal yeterlilikleri ile aile katılımı arasındaki ilişkinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda aile katılımının sağlanarak ebeveynlerin çocuklarıyla iletişim kurup birlikte vakit geçirdiklerinde, çocuklarının sosyal yeterliliğinin daha yüksek olduğu, aile içi etkileşimin arttığı belirlenmiştir. Ayrıca aile katılımının çocukların sosyal beceri puanlarının yüksek olmasını ve ailedeki çatışma düzeyinin daha düşük olmasını sağladığı belirtilmiştir.

Özel ve Zelyurt (2016) yaptıkları çalışmada 5-7 yaş grubunda çocuğu olan ebeveynlere verilen anne baba eğitimlerinin aile çocuk ilişkisine etkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada anne ve babalara, çocukların gelişimsel özellikleri, oyun, verimli vakit geçirme, iletişim, problem davranışlar, akran ilişkileri, anne-baba tutumları gibi konularda eğitimler

verilmiştir. Verilen bu eğitimlerin anne ve babaların çocuklarını daha tanımalarını sağladığı, ebeveyn çocuk ilişkisinin olumlu yönde etkilendiği, çocuklarıyla olan iletişimlerinin daha sağlıklı ve olumlu olmasını sağladığı görülmüştür. Eğitimler sonucunda ebeveynlerin çocuklarına olan ilgilerinin, sevgilerini gösterme düzeylerinin arttığı, kırıncı konuşmalar yapmak, çocuğun yanlış bir davranışında tehdit ederek korkutmak gibi davranışlarının azaldığı, ben dilini kullanmaya başladıkları, günlük hayatta çocukları planlarına daha çok dahil ettikleri, çocukları yardım istediğinde hassas davrandıkları, sevgilerini hissettirme çabasında oldukları, çocuklarıyla bağlarını kuvvetlendirdiği görülmüştür.

Okul öncesi dönemde çocuğu olan anneler ile çalışılan farklı bir çalışmada ise anne-çocuk arasındaki duygu iletişimi ve bağlılığın incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda anne ile çocuğun arasındaki olumlu ilişkinin çocuğun tüm gelişimini ve duygusal uyum ve anlayışını desteklediği görülmüştür (Leibowitz, Ramos-Marcuse & Arsenio, 2002).

Araştırmalardan da görüldüğü üzere ebeveyn ile çocuk arasındaki ilişkinin çocuğun gelişiminde ve eğitiminde, çocuğun desteklenmesinde önemi oldukça büyüktür.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliğine Etkisine İlişkin Bulgular

Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin aile öğretmen iletişim ve işbirliğine etkisinin incelenmesi amacıyla “Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliği Ölçeği” uygulanmıştır.

“Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliği Ölçeği” ön test ve son test puanları bakımından anlamlı bir fark olup olmadığı Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi ile test edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7

Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliği Ölçeği Ön Test Son Test Puanları Arasındaki Farklılığa İlişkin Wilcoxon İşaret Testi Sonuçları

Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliği Ölçeği		Wilcoxon İşaret Testi							
		N	Mean	Median	Min	Max	ss	Z	p
İletişim	Ön Test	13	4,64	4,92	3,75	5,00	,47		
	Son Test	13	4,99	5,00	4,83	5,00	,05	-2,53	0,011
Beklentiler	Ön Test	13	4,66	4,86	3,43	5,00	,48		
	Son Test	13	4,97	5,00	4,57	5,00	,12	-2,35	0,019
İş birliği	Ön Test	13	4,32	4,48	3,38	4,81	,41		
	Son Test	13	4,79	4,90	4,24	5,00	,24	-2,86	0,004
Aile katılımı	Ön Test	13	3,99	4,18	2,32	4,64	,58		
	Son Test	13	4,46	4,73	3,41	4,86	,52	-2,35	0,018

Tablo 7 incelendiğinde Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliği Ölçeği iletişim alt boyutunda ön test puanı ($\bar{X}$ =4,64) ve son test puanı ($\bar{X}$ =4,99), beklentiler alt boyutu ön test puanı ($\bar{X}$ =4,66) ve son test puanı ($\bar{X}$ =4,97), iş birliği alt boyutu ön test puanı ($\bar{X}$ =4,32) ve son test puanı ($\bar{X}$ =4,79), aile katılımı alt boyutu ön test puanı ($\bar{X}$ =3,99) ve son test puanı ($\bar{X}$ =4,46) olduğu görülmektedir.

Ev ortamını zenginleştirmeye yönelik etkinliklerin uygulanması sonucunda iletişim alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İletişim alt boyutundan alınan son test puanının ön test puanına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Beklentiler alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Beklentiler alt boyutundan alınan son test puanının ön test puanına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

İş birliği alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). İş birliği alt boyutundan alınan son test puanının ön test puanına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Aile katılımı alt boyutu ön test - son test puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmaktadır ($p<0,05$). Aile katılımı alt boyutundan alınan son test puanının ön test puanına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmektedir.

Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliği Ölçeği'nin tüm alt boyutlarından alınan son test puanlarının ön test puanlarına göre yüksek olması Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin aile ile öğretmen arasındaki iletişim ve iş birliğinde etkili olduğu söylenebilir.

Okul öncesi eğitimde eğitimin devamlılığı ve kalıcılığının sağlanması için aile katılımının gerçekleşmesi önemlidir. Okulda verilen eğitimin aile tarafından evde desteklenmesi, evde verilen eğitimin de okulda devam etmesi eğitimin devamlılığını sağlar (Tezel Şahin & Ünver, 2005). Aile katılımının aile ve çocuklar üzerinde olumlu etkileri bulunmaktadır. Alan yazında aile katılımının aile ile öğretmen arasındaki işbirliği ve iletişimi artırdığına (Balcı, 2017; Mumcu, 2018; Üstübal, 2015), aileler ve çocuklar üzerinde olumlu etkiler yarattığına (Aydın Kılıç, 2016; Ekinci Vural & Gürşimşek, 2009; Özcan ve Aydoğan, 2014; Özdemir, 2018) dair pek çok çalışma sonucuna rastlanmaktadır. Yapılan aile katılım çalışmalarının öncelikle ailelerin ihtiyaçlarına yönelik düzenlenmesi ve onların da uygun oldukları zamanlarda yapılmasının da katılımları üzerinde etkili olduğu, aile katılımındaki engelleri ortadan kaldırdığı bilinmektedir (Görür, 2020; Cooper'dan aktaran Tezel Şahin & Özyürek, 2016). Bu çalışma kapsamında annelerle birlikte gerçekleştirilen toplantılar ve yapılan etkinlikler, ailelerin çocuklarının eğitime katılmalarını, anne ve öğretmen arasında iletişim kurularak işbirliği yapılmasını sağlamıştır. Özellikle pandemi döneminde aile üyelerinin ve çocukların ev ortamında daha fazla vakit geçirmesiyle birlikte aileleri ve çocukların ev ortamını desteklemeye yönelik etkinlikler planlanmıştır.

Annelerle her hafta bir araya gelinerek çevrimiçi toplantılar düzenlenmiş, çocuklarının gelişimlerini desteklemeye yönelik etkinlikler onlarla paylaşılarak anlatılmıştır. Düzenli olarak 10 hafta boyunca annelerle etkili vakit geçirilmiş, etkinliklerdeki durumları birebir görüşmelerle de takip edilmiştir. Anne ve araştırmacı arasında sürekli bilgi alışverişi yapılarak sorularında veya yardıma ihtiyaçları olduğunda geri dönütler verilmiştir. Yapılan etkinliklerin annelerin ilgi ve ihtiyaçlarına yönelik konularda planlanması, onların da

görüşleri alınarak uygun oldukları zamanlarda düzenlenmesi, annelerin çalışmaya düzenli ve istekli katılımlarını sağlamıştır. Annelerle her hafta yapılan görüşmeler ve etkinlikler sonucunda aile ve öğretmen arasındaki iletişim ve iş birliğinin kuvvetlenerek desteklendiği, öğretmenle daha olumlu bir iletişim içine girdikleri, annelerin çocuklarının gelişim ve eğitimiyle ilgili daha fazla bilgiye sahip oldukları söylenebilir.

Üstübal (2015) tarafından okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarının aile-öğretmen arasındaki iletişim ve işbirliğine etkisini incelemek amacıyla yapıldığı görülmektedir. 60 annenin katıldığı bu araştırmada deney grubu annelere “Anne Katılım Programı” düzenlenip uygulanmıştır. Anne Katılım Programı ile veli toplantısı, haber mektubu, fotoğraf ve internet, grup toplantısı, broşür, eğitim panosu, bireysel görüşme ve yıl sonu sergisi çalışmaları yapılmıştır. Araştırma sonucunda programın annelerin uygun oldukları gün ve saatte, ilgi ve ihtiyaçlarına göre hazırlanarak yapıldığında anne katılım düzeyinin yüksek olduğu, içeriğinde bulunan aile katılım çalışmaları ile anne ve öğretmen arasındaki ilişkiyi kuvvetlendirerek, anne-öğretmen arasındaki iletişim ve işbirliğini artırdığı görülmüştür. Bu çalışmanın sonuçlarıyla da Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler uygulamasının sonuçları benzerlik göstermektedir.

İsveç’te yapılan bir araştırmada ailelerin ev ve okul öncesi işbirliği konusundaki bakış açılarının ve deneyimlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin, öğretmenle güvene dayalı ilişkiler kurmak istediklerini, öğretmenden gün içindeki aktiviteleri hakkında kendilerinin bilgilendirilmesini ve aktiviteleri çocuklarının bireysel ihtiyaçlarını karşılamak için uyarlamada yardımcı olmasını istediklerini belirttikleri görülmüştür. Ebeveynlerin ”Aynı zamanda bir çalışma ekibi gibi geliyor, sanki çok yakınmışız gibi geliyor” şeklindeki söylemleri aradaki güven ve yakınlık duygusunu ortaya koymaktadır. Ayrıca araştırmada aile ve öğretmen arasında daha olumlu ilişkiler kurulabilmesi için düzenli toplantıların, görüşmelerin yapılması gerektiği, iş birliğinin iki taraflı karşılıklı bir süreç olduğu için, çalışmalara ailelerin de dahil edilmesi gerektiği belirtilmiştir (Vuorinen, 2021).

Balcı (2017) Sosyal Medya Temelli Anne Katılım Programı'nın anne çocuk ilişkisine ve anne öğretmen işbirliği-iletişimine etkisini incelemek ve anne, öğretmen ve yöneticinin programa yönelik görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. 33'ü deney grubunda olmak üzere araştırmaya 66 anne katılmıştır. Anne Eğitim İhtiyaç Belirleme Formu ile ihtiyaçlar belirlenmiştir. Belirlenen konularda Facebook aracılığıyla eğitim videoları, broşürler, haber mektupları, evde yap etkinlikleri, yazışmalar, fotoğraflar ve görüntülü bireysel görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sosyal Medya Temelli Anne Katılım Programı 12 hafta boyunca uygulanmıştır. Program sonucunda deney grubundaki annelerin çocuklarıyla olan olumlu ilişkilerini artırarak çatışmayı azalttığı, programın annelerle çocuklarının ilişkilerini geliştirmesiyle birlikte öğretmenle olan işbirliği-iletişimlerinin anlamlı düzeyde arttığı ve bu artışın kalıcı olduğu, programın anne ve öğretmen arasındaki işbirliği-iletişimlerini artırmada etkili olduğu saptanmıştır.

Annelerin Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklere İlişkin Görüşlerine Yönelik Nitel Bulgular

Bu bölümde annelerin Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) hakkındaki görüşlerinin incelenmesi amacıyla hazırlanan Anne Görüşme Formu'nda yer alan bilgilerden elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Anne Görüşme Formu, EZYE öncesinde Anne Görüşme Formu I olarak, sonrasında Anne Görüşme Formu II olarak annelere uygulanmıştır. Görüşme formları, açık uçlu sorulardan oluşmaktadır. Annelerin görüşleri, italik yazıyla yazılmış ve alıntının yapıldığı veri numarası parantez içinde verilmiştir. Buna göre anneler "A" olarak kodlanmış ve her anneye kodunun yanına "A1 - A13" arasında olacak şekilde numara verilmiştir.

Tablo 8'de Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin uygulama öncesi ve sonrası kendilerine sağladığı katkılara ilişkin annelerin görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 8

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Annelere Sağladığı Katkılarına İlişkin Annelerin Görüşleri

	<i>Uygulama Öncesi</i>	<i>Uygulama Sonrası</i>
	<i>f</i>	<i>f</i>
Yeni bilgiler edinerek kendini geliştirmesi	6	9
Çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgi edinmesi	3	4
Çocukla ilgilenme ve destekleme konusunda bilgi edinmesi	4	-
Çocukla kaliteli vakit geçirmeyi sağlaması	10	12
Aile üyeleriyle birlikte oyun oynayarak etkili vakit geçirmesi	-	4
Çocuğu daha iyi tanınması	-	5
Mutluluk vermesi	5	11
Vakit geçirecek bir uğraş olması	3	2
Hazır oyuncak almayıp evde oyuncak yapımı ile bütçeye katkı sağlaması	-	2
Çocukluğunu hatırlatması	-	2

Tablo 8’de Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZY) öncesinde annelerin EZYE’nin kendilerine sağlayacağı katkılara yönelik görüşleri incelendiğinde, annelerin çocukla kaliteli vakit geçirmesini (f=10), yeni bilgiler edinerek kendini geliştirmesini (f=6), mutluluk vermesini (f=5) sağlayacağını düşündükleri görülmektedir. Ayrıca annelerin çocukla ilgilenme ve destekleme konusunda bilgi edinmesini (f=4), vakit geçirecek bir uğraş olmasını (f=3), çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgilenmeyi (f=3) sağlayacağını düşündükleri görülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler öncesinde annelerin beklentilerine bakıldığında kendilerine en çok çocukla kaliteli vakit geçirmeyi sağlayacağını, yeni bilgiler edinerek kendilerini geliştireceğini, mutluluk vereceğini düşündükleri görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Bu etkinlikler sayesinde beraber zaman geçirmiş olacağız kızım. Kendimi de geliştirmiş olacağım. Siz söyleyince yani sizin önerdiklerinizle daha iyi yapıyoruz şuan. Evet şimdi de

zaman ayırıyorum konuşuyorum sürekli ama bu daha da güzel olacak. Kendimi yenileyeceğimi de düşünüyorum. (A2 Uygulama Öncesi)

Hem çocuğuma hem kendime katkısı olacak. Çocuğuma vakit ayıracağım. (A12 Uygulama Öncesi)

Çocuğumla birlikte benim de deneyimimi artıracak. Yeni şeyler öğrenmiş olacağım. Çocuğumla vakit geçireceğim. Onunla ilgilenmek bana da mutluluk verecek. (A5 Uygulama Öncesi)

Çoğunlukla evde olduğumuz için sıkılıyoruz. Sıkılmamış olacağız. Bir uğraş olacak bizim için. (A11 Uygulama Öncesi)

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında annelerin çalışmanın kendilerine sağladığı katkılara yönelik görüşleri incelendiğinde, annelerin çocukla kaliteli vakit geçirmeyi (f=12), mutluluk vermesini (f=11), yeni bilgiler edinerek kendini geliştirmeyi (f=9) sağladığını düşündükleri görülmektedir. Ayrıca annelerin çocuğu daha iyi tanımasını (f=5), çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgi edinmesini (f=4), aile üyeleriyle birlikte oyun oynayarak etkili vakit geçirmesini (f=4), hazır oyuncak almayıp evde oyuncak yapımı ile bütçeye katkı sağladığını (f=2), çocukluğunu hatırlatmasını (f=2) sağladığını düşündükleri görülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) sonrasında annelere en çok, çocukla kaliteli vakit geçirme, mutluluk verme, yeni bilgiler edinerek kendini geliştirme açılarından katkı sağladığı görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Çocuğumla geçirdiğim o kaliteli zaman paha biçilemez. Kendim duygusal anlamda çok mutlu hissettim. Oğlumla çalıştık, baba, abi, dede de katıldı. Bunun verisini hiçbir şey veremezdi bana. Ailemizi tanıdık, bazı oyunlarda duygulandık (aile oyunu). Aynı zamanda bütçemize katkısı oldu. Elimizdeki materyallerle bütçeyi sağlamlaştırdık. Hiç para harcamadan çok güzel oyuncaklar yapabileceğimizi gördük. Kendimizin artı yönlerini

gördük. Bana en büyük katkısı aile içerisinde hep birlikte geçirilen zaman, anlatılamaz. Birlikte yaptık ve oynadık.(A4 Uygulama Sonrası)

İyi oldu, hep birlikte keyif aldık. Süreç iyi geçti büyük oğlum da katıldı. O bile anasınıfına dönmek istedi. Ben de keyif aldım. Çocuğumu daha iyi tanıdım, anladım. Çocuğuma vakit ayırma fırsatı buldum. Bana da çok iyi geldi. (A6 Uygulama Sonrası)

Çok katkısı var, kendimizi de geliştirdik. Hiç bilmediğimiz şeyleri yaptık. Tuz seramiği örneğin çok farklı ve güzeldi. Genelde bu tip oyuncakları alıyorduk ama şimdi hepsini kendimiz yaptık. Birlikte vakit geçirebildik çocuklarımızla. Labirent, toplama çıkarma makinesi hepsi çok güzeldi. Nasıl oyuncak yapılabileceğini öğrendik. Evdeki malzemelerden ne kadar güzel oyuncaklar yapıldığını gördük.(A11 Uygulama Sonrası)

En büyük katkısı çocukla vakit geçirdik. Onunla bir şeyler yaptık. Artı çocuğun seviyesini öğrendim. Anasınıfında çok takip edemiyorum ama burada seviyesinin ne olduğunu öğrendim. Onunla birlikte ben de eğlendim. Çocuğumu daha iyi tanıdım. Birlikte vakit geçirmek beni çok mutlu etti. Çocuğumun hangi oyuncakları sevdiğini de gördüm. Oyuncak seçiminde bana yardımcı olacak bu durum.(A13 Uygulama Sonrası)

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) öncesindeki beklentiler ile uygulama sonrasındaki görüşler karşılaştırıldığında EZYE'nin annelere çocukla kaliteli vakit geçirmeyi sağlama, yeni bilgiler edinerek kendini geliştirmesi, mutluluk vermesi, çocuğu daha iyi tanınması ve aile üyeleriyle birlikte oyun oynayarak etkili vakit geçirmesi konularında katkılarının olduğu görülmüştür.

Okul aile işbirliğinin, ailenin çocuklarını ve okulu daha iyi tanınmasına yardımcı olduğu, çocukların eğitiminde kendi rollerinin önemini anlamalarını sağladığı bilinmektedir. Aileler okul aile işbirliği sayesinde çocuklarının eğitimine katılarak çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi sahibi olurlar. Aynı zamanda ilgi, yetenek ve becerilerinin farkına varmakta ve kendilerini geliştirme fırsatı da bulmaktadırlar (Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

Araştırmanın sonucunda EYZE'nin annelerin beklentilerini karşıladığı, hatta beklentilerinin üzerinde farklı görüşler belirttikleri görülmüştür. Anneler çalışmadan beklentilerinde kendisi ile birlikte çocuğu için faydalı olması gibi genel bir ifade kullanırken; çalışma sonrasında çocuğu daha iyi tanımak, aile üyeleriyle birlikte oyun oynayarak etkili vakit geçirmek, hazır oyuncak almayıp evde oyuncak yapımı ile bütçeye katkı sağlamak gibi daha detaylı cevaplar vermişlerdir. EYZE kapsamında annelerin çocuklarıyla oynayabilecekleri oyunlar, evdeki malzemelerden yapabilecekleri oyuncaklar annelere anlatılmıştır. Ayrıca çocuk gelişimi ve eğitimi, oyun ve oyuncakların çocuğun gelişimindeki etkisi, çocuk ve iletişim, ev ortamında güvenliğin sağlanması gibi konularda da bilgilendirmeler yapılmıştır. Bu durum göz önüne alındığında bu çalışmanın annelerin çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgilerinin artmasına yardımcı olduğu söylenebilir. Aile eğitimi ve katılımı programları ile anne ve babaların çocuk gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgileri arttıkça çocuk yetiştirme yeterliliklerinin arttığı bilinmektedir. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler de aile desteği ile birlikte çocuğun eğitiminin evde devam etmesini sağlayan etkinlikler içerdiği için annelerin çocuklarıyla etkili vakit geçirdikleri, çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda farkındalık sağladıkları söylenebilir.

Güven ve Temel (2018) tarafından yapılan çalışmada farklı eğitim modelleri kullanılarak uygulanan aile eğitim ve aile katılım programlarının ebeveynlerin görüşlerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Deney1 grubunda 16, deney2 grubunda 16, kontrol grubunda 20 olmak üzere çalışmaya toplam 52 ebeveyn katılmıştır. Çalışmada ilk olarak öğretmene eğitim verilmiş ve öğretmenin ebeveynlere aile eğitimi uygulanması sağlanmıştır. Aile eğitim programı haftada iki oturum olmak üzere toplam beş hafta sürmüştür. Eğitim sonrasında deney 1 grubunda yer alan ebeveynlerin görüşlerinde kendilerini değerlendirme ve çocuklarının gelişimsel özelliklerinin farkına varmada katkı sağladığı yönünde değişiklik olduğu saptanmıştır. EYZE'de de annelerle ev ortamında çocuklarının gelişiminin desteklenmesine yönelik ev ortamını zenginleştirici etkinlikler uygulanmış ve çocuklarının gelişimi ve eğitimi ile ilgili bilgi edinmeleri sağlanmıştır.

Yapılan farklı bir çalışmada Erkan vd. (2015) okul öncesinde ev ziyaretlerine ilişkin ebeveyn ve öğretmen görüşlerini incelemişlerdir. Katılımcıları 32 öğretmen ve çocukları kuruma devam eden 32 ebeveynnden oluşan çalışmada öğretmen ve ebeveynlere açık uçlu sorular sorulmuştur. Çalışmada ebeveynlerin ev ziyaretlerinin gerçekleştirilmesindeki beklentilerine bakıldığında öğretmen ile bilgi alışverişinde bulunmak olduğunu belirttikleri görülmüş ve ev ziyaretlerinin öğretmen ile ailenin birbirini daha iyi tanımasını sağladığını, öğretmen-veli-çocuk arasındaki iletişimi ve samimiyeti sağladığını, okul aile işbirliğini artırdığını, okulla ilgili ebeveynlerin bilgi sahibi olmalarını sağladığını belirttikleri görülmüştür. EZYE kapsamında annelerin görüşlerine bakıldığında da beklentilerinin ve uygulama sonrasındaki görüşlerinin benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Şen Karadağ (2021) çalışmasında Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığınca düzenlenen aile eğitim programının pozitif ebeveyn-çocuk ilişkisi kurma ve ebeveynlik becerilerini geliştirmeye olan ilişkisini incelemeyi amaçlamıştır. Çalışmada 77 kişi uygulama, 100 kişi kontrol grubunu oluşturmuştur. Çalışma sonucunda aile eğitim programının ebeveynlik becerilerini geliştirmeye katkı sağlayarak daha olumlu ebeveyn çocuk ilişkisi kurulmuştur. Uygulama grubunun kontrol grubuna göre çocuğun gelişim dönemleriyle ilgili daha çok bilgi sahibi olduğu, uygulama grubunda çocuklarına mahremiyet eğitimi verme, çocuğuna sorumluluk bilinci kazandırdığını ifade etme oranının kontrol grubuna göre yüksek olduğu görülmüştür.

Yapılan bu çalışmaların araştırma bulgularıyla benzerlik gösterdiği görülmektedir. Okul öncesi dönem çocuklarıyla yapılan araştırmalar incelendiğinde aile eğitimi ve katılımı çalışmalarının ebeveynlere olumlu katkılarının olduğu görülmektedir. Ailelerle birlikte çalışmanın yalnızca çocuklara değil ailelere de katkılarının olduğu, çocuklarının eğitimine katılarak eğitimlerinde aktif rol aldıkları bilinmektedir. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) kapsamında da annelerle düzenli olarak iletişime geçilmiş, anne çocuk ilişkisini güçlendirerek onları destekleyecek, evde çocuklarıyla yapabilecekleri etkinliklere yer verilmiştir. Çalışmanın bu özelliklere sahip olmasının annelere olumlu katkı sağlama konusunda etkili olduğu söylenebilir.

Tablo 9’da Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin uygulama öncesi ve sonrası çocuklara sağladığı katkılara ilişkin annelerin görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 9

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Çocuklara Sağladığı Katkılara İlişkin Annelerin Görüşleri

	Uygulama Öncesi	Uygulama Sonrası
	<i>f</i>	<i>f</i>
Çocuğun gelişimini desteklemesi	5	3
Zihin gelişimini desteklemesi	3	5
Dil gelişimini desteklemesi	-	2
Sosyal becerilerini desteklemesi	6	8
Dikkat, düşünme ve algı becerilerini desteklemesi	3	6
El becerilerini geliştirmeyi sağlaması	7	10
Sayı, şekil, renk kavram gelişimini desteklemesi	-	8
Sorgulama ve keşfetme becerilerini kazanması	-	2
Eşleştirme yapma becerisi kazanması	-	2
İletişim becerilerinin gelişmesi	2	3
Özgüvenini desteklemesi	2	2
Mutlu olmayı, eğlenmeyi sağlaması	9	5
İlkokula hazırlığı desteklemesi	3	2
Teknolojiden uzaklaşmayı sağlaması	4	4
Aile ile etkili vakit geçirmesi	2	4
Yeni ve farklı oyunlar öğrenmesi	-	3

Tablo 9’da Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) öncesinde annelerin EZYE’nin çocuklarına sağlayacağı katkılara yönelik görüşleri incelendiğinde, annelerin çocuklarının mutlu olmasını eğlenmesini ($f=9$), el becerilerini geliştirmesini ($f=7$), sosyal becerilerini desteklemesini ($f=6$), çocuğun gelişimini desteklemesini ($f=5$) sağlayacağını belirttikleri görülmektedir. Ayrıca çocukların teknolojiden uzaklaşmasını ($f=4$), zihin gelişimini desteklemesini ($f=3$), dikkat, düşünme ve algı becerilerini desteklemesini ($f=3$), özgüvenini desteklemesini ($f=2$), iletişim becerilerinin gelişmesini ($f=2$), aile ile etkili vakit geçirmesini ($f=2$) sağlayacağını düşündükleri görülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler öncesinde annelerin çocuklarına sağlayacağı faydalara ilişkin beklentilerine bakıldığında çocuklarına en çok mutluluk vereceğini, el becerilerini ve sosyal becerilerini destekleyeceğini düşündükleri görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Faydalı olur. El becerisi gelişir. İlgisini çeker. Yapabildiğini görmesi onu da mutlu eder. Onu 1. Sınıfa hazırlar. Oraya hazır gider. (A9 Uygulama Öncesi)

El becerileri, zihin gelişimi, algılaması için faydalı olacaktır bunları geliştirecektir. İletişim konusunda da dışarıya daha açık olacağını onun iletişimini artıracığını düşünüyorum. (A1 Uygulama Öncesi)

Bize karşı davranışları değişecek, düzelecek. Belki bize daha fazla yardım edecek günlük hayatta. Sosyal becerileri artacak. Beyin gelişimi desteklenecek. El becerisi gelişecek. Telefon tablet yerine bunları yaparak teknolojiden biraz olsun uzaklaşacak. Daha güzel eğitim almasını sağlayacak. Mutlu olmasını sağlayacak. (A10 Uygulama Öncesi)

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında annelerin EZZE'nin çocuklarına sağladığı katkılara yönelik görüşleri incelendiğinde, annelerin çalışmanın çocuklarının el becerilerini geliştirmesini (f=10), sosyal becerilerini desteklemesini (f=8), sayı, şekil, renk kavram gelişimini desteklemesini (f=8), dikkat, düşünme ve algı becerilerini desteklemesini (f=6), zihin gelişimini desteklemesini (f=5), mutlu olmayı, eğlenmesini (f=5) sağladığını düşündükleri görülmektedir. Ayrıca annelerin çocuklarının teknolojiden uzaklaşmasını (f=4), aile ile etkili vakit geçirmesini (f=4), iletişim becerilerinin gelişmesini (f=3), yeni ve farklı oyunlar öğrenmesini (f=3), çocuğun gelişimini desteklemesini (f=3), ilkokula hazırlığı desteklemesini (f=2), sorgulama ve keşfetme becerilerinin kazanmasını (f=2), dil gelişimini desteklemesini (f=2), eşleştirme yapma becerisi kazanmasını (f=2) sağladığını düşündükleri görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Renkleri, sayıları daha iyi öğrendi. Boyaması gelişti. Görevini ve sorumluluklarını daha iyi biliyor. Her şeyi daha iyi anlamaya, algılamaya başladı. Mesela ağlayan biri varsa neden ağlıyor diye sorguluyor. Bana hep yardım etmek istiyor. (A6 Uygulama Sonrası)

Çocuğuma her yönden katkısı oldu. Zihinsel, kas, sosyal dil becerilerini geliştirmeye yardımcı olan deneyimler sağladı. Zihinsel becerileri arttı. El becerisi gelişti. Sosyalliği arttı. Daha rahat konuşabildi bizimle de. Mutlu oldu. (A5 Uygulama Sonrası)

Onu heveslendirdi daha çok. Kendi oyuncasını yapmak istedi, farklı ve yeni oyunlar öğrendi. Öğrenme isteği içindeydi hep. Normalde de oyuncak alıyoruz ama o anlık bir istekmiş. Bunları kendisi ortaya çıkardığı için çok mutlu oldu. Kendisi tekrar tekrar oynamak istiyor. El becerisi gelişti. Makas tutma, sayıları yazma, şekil kavramı gelişti. Renk bowlinginde çok eğlendi. (A2 Uygulama Sonrası)

Annelerin çalışma öncesindeki beklentilerinde çocuğun gelişimini desteklemesini genel olarak belirtirken, çalışma sonrasında sorgulama ve keşfetme becerilerini kazanması, sayı, şekil, renk kavram gelişimini desteklemesi, dil gelişimini desteklemesi, yeni ve farklı oyunlar öğrenmesi gibi ayrıntılı cevaplar verdikleri görülmüştür. Annelerin yapılan çalışma sonunda çocuklarının gelişimi ve eğitimi konusunda bilgilerinin artarak bununla ilgili farkındalık kazandıkları söylenebilir.

EZYE kapsamında 10 hafta boyunca her hafta annelerle toplantılar yapılmış, evde çocuklarıyla birlikte yapacakları oyuncaklar ve oynayacakları oyunlar anlatılmıştır. Özellikle çocuk gelişimi ve eğitimi konusunda da toplantılarda bilgilendirmeler yapılmış, oyunun ve oyuncakların çocukların gelişimindeki etkileri anlatılmıştır. Yapılan toplantıların dışında her hafta ek bir oyuncak yapılışı görselleriyle birlikte annelere gönderilmiş ve çocuklarıyla birlikte yapmaları istenmiştir. EZYE’de annelerin çocuklarıyla etkili vakit geçireceği, onların gelişimini destekleyici “Hep Birlikte Oynuyoruz” ve “Oyuncak Köşemize Oyuncak Yapıyoruz” etkinliklerine yer verilmiştir. Oyun ve oyuncaklar, eğitimci tarafından yapılarak görselleri ile birlikte nasıl yapılacakları annelerle

paylaşılmıştır. EZZE’de ele alınan oyun ve oyuncakların çocukları bilişsel, dil, motor, sosyal gelişim alanlarında destekleyici olmasına, oyuncakların birden fazla oyun ve amaç içermesine dikkat edilmiştir. Ayrıca düzenlenen çalışmalar renk, sayı, şekil kavramlarını içermekte ve anne çocuk iletişimini destekler özelliktedir. Çocuğun gelişiminde oyun ve oyuncakın öneminin açıklanması, annelerin oyun ve oyuncakların önemiyle ilgili, çocuklarının gelişimi ve eğitimiyle ilgili farkındalıklarını arttırdığı düşünülebilir. Anneler EZZE’nin çocuklarının sosyal, dil, zihin gelişimlerini desteklediği, renk şekil kavram becerilerinin gelişimini desteklediği, yeni oyunlar öğrenmelerini sağladığını düşünmektedirler.

Uslu Çavdarıcı ve Ünal (2021) çalışmalarında Aile Destekli Matematik Eğitimi Programı’nın çocukların erken matematik becerisine etkisini incelemişlerdir. Deney grubu 18, kontrol grubu 14 olmak üzere toplam 32 çocuk çalışma grubunu oluşturmaktadır. Aile Destekli Matematik Eğitimi Programı, deney grubundaki çocuklara 10 hafta boyunca haftada 3 etkinlik evde, 3 etkinlik okulda olmak üzere toplam 60 etkinlik uygulanmıştır. Okulda yapılan etkinliklerin ardından o gün evde yapılacak olan etkinlikler ailelere gönderilerek uygulanmış ve yapıldıktan sonra okula göndermeleri veya fotoğraflamaları istenmiştir. Araştırmacı, ailelerle eğitim toplantıları, bireysel görüşmeler ve ev ziyaretleri de gerçekleştirmiştir. Araştırma sonucunda deney grubuna uygulanan eğitim programının çocukların erken matematik yetenekleri üzerinde olumlu etkisinin olduğu belirtilmiştir.

Şahin (2008), Oyuncak Odaklı Ev Eğitim Programının 4 yaş çocuklarda kavram edinimindeki etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 30’u deney, 30’u kontrol grubu olmak üzere toplam 60 aile ve çocuk oluşturmuştur. Araştırmada araştırmacı tarafından geliştirilen “4 Yaş Çocukları İçin Kavram Edinimi Aracı” kullanılmıştır. Deney grubundaki ailelere, 8 haftalık “Oyuncak Odaklı Ev Eğitim Programı” uygulanmıştır. Araştırmacı ailelere her hafta ev ziyareti düzenlenerek o hafta uygulanacak olan programı anneye anlatmış ve anlatılan uygulamanın, bir hafta içinde çocuğa uygulanmasını istemiştir. Program boyunca annelerin 4 yaş çocuklarıyla birlikte, toplam 42 kavram etkinliği ve bunun yanında günlük yaşam etkinliklerini uygulaması istenmiştir. Araştırma

sonucunda programın, çocukların kavram edinimleri üzerinde etkili olduğu, miktar-ölçü, zaman, mekânda konum, renk, geometrik şekil ve sayı kavramlarında, deney grubunun son testte daha başarılı olduğu görülmüştür. Bu araştırmalardan elde edilen bulgular, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler’de de çocukların renk, sayı, geometrik şekil, miktar, zaman, konum kavramlarının kazanılması bulgusu ile benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Gündüz (2019) öğrenmeyi öğrenme üzerine ev temelli aile katılımı çalışması yürütmüştür. Yapılan araştırmaya 8 veli ve bu velilerin çocukları katılmıştır. İki aşamada gerçekleştirilen araştırmada ilk önce velilere düzenli olarak bir buçuk ay boyunca haftada 2-3 saat bilgilendirmeye yönelik toplantılar yapılmış, daha sonra velilerden toplantı sonrası çocuklarıyla çalışmalar yapıp gruptan paylaşımları istenmiştir. Araştırma sonucunda araştırmaya katılan çocukların akademik başarılarında, kendine güvenmelerinde, sınıf içi derse katılımları ve öğrenmeye yönelik tutumlarında olumlu değişiklikler olduğu görülmüştür.

Türkoğlu ve Uslu (2016) “Oyun Temelli Bilişsel Gelişim Programı”nın çocukların bilişsel gelişimlerine etkisini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmaya 22 deneme 22 kontrol grubu olmak üzere 44 çocuk katılmıştır. 12 hafta boyunca, haftada 2 gün ve günlük 1 saat olmak üzere oyun temelli bilişsel etkinlikler uygulanmış aynı zamanda sınıfta öğretilen oyunlarla ilgili ev oyunları verilerek pekiştirilmesi sağlanmıştır. Araştırma sonucunda, uygulanan programın çocukların bilişsel gelişiminde etkili olduğu, etkisinin de kalıcı olduğu tespit edilmiştir.

Yapılan çalışmaların sonuçları bu araştırmanın bulgularıyla benzerlik göstermektedir. EZZE’nin içeriğinde de oyun ve oyuncakların çocukların renk, sayı, şekil gibi kavram becerilerini içermesine tüm gelişim alanlarına hitap edecek özellikler barındırmasına dikkat edilmiştir. Bunun sonucunda çocukların gelişimini desteklediği söylenebilir. Çalışmada çocukların gelişim özelliklerinin anlatıldığı toplantının yapılması, oynanan oyun ve oyuncakların çocuğun gelişimini nasıl destekleyeceği konusunda bilgilendirmeler yapılması düşünüldüğünde uygulama sonrasında annelerin çocukları ile birlikte yaptıkları

etkinlikler, onlara yönelik hazırladıkları oyuncaklar ve bu oyuncaklarla oynadıkları farklı oyunlar çocukların gelişimini desteklemiştir. Bunun sonucunda çocuklar yeni ve farklı oyunlarla, sayı sayma ve sayıları tanıma, geometrik şekil, renk kavram becerileri kazanmışlardır. Ayrıca çocukların dil, sosyal duygusal, motor becerilerinin de desteklendiği söylenebilir.

Tablo 10’da Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin uygulama öncesi ve sonrası öğretmene sağladığı katkılara yönelik annelerin görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 10

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Öğretmene Sağladığı Katkılara İlişkin Annelerin Görüşleri

	Uygulama Öncesi f	Uygulama Sonrası f
Aileleri daha iyi tanımayı sağlaması	6	10
Aileyle daha olumlu iletişim ve işbirliği kurulması	4	8
Çocukları tanıyarak gelişimi için daha olumlu katkı sağlaması	6	9

Tablo 10’da Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler öncesinde annelerin EZZE’nin öğretmene sağlayacağı katkılara yönelik görüşleri incelendiğinde, annelerin öğretmene aileyi daha iyi tanımasını (f=6), çocukları tanıyarak gelişimi için daha olumlu katkı sağlamasını (f=6), aileyle daha olumlu iletişim ve işbirliği kurulmasını (f=4) sağlayacağını düşündükleri görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Bizi en doğru şekilde yönlendireceğinizi biliyorum. Birçok anneyle görüşmek, süreci yönlendirmek size de katkı sağlar. Bizleri daha iyi tanımış olursunuz. (A4 Uygulama Öncesi)

Çocuklarla daha yakın bağ kurmuş olursunuz. İletişiminiz artar çocuklarla. Aileyi ve çocukları daha iyi tanımış olursunuz. Gelişimlerinin tümünü desteklemiş olacaksınız (A11 Uygulama Öncesi)

Sizin için de bizim için de faydalı olur. Daha yakın samimi hissederiz. Siz de bize diğer ailelere yakın hissedersiniz, onları tanırırsınız. İletişim artar. Çocukları da desteklemiş olursunuz. (A12 Uygulama Öncesi)

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında annelerin EZYE'nin öğretmene sağladığı katkılara yönelik görüşleri incelendiğinde, annelerin öğretmene aileyi daha iyi tanımasını (f=10), çocukları tanıyarak gelişimi için daha olumlu katkı sağlamasını (f=9), aileyle daha olumlu iletişim ve işbirliği kurulmasını (f=8) sağladığını düşündükleri görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Bizimle daha yakın oldunuz. Bizi ve çocuklarımızı daha iyi tanıdığınızı düşünüyorum. Zaten daha iyi tanıyınca da her şey daha da kolaylaşır. Bizlerle daha iyi daha rahat iletişime geçebilirsiniz, paylaşabilirsiniz, iş birliği yapabilirsiniz. (A1 Uygulama Sonrası)

Sizin için de faydalı olduğunu düşünüyorum. Çocuğumu ve bizi daha iyi tanıdınız. Daha yakın olmamızı sağladı. Her yönden onlara ve bize faydalı oldunuz. Gelişimlerine olumlu katkı sağladınız. (A9 Uygulama Sonrası)

Beraber vakit geçirmiş olduk diye düşünüyorum. Birbirimizle daha fazla iletişime geçtik. Sorduğumuz sorulara cevap verdiniz duyarlı davrandınız. Biz çocuklarımıza destek olmaya çalışıyoruz ama sizler onların gelişimi eğitimi için daha çok katkıda bulundunuz. Bunu sağladı yani. Ayrıca daha yakınlaştırdı bizi. (A2 Uygulama Sonrası)

Annelerin çalışma öncesindeki beklentileri ile çalışma sonrasındaki görüşleri incelendiğinde EZYE'yle ilgili beklentilerinin gerçekleştiği, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in öğretmen aileyi ve çocuğu daha iyi tanıyarak aile ile iletişim ve işbirliğini artırdığını düşündükleri görülmüştür.

Aile katılım çalışmaları ile sağlanan okul aile işbirliğinin aile, çocuk, öğretmen ve okula olumlu katkılarının olduğu bilinmektedir. Aile katılım çalışmaları ile anne ve babalar programın içinde yer alarak programın daha rahat uygulanmasını ve daha etkili olmasını sağlarlar. Aile katılımı çalışmaları ile öğretmen ve aileler daha fazla iletişim ve işbirliği

kuracakları için öğretmen hem aileyi hem de çocuğu daha iyi tanıyacaktı. Öğretmenin aileyi tanınmasıyla birlikte bunu yaptığı programına ve planlamalarına yansıtarak eğitimi daha etkili kılar ve programı daha iyi uygulayabilir. Aile katılımıyla öğretmen ve aile arasındaki olumlu iletişim artar böylece çıkabilecek çatışmalar azalmaktadır. Böylece ailenin desteğini de hissedenden öğretmen kendini daha rahat hissederek daha özgün planlamalarla çalışmalar yapabilir (Aydoğan, 2021; Çamlıbel Çakmak, 2010; Görür, 2020; Tezel Şahin & Özyürek, 2016).

EZYE kapsamında da öğretmen ailelerle her hafta görüşmüş, onlarla düzenli bir şekilde iletişim ve işbirliği içerisinde olmuştur. Böylece öğretmenin aileleri ve çocukları daha iyi tanıdığı, annelerin de görüşlerinin bu yönde olduğu söylenebilir. Her hafta düzenlenen toplantılar dışında da öğretmen annelerle birebir iletişime geçmiş, annelerin merak ettikleri veya akıllarına takılan noktalarda onlara geri dönütler sağlamıştır. Böylece EYZE süresince annelerle sürekli iletişim kurularak yapılan çalışmaların takibi sürdürülmüştür. Bundan dolayı EYZE'nin öğretmen açısından katkılarının olduğu söylenebilir.

Güven ve Temel (2018) tarafından yapılan çalışmada aile eğitiminin öğretmene katkıları ile ilgili ebeveyn görüşleri alınmıştır. Aile eğitimi öncesinde ebeveynlerin aile katılım çalışmalarının öğretmene katkısını genel olarak bilmedikleri, eğitim sonrasında ise ebeveynlerin aile eğitiminin öğretmen ebeveyn iletişimini güçlendirme ve kendilerini tanıma fırsatı sağladığını düşündükleri görülmüştür.

Bu çalışmada da Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EYZE) ile anneler öğretmenin aileleri daha iyi tanıyacağını, ailelerle daha olumlu iletişim ve işbirliği kuracağını, çocuğu yakından tanımayı sağlayacağını beklediklerini belirtmişlerdir. Uygulama sonrasında da EYZE'nin annelerin beklentilerini karşıladıkları görülmüştür.

Tablo 11'de Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin uygulama öncesi ve sonrası anne ve öğretmen arasındaki iletişime katkılarına ilişkin annelerin görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 11

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Anne ve Öğretmen Arasındaki İletişime Katkılarına İlişkin Annelerin Görüşleri

	Uygulama Öncesi	Uygulama Sonrası
	f	f
Aile ile öğretmen arasındaki bağların güçlenmesi ile daha yakın hissetmesi	9	10
Aile ile iletişimin artması	13	13
Anne ile öğretmenin birbirini daha iyi tanınması	5	6
Öğretmene daha kolay ulaşarak istenilen konuda bilgi edinmesi	3	5
Öğretmenin yardım ve desteğinin aile tarafından hissedilmesi ile iş birliğinin artması	2	5
Anlayışlı ve güler yüzlü karşılanması	-	2

Tablo 11’de Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler öncesinde anne ve öğretmen arasındaki iletişime sağlayacağı katkılara yönelik annelerin görüşleri incelendiğinde, aile ile öğretmen arasındaki bağların güçlenmesi ile daha yakın hissetmeyi (f=9), iletişimin artmasını (f=13), anne ile öğretmenin birbirini daha iyi tanınmasını (f=5), öğretmene daha kolay ulaşarak istenilen konuda bilgi edinmesini (f=3), öğretmenin yardım ve desteğinin aile tarafından hissedilmesi ile iş birliğinin artmasını (f=2) sağlayacağını düşündükleri görülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler öncesinde annelerin anne ve öğretmen arasındaki iletişime sağlayacağı katkılara ilişkin beklentilerine bakıldığında öğretmen ile iletişimlerini artıracığını, öğretmen ile bağlarının güçlenerek daha yakın hissetmeyi sağlayacağını, birbirlerini daha iyi tanımayı sağlayacağını düşündükleri görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Daha çok yakınlaştırır. Öğretmenimizi daha iyi tanımamıza neden olur. Birbirimizi daha takından tanımış oluruz. İletişimimiz güzeldi, daha da güzelleşir, iyileşir. (A1 Uygulama Öncesi)

Olumlu etkisi olur. İletişimimiz artar. Sizinle daha yakın hissederiz. Bağlarımız güçlenir, artar. (A5 Uygulama Öncesi)

Öğretmenimize kendimi daha rahat hissedirim. İletişimimiz kuvvetli olur. Aramızdaki bağlantı desteklenir artar. Sonuçta çocuğumun öğretmenine rahatça danışmak paylaşmak isterim. Bu yönden daha olumlu katkısı olur. (A8 Uygulama Öncesi)

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında anne ve öğretmen arasındaki iletişime sağladığı katkılara yönelik annelerin görüşleri incelendiğinde, öğretmen ile iletişimin artmasını,(f=13) öğretmenle arasındaki bağların güçlenmesi ile daha yakın hissetmesini (f=10), birbirlerini daha iyi tanınmasını (f=6), öğretmene daha kolay ulaşarak istenilen konuda bilgi edinmesini (f=5), öğretmenin yardım ve desteğinin aile tarafından hissedilmesi ile iş birliğinin artmasını (f=5), anlayışlı ve güler yüzlü karşılanmasını (f=2) sağladığını düşündükleri görülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında annelerin anne ve öğretmen arasındaki iletişime katkılarına ilişkin görüşlerine bakıldığında EZZE'nin anne ve öğretmen arasındaki iletişimin artmasını sağladığı, aile ile öğretmen arasındaki bağların güçlenmesi ile daha yakın hissetmeyi sağladığı görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

İletişimimiz çok güzeldi daha da ilerledi, gelişti, güzel oldu. Ne zaman mesaj attıysak cevap verdiniz. Kolayca ulaşabildik. Her zaman açıklayıcı oldunuz. Takip edip desteklediniz bizi. Bu desteği hissetmek çok güzel oldu. Uzaktan da olsa güler yüzünüz ve ilgili olmanız bize çok iyi hissettirdi. (A10 Uygulama Sonrası)

Çok güzel katkıları oldu. Güler yüzünüz, iletişiminiz, konuşmanızla daha da rahat hissettim kendimi. Rahatça konuşup sohbet edebiliyorum hiçbir şekilde tedirgin değilim. Çok rahat soru sorabiliyoruz. Artık sizi aileden olarak görüyoruz. Bir aile olduk yani. İletişimimizi çok olumlu etkiledi. (A12 Uygulama Sonrası)

Öğretmenimizle daha yakın olduk. Birbirimizi daha yakından tanımış olduk. Bizimle ilgilenmeniz hoşumuza gitti. Daha rahat olduk. Sorunlarımız olduğunda kolayca danışabildik o yakınlığı aldığımız için. Desteklediniz, işbirliği yaptık. İletişimimizi artırdı. (A3 Uygulama Sonrası)

Annelerin çalışma öncesindeki beklentileri ile çalışma sonrasındaki görüşleri incelendiğinde Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in anne ve öğretmen arasındaki iletişimi olumlu etkilediği, aile ile öğretmen arasındaki bağları güçlendirdiği, birbirlerini tanımalarını sağladığını düşündükleri görülmüştür.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler uygulaması ile her hafta annelerle çevrimiçi görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ayrıca annelerle anlık mesajlaşma uygulaması (WhatsApp) üzerinden bir grup kurulmuştur. Bu grupta öğretmen gerekli duyuruları yapmış, ayrıca sürecin ilerleyişi, bireysel durumları hakkında görüşebilmek için anneler ile kısa mesaj, sesli arama ve görüntülü görüşmeler ile iletişime geçmiştir. Anneler yaptıkları çalışmaların fotoğraf ve kısa videolarını anlık mesajlaşma uygulaması üzerinden gruba göndermişlerdir. Ayrıca araştırmanın 6. haftasından sonra öğretmen her anneyi tek tek arayıp görüntülü görüşerek çalışmanın onlar açısından nasıl sürdüğüyle ilgili, süreçle ilgili sormak istedikleri soruların veya karşılaştıkları problemin olup olmadığıyla ilgili annelerden bilgi almış ve 6. ve 10. haftalarda genel değerlendirme toplantıları da yapmıştır. Çalışma süresince öğretmene zaman zaman çocuklardan aramalar ve sesli mesajlar gelmiş, çocuklar yaptıkları çalışmaları öğretmen ile paylaşmak istemişlerdir. Bu durumda öğretmen çocuklarla iletişime geçerek bireysel görüşmeler gerçekleştirmiştir. Çalışma süresince annelerin sorularına öğretmen tarafından cevap verilmesi, yaptıkları etkinliklere geri dönüt sağlanması, olumlu bir iletişim tutumu sergilenmesi, annelerin öğretmen ile birbirlerini daha iyi tanması ve annelerin kendini daha rahat hissetmesi ile birlikte iletişimlerinin olumlu etkilendiği söylenebilir.

Atış Akyol, Ata Doğan ve Durmuşoğlu (2021) tarafından yapılan çalışmada ailenin okul ve öğretmen ile olan iletişimi, iş birliği, beklentileri, aile katılımı ve öğretmen-çocuk ilişkisi ile okul öncesi öğretmenin iletişim becerisi arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Çalışma sonucunda okul öncesi öğretmenin iletişim becerileri ile ailenin öğretmenle iletişimi, iş birliği, okul ve öğretmenden beklentileri ve ailenin aile katılımı düzeyi arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Öğretmenin anne ile olan iletişimin niteliği aile katılım düzeyini de etkilemektedir. EZYE kapsamında da öğretmen annelerle iletişime geçmiştir.

Annelerin öğretmen ile olan iletişimlerini artırdığı yönündeki görüşlerini belirtmeleri bu araştırma sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir. Aile katılımı çalışmalarının anne öğretmen iletişimde olumlu etkileri olduğu söylenebilir.

Erdem ve Avcı (2020), okul öncesi eğitimde aile katılımının sağlanması için kullanılan bilgi iletişim teknolojilerinden kısa anlık mesajlaşma uygulaması olan WhatsApp'a duyulan ihtiyaçları, uygulamanın sınırlılık ve üstünlüklerini araştırmışlardır. Okul öncesi öğretmenlerinin katıldığı nitel çalışmada çevrimiçi yazılı bir görüş formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin çoğunlukla uygulamayı kullanmayı tercih ettikleri, hızlı ve anlık iletişim kurmada içerik paylaşmada kullandıkları görülmüştür.

Kuzu (2006) çalışmasında, aile katılım programı uygulamadan önce deney grubundaki annelerin çoğunluğu öğretmenden bilgi almak ve öğretmenle iletişim kurmak isterken yapılan aile katılım programı sonrasında ise deney grubundaki annelerin öğretmenle daha çok iletişim halinde olmak istedikleri ve ondan bilgi almak istedikleri görülmüştür. Çalışmalardan sonra tüm annelerin bilgi alma isteğinde olmasının sebebi, öğretmenden bilgi almanın yararını görmeleri, yapılan aile katılım çalışmalarının faydalı olması olarak düşünülmüştür. Kuzu (2006)'nın yaptığı çalışmaya benzer olarak EYZE uygulaması sonrasında da anneler özellikle çalışmanın devam etmesini istedikleri, kendilerini öğretmene karşı daha rahat hissettiklerini, birlikte bir aile gibi hissettiklerini belirtmişlerdir. Öğretmenin EYZE süresince aile ile kurduğu iletişim ve işbirliği, annelerin bu yönde görüş bildirmelerinde etkilidir.

Tablo 12'de Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin uygulama öncesi ve sonrası anne ve çocuk arasındaki iletişime sağlayacağı katkılara ilişkin annelerin görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 12

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Anne ve Çocuk Arasındaki İletişime Sağlayacağı Katkıları İlişkin Annelerin Görüşleri

	Uygulama Öncesi f	Uygulama Sonrası f
Çocukla etkili vakit geçirmesi	6	7
İletişimi artırması	10	10
Çocukla daha iyi iletişim kurma yollarını öğrenmesi	5	9
Birbirini daha iyi tanımayı sağlaması	-	6

Tablo 12’de Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler öncesinde annelerin, anne ve çocuk arasındaki iletişime sağlayacağı katkıları yönelik görüşleri incelendiğinde, iletişimi artırmasını (f=10),çocukla etkili vakit geçirmesini (f=6), çocukla daha iyi iletişim kurma yollarını öğrenmesini (f=5) sağlayacağını düşündükleri görülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler öncesinde annelerin anne ve çocuk arasındaki iletişime sağlayacağı katkıları ilişkin beklentilerine bakıldığında çocukları ile iletişimlerini artıracığını, çocukları ile birlikte etkili vakit geçirmeyi sağlayacağını düşündükleri görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Olumlu etki yaratacaktır. Onu daha çok sakinleştireceğini, daha mutlu edeceğini düşünüyorum. Bizimle de vakit geçireceği için eğlenceli olacağını düşünüyorum. İletişimimizi olumlu yönde etkileyerek artıracaktır (A4 Uygulama Öncesi)

Bence iletişimimiz daha ileri gider. Artar. Ben küçük bebeğimden dolayı bazen ilgilenemiyorum, eşim ilgileniyor. Ama bunlarla çocuğuma zaman ayıracağım. Birlikte bir şeyler yapacağız. Daha iyi konuşup anlayabileceğiz.(A9 Uygulama Öncesi)

Çok güzel oluyor. Çocuğum bazen çabuk sinirlenebiliyor. Etkinlikler sayesinde daha çok vakit geçireceğimiz için bu yönü de azalabilir. Birbirimizi daha iyi ve kolay anlayıp tanırız. O yüzden iletişimimizi olumlu etkiler. (A3 Uygulama Öncesi)

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında EYZE'nin anne ve çocuk arasındaki iletişime sağladığı katkılara yönelik görüşler incelendiğinde, iletişimi artırmasını (f=10), çocukla daha iyi iletişim kurma yollarını öğrenmesini (f=9), çocukla etkili vakit geçirmesini (f=7), birbirini daha iyi tanınmasını (f=6) sağladığını düşündükleri görülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında annelerin anne ve çocuk arasındaki iletişime katkılarına ilişkin görüşlerine bakıldığında EYZE'nin anne ve çocuk arasındaki iletişimin artmasını, annenin çocuğu ile birlikte etkili vakit geçirmesini sağladığı görülmektedir. Annelerin son testteki cevapları incelendiğinde çalışma öncesindeki beklentilerinden farklı olarak etkinliklerin birbirini daha iyi tanımayı sağladığını belirttikleri görülmüştür.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Daha fazla beraber olmaya başladık. Abisi de katıldı görev dağılımı yaptık. Benimle iletişimini artırdı. Daha fazla soru sormaya, araştırmaya, dinlemeye başladı. Her gün etkinliğin olup olmadığını sordu yapmak istedi. Özellikle benimle göz teması kurmaya başladı. (A6 Uygulama Sonrası)

Çocuğum bana karşı daha anlayışlı oldu. Daha sakin tepkiler vermeye başladı. Sorunu olduğunda ağlamadı, gelip konuşarak bana anlattı. Birbirimizi daha iyi anlayabildik bu uygulamalardan sonra. (A10 Uygulama Sonrası)

İletişimimizi çok etkiledi. Her işi benimle yapıyor. Daha rahat konuşuyor benimle. Bizi daha iyi anlıyor, birlikte çok vakit geçirdiğimiz için bizi birbirimize daha iyi bağladı. Artık daha ılımlı ve sakin. (A9 Uygulama Sonrası)

Çocuğumla iletişimimiz oldukça iyileşti. O bana kendini çok güzel bir şekilde ifade edebiliyor. Rahatlıkla soru sorabiliyor. Annesi olarak bana yaklaşımı çok iyi oldu. Birbirimize daha fazla zaman ayırdık. Kendine olan güveni yerine geldi. Etkinliklerden sonra konuşmaları, sohbeti, soru sormaları çoğaldı. (A12 Uygulama Sonrası)

Annelerin çalışma öncesindeki beklentileri ile çalışma sonrasındaki görüşleri incelendiğinde Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in anne ve çocuk arasındaki iletişimi olumlu etkilediğini, anne ve çocuğun birlikte etkili vakit geçirmeyi sağladığını, birbirini daha iyi tanımayı sağladığını düşündükleri görülmüştür.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler kapsamında aile çocuk iletişimi bir haftanın toplantı konusu olarak ele alınmıştır. Bu bağlamda aile içi iletişim, çocukla iletişim, çocukla konuşma, çocuğu dinleme, ben dili ve göz teması, aktif ve etkin dinleme basamakları, iletişim engelleri, iletişimi artırıcı etkinlikler konuları ele alınarak annelerle tartışılmıştır. Annelerin merak ettiklerini, akıllarına takılan noktaları sorma fırsatı verilmiştir. Çalışmanın anne ve çocuk iletişimini olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Ayrıca annelerle yapılan eğitim toplantıları dışında, anne ve çocuğun birlikte yaptığı etkinlikler ve oyunlar da anne ve çocuk arasındaki iletişimi desteklemektedir. Özellikle “Ailemi Tanıyorum” oyunu iletişimi artırmaya ve aile üyelerinin birbirini tanımalarına yönelik olarak düzenlenmiştir. Anneler çalışma sonrasında çocuklarıyla iletişimlerinde çocuklarının soru sorma, araştırma, dinleme becerilerinin arttığını, aralarındaki yardımlaşmanın arttığını, birbirini daha iyi tanımalarını sağladığını belirtmişlerdir. Bu konuda yapılan araştırmalar incelendiğinde benzer sonuçlara ulaşıldığı görülmüştür.

Uçar Çabuk ve Tezel Şahin (2017) 4-6 yaş grubu çocuğu olan ve anne eğitim programlarına katılan annelerin anne çocuk iletişimini incelemişlerdir. Çalışmaya 4-6 yaş grubunda çocuğu olan 20 anne deney grubu ve 20 anne kontrol grubu olmak üzere 40 anne katılmıştır. Deney grubundaki annelere “4-6 Yaş Çocuk Eğitimi ve Etkinlikleri” eğitim programı uygulanmıştır. Çalışma haftada üç gün, günde beş saat olmak üzere toplam 296 saat sürdürülmüş, çalışmada birey gelişimi, psikomotor, bilişsel, dil, sosyal, duygusal, ahlak gelişimi, beslenme, oyun ve çocuk, oyun etkinlikleri, çocuk ve oyuncak, uyumsuz çocuklar, drama uygulamaları, Türkçe dil etkinlikleri ve çocukla iletişim konuları ele alınmıştır. Çalışmalar istasyon, münazara, rol alma gibi farklı yöntem ve tekniklerle uygulanmıştır. Çalışma sonucunda Anne Eğitim Programı'nın, annelerin çocukları ile olan iletişimlerini olumlu yönde etkilediği belirlenmiştir.

Hancock, Kaiser ve Delaney (2002), anne baba eğitim programının ebeveynlerin iletişim becerileri ve çocukların davranışlarını yönetebilme becerilerindeki etkilerini araştırmışlardır. Hazırlanan anne baba eğitim programı kapsamında verilen uygulamaları anne babalar evde çocuklarıyla birlikte gerçekleştirmişlerdir. Araştırmanın sonucunda, anne ve babaların iletişim becerileri artarak olumlu etkilendiği, çocukların davranış problemlerinde azalma olduğu görülmüştür. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler ile annelerin çocukları ile iletişimlerinin artarak olumlu etkilenmesi ve çocuklarla birlikte oyun ve oyuncakların yapımı etkinlikleri ile eğitimin desteklenmesi ile iletişimin artması yapılan bu çalışmanın sonuçlarıyla benzerlik göstermektedir.

Tuijl ve Leseman (2004) tarafından yapılan çalışmada 4-6 yaş çocuklar için, ev merkezli müdahale programı OpstapOpnieuw (OO) uygulanmıştır. Araştırmaya Hollanda'da oturan 30 aile katılmış 17'si deney 13'ü kontrol grubunu oluşturmuştur. Çalışmada anne ve çocuğun evde birlikte uygulayabileceği oyunlar bulunmaktadır. Haftanın 5 günü ev ziyaretleriyle program uygulanmıştır. Programda yapılacak çalışmalar, annelerle haftalık olarak paylaşılmıştır. Çalışma 2 yıl sürmüştür. Çalışmanın sonucunda uygulanan programın anne ve çocuk iletişimine katkıda bulunduğu, anne ve çocuk iletişiminin çocukların dil gelişimleri ve bilişsel gelişmelerine katkı sağladığı belirlenmiştir. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) de annelerin çocuklarıyla oynayabilecekleri, iletişime geçmelerini sağlayacak oyunlar içermektedir. Bu sebeple çalışmanın bulgularıyla benzerlik gösterdiği, iletişimin olumlu etkilenmesini sağladığı görülmektedir.

Yalçın (2013) ise çalışmasında anne çocuk iletişimi eğitiminin etkilerini araştırmıştır. Çalışmada Çocuk İletişimi Eğitim Programı (AÇİEP) 4-5 yaş grubu çocukların annelerine toplam 12 hafta süreyle 24 oturumda uygulanmıştır. Eğitim programında kendini tanıma, zor durumlarla baş etme, duygularını ifade etme, başkalarının duygularını anlama, soru sorabilme, sonuçları kabul etme, beden dili, sen dili, ben dili gibi konulara yer verilmiştir. Araştırmanın sonucunda eğitimin anneleri olumlu yönde etkilediği, bilgi düzeylerindeki artış ile birlikte davranışlarında olumlu değişme sağlandığı, deneme grubundaki annelerin,

kontrol grubundaki annelere göre ilgi ve şefkat gösterme, yardım edicilik, tutarlı disiplin, prensiplerin belirginliği davranışlarında artış, fiziki/duygusal cezalandırma, baskı, yoksunlaştırma davranışlarında ise azalma olduğu görülmüştür.

Yapılan bu çalışmalarla araştırma bulguları benzerlik göstermektedir.

Tablo 13'te Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin uygulama öncesi ve sonrası annenin çocuğun eğitimindeki yerine ve rolüne ilişkin annelerin görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 13

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Uygulama Öncesi ve Sonrası Annenin Çocuğun Eğitimindeki Yerine ve Rolüne İlişkin Annelerin Görüşleri

	Uygulama Öncesi <i>f</i>	Uygulama Sonrası <i>f</i>
Önemli rol oynaması	13	13
Çocuğun eğitiminde anne baba desteğinin gerekli olması	5	13
Çocuğun eğitime önem vermesi, elinden geleni yapması	8	5
İleriki yıllarda önemli rol oynaması	1	-
Çocuğun eğitiminde kendini geri kalmış görmesi	1	-
Rehber ve yardımcı olması	2	3
Baskıcı hissetmesi	1	-
Anne baba ve öğretmen desteğinin gerekli olması	-	1
Yeterli olmak için kendini geliştirmesi	-	1

Tablo 13'te Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler öncesinde annelerin çocukların eğitimindeki yerine ve rolüne ilişkin görüşleri incelendiğinde, çocuğun eğitiminde önemli rol oynamasını ($f=13$), çocuğun eğitime önem vermesi, elinden geleni yapmasını ($f=8$), çocuğun eğitimde anne baba desteğinin gerekli olmasını ($f=5$), rehber ve yardımcı olmasını ($f=2$), ileriki yıllarda önemli rol oynamasını ($f=1$), çocuğun eğitiminde kendini geri kalmış görmesini ($f=1$), baskıcı hissetmesini ($f=1$) düşündükleri görülmektedir.

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler öncesinde annelerin çocuğun eğitiminde yerine ve rolüne ilişkin görüşlerine bakıldığında tüm annelerin çocuklarının eğitiminde önemli rol oynadıklarını düşündükleri görülmektedir. Bunun yanında eğitiminde kendini geri kalmış ve baskıcı hissettiklerini belirten anneler de bulunmaktadır.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Şuan elimden geldiğince yaptırmaya çalışıyorum ama ileride nasıl olur bilmiyorum. Önemli bir yerim var zaten benimle çok yakın. Eğitimi için de oldukça çabalıyorum (A1 Uygulama Öncesi)

Kesinlikle çok önemli yerim var. Büyük oğlum şuan çok başarılı derslerinde, başarılı olmasının sebebi benim. Devamlı ödevlerinin başındayım ve kontrol ediyorum. Ben desteklemesem bu şekilde olmaz. Bu çocuğum için de aynısı geçerli. Onun destekçisi olmaya çalışıyorum. (A8 Uygulama Öncesi)

Çocuğumun gelişmesini istiyorum. Herkesin farklı bir rolü var. Ben öğretmen gibi davransam olmuyor. Çünkü biliyor ki anneyim. Ama elimden geleni yine de yapıyorum ve onun için eğitiminde önemliyim. (A6 Uygulama Öncesi)

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında annelerin çocukların eğitimindeki yerine ve rolüne ilişkin görüşleri incelendiğinde, çocuğun eğitiminde önemli rol oynamasını (f=13), çocuğun eğitiminde anne baba desteğinin gerekli olmasını (f=13), çocuğun eğitime önem vermesi, elinden geleni yapmasını (f=5), rehber ve yardımcı olmasını (f=3), çocuğun eğitiminde anne, baba ve öğretmen desteğinin gerekli olmasını (f=1), yeterli olmak için kendini geliştirmesini (f=1) düşündükleri görülmektedir.

Çalışmaya katılan tüm annelerin çalışma öncesinde ve sonrasında çocuklarının eğitiminde önemli rol oynadıklarını düşündükleri görülmüştür. Çalışma öncesi kendini geri kalmış ve baskıcı hissettiğini belirten anneler bulunurken, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında annelerin çocuklarının eğitimindeki rolü ve yerlerine ilişkin görüşlerinin daha olumlu olduğu görülmüştür.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Onun eğitimi için çok önemliyim. Okulda öğretmen tüm çocuklarla ilgilenemez. Herkese her şeyi aynı oranda öğretemezsiniz. Tüm çocuklar farklı. O yüzden çocuğun evde de aile tarafından destek alması gerekiyor. Ailenin ilgilenmesi gerekiyor (A11 Uygulama Sonrası)

Rehber olduğumu düşünüyorum. Ona yol gösteriyorum. Çocuğa yönelik düşünülmesi gerekiyor. Çocuğa yönelik hareket etmeliyim. Onu nasıl geliştirebilirim nasıl destekleyebilirim bunlar önemli. O yüzden çok önemli bir yerdeyim. (A5 Uygulama Sonrası)

Her çocuğun yeteneğinin olduğunu ve bu yeteneği destekleyenin anne baba olduğunun farkındayım. Çocuğumun yeteneği var ama anne baba öğretmen desteğiyle çocuk yeteneğinin farkına varıp ortaya çıkarıyor. Anne baba her konuda çocuğunun yanında olup ona destek olursa daha iyi başarılarla adım atacağını düşünüyorum. Çocukların hepsi zeki ama anne baba desteklemeli. Desteklenen çocuklar daha da parlayacaktır. Rolüm çok önemli onun eğitiminde. (A4 Uygulama Sonrası)

Anneler çocuklarının eğitiminde anne, baba ve öğretmen desteğinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler kapsamında annelerin ev ortamını zenginleştirerek çocuklarının öğrenme ortamını destekledikleri görülmektedir. Eğitimci tarafından sunulan oyun ve oyuncakları anneler çocuklarıyla uygulamış ve birlikte çalışarak çocuklarıyla daha fazla etkileşimde bulunmuşlardır. Ayrıca toplantılardan elde ettikleri bilgiler de çocuklarının gelişimi ve eğitimi ile ilgili kendilerini daha yeterli görmelerini sağlamıştır. Bu çalışma ile annelerin çocuklarının eğitiminde daha fazla yer alarak daha aktif olmaları, çocukları ile daha uzun süre etkili vakit geçirmeleri, birlikte etkinlikler yaparak aralarındaki iletişimi güçlendirmeleri sağlanmıştır. Böylece hem kendileri açısından hem de çocukları açısından daha iyi hissettikleri, çocuklarının eğitimindeki rollerinin önemli olduğunun farkındalığını kazandıkları görülmektedir.

Etkili annelik eğitiminin annelerin benlik saygılarına ve anne çocuk ilişkisine etkisinin araştırıldığı bir çalışmada, annelere 13 hafta boyunca anne eğitimi verilmiştir. Çalışmaya 6 yaşında çocuğu olan 16'sı deney, 16'sı kontrol grubu olmak üzere 32 anne katılmıştır.

Çalışma sonucunda etkili annelik eğitiminin annelerin benlik saygılarını artırdığı, aile çocuk ilişkilerini olumlu etkilediği görülmüştür (Çağdaş, Arslan, Erbay & Orçan, 2010). Bu çalışmanın bulguları ile EZYE bulgularının benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 14'te Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında ev ortamındaki değişikliklere yönelik annelerin görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 14

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler Sonrasında Ev Ortamındaki Değişikliklere İlişkin Annelerin Görüşleri

	<i>f</i>
Ailece etkili vakit geçirmenin artması	7
Çocuğa özel bir oyun alanı, oyuncak köşesi oluşturulması	6
Ailede iş birliği dayanışma fikir paylaşımının artması	5
Ev ortamının güvenliği için önlemler alınması	3
Ev ortamında oyuncak yapmayı öğrenmesi	3
Eğlenceli vakit geçirilmesi	3
Ev ortamında düzen ve yenilik olması	4
Oyuncakların çoğalmasıyla daha fazla oyuncak oynanması	2

Tablo 14'te Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler sonrasında ev ortamındaki değişikliklere yönelik annelerin görüşleri incelendiğinde, annelerin ailece etkili vakit geçirmenin artmasını ($f=7$), çocuğa özel bir oyun alanı, oyuncak köşesi oluşturulmasını($f=6$), ailede iş birliği dayanışma fikir paylaşımı artmasını ($f=5$)sağladığını düşündükleri görülmektedir. Ayrıca annelerin çalışma sonrasında ev ortamının güvenliği için önlemler alınmasını ($f=3$), ev ortamında oyuncak yapmayı öğrenmesini ($f=3$), eğlenceli vakit geçirilmesini ($f=3$), ev ortamında düzen ve yenilik olmasını ($f=4$), oyuncakların çoğalmasıyla daha fazla oyuncak oynanmasını ($f=2$) sağladığını düşündükleri görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Evde geri dönüşüm sağlandı. Artık malzemeleri değerlendirmeyi öğrendik. Babaya soruları farklılaştı. “Sen karanfilin kokusunu biliyor muşu, senin elin benimkinden büyük mü bakalım, sen rakamları toplayabiliyor musun?” gibi daha farklı sorgulamaya başladı. Oyuncak köşemiz oldu. Oraya kendi oyuncaklarını diziıyor, düzenliyor. Birlikte daha fazla vakit geçirdiğimiz zamanlar oluştu. Çünkü birlikte çalışmak, ürün ortaya çıkarmak bizi heveslendirip mutlu etti. Ev ortamımız çocuk için daha faydalı bir ortam haline geldi. Yeni oyuncakları oldu. Onun için uygun olmayan bir yer bir durum var mı diye kontrol ettik. (A13)

Evimize bir düzen geldi, her şeyi planladık ve görev dağılımı yaptık. Çocuklarla birlikte sorumluluk almaya başladık daha fazla. Her şeyin bir saati var artık ders saatinde ders, oyun saatinde oyun. Daha mutlu olduk. Çoğu şeyi birlikte yapmaya başladık. Ev işlerini bile. İşbirliği yapıyoruz. Daha kolay ve güzel oluyor böyle. Çocuğumun da kendi ihtiyaçlarını karşılayabileceğini biliyorum. Evde de güzel oyuncaklar yapabileceğimizi fark ettik. Zamanı bununla değerlendiriyoruz. (A9)

Teknolojiden uzaklaştık. Mesela etkinlik yaparken telefonla oynamak istemiyordu çocuğum. Ailemi Tanıyorum oyunu çok özeldi örneğin bizim için Birbirimizi tanıma fırsatı bulduk. Tüm oyuncakları ve oyunları da özenerek yaptık, görüntüsü vs. güzel olsun diye. Program bitince üzüldük o hafta oyuncak planı gelmediği için. Çocuğumun odasını sağlamlaştırdık. Rafların köşeleri, tablolar, dolaplar, deprem anında nerede durmalı hepsini düşündük. Aktivite yaparken ev dağıldı ama umurumda değildi, geçirdiğim zaman dağınıklığı kapatıyordu. TV izlemeyip teknolojiden uzak ailece zaman geçirdik. Akşamın nasıl olduğunu anlamıyorduk. (A4)

Çocuklar değişik şeyler öğrendiler. Eve düzen, yenilik geldi. Şimdi de yeni şeyler öğrenmek için çaba var. Oyuncak köşesi oldu. Oyuncaklarını orada muhafaza ediyor. Bol çeşit olmuş oldu bizim için de çocuklar için de. İş paylaşımı da yapmaya başladık aramızda. (A7)

Aile üyeleri arasında iş birliği ve fikir paylaşımı oldu. Artık birbirimize daha fazla yardım ediyoruz. Birlikte yapınca daha kolay ve eğlenceli geçtiğini fark ettik. Olumlu bir hava ve ortam yarattı. Düşüncelerimizi açıkça söyleyebildik. Oyuncaklara yenilikler kattık. Çok güzeldi. (A5)

Aydoğan (2006) ev ortamının çocuğun gelişimine göre nasıl düzenlenmesi gerektiği ile ilgili yaptığı çalışmada ev ortamının çocuk için oldukça önemli olduğunu belirtmiştir. Zengin uyarıcılarla desteklenmiş, çocuklar için sağlıklı ve güvenli bir ev ortamı oluşturma konusunda anne ve babalara önemli sorumluluk ve görevler düşmektedir. Ev ortamının düzenlenmesine yönelik çalışmada yer alan alt başlıklar şu şekildedir: Güvenli ortam, uyarıcı çeşitliliği, değişim, işlevsel olma, karmaşıklık, renklerin kullanımı, uyum. Ev ortamının çocuklar için nasıl düzenlenmesi gerektiği konusunda ailelere bilgilendirmeler yapılmıştır. EYZE kapsamında da annelerle yapılan toplantılarda, ele alınan oyun ve oyuncaklarda dikkate alınan noktalar bu çalışma bulgularıyla benzerlik göstermektedir. EYZE’de bir haftanın konusu “Ev Ortamının Güvenliği” olarak seçilmiş ev ortamının çocuklar için nasıl güvenli bir ortam haline getirilebileceği, nelere dikkat edilmesi gerektiği annelere anlatılmıştır. Ayrıca ev ortamında uyarıcı çeşitliliğini artırmak için oyuncak köşesi hazırlanarak annelerden her hafta yapılan oyuncakları oyuncak köşesine koymaları istenmiştir. Bu anlamda EYZE’nin çocukların ev ortamında değişiklikler olmasını sağladığı düşünülmektedir. Nitekim annelerin belirttikleri görüşler de bunu destekler niteliktedir.

Tablo 15’te Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklere yönelik annelerin genel görüşleri bulunmaktadır.

Tablo 15

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklere İlişkin Annelerin Genel Görüşleri

	<i>f</i>
Kendisi ve çocuk açısından çok iyi ve faydalı olması	12
Çocuk ve aileyi bir araya getirerek etkili vakit geçirmeyi sağlaması	10
Çocuk gelişimi ve eğitimine katkı sağlaması	7
Keyifli, eğlenceli olması	4
Kendi el emeği ile ürünler ortaya çıkarması	4
Kendini geliştirmeyi sağlaması	3
Programın kendilerine uygun zamanlarda planlanması, süresi ve sıklığının uygun olması	12
Programın devam etmesini istemesi	13

Tablo 15’te Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler ile ilgili annelerin genel görüşleri incelendiğinde, programın devam etmesinin istenmesini ($f=13$), kendisi ve çocuk açısından çok iyi ve faydalı olmasını ($f=12$), programın kendilerine uygun zamanlarda planlanması, süresi ve sıklığının uygun olmasını ($f=12$), çocuk ve aileyi bir araya getirerek etkili vakit geçirmeyi sağlamasını ($f=10$), çocuk gelişimi ve eğitimine katkı sağlamasını ($f=7$) düşündükleri görülmektedir. Ayrıca annelerin çalışmanın keyif verici, eğlenceli olmasını ($f=4$), kendi el emekleri ile ürünler ortaya çıkarmasını ($f=4$), kendini geliştirmeyi sağlamasını ($f=3$) düşündükleri görülmektedir.

Annelerin Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)’in iyi ve faydalı olduğunu düşündükleri, programın devam etmesini istedikleri görülmektedir. Annelerin EZYE’nin etkilerini gördükten sonra çocuk ve ailenin etkili vakit geçirmesini sağladığını, çocuk gelişimine ve eğitime katkıda bulunduğunu belirttikleri görülmektedir.

Bu soruya ilişkin bazı annelerin cevapları şu şekildedir:

Çok iyi etkinliklerdi. Mesela tuz seramiğinden örnek verelim Ben üşenirdim bunu yapmaya, önemsemez ve hiç düşünmezdim. Ama bununla bana hatıra kalmasını da sağladık. Çok iyi katkıları var. Labirent mesela ben onu başka bir şeyle kendi oynasın,

bulsun derdim ama kendimiz yapmış olduk. Güzel yönleri var çok fazla. Dışarıdan çok fazla oyuncak alan biri de değilim, çok iyi oldu benim için. Hem kendi el emeğimiz oldu hem de birlikte vakit geçirmiş olduk. (A1)

Çok iyiydi, memnun kaldık. Biraz da kafa dağıtıcı oldu hem biz hem çocuklar için. Pandemi dolayısıyla hep evde TV ve telefonla ilgileniliyordu. Sizin verdiğiniz etkinliklerle evde çok eğlendik. Teknolojiden uzaklaşıp birlikte vakit geçirmeyi öğrendik. Oyuncakları yaptık, oynadık. Hatta daha fazla olsun istediler, daha yok mu diye sordular. Herşeye faydası oldu yani çok iyi oldu. (A6)

Ben hepsini çok beğendim. En güzeli de kendi oyuncığımızı kendimiz yapmamız. Bunu yaparken de çocuğumuzu sürekli eğittiğimizi fark ettim. Kızım sürekli sayı saymaya başladı 1,2,3 diye. Renklerde, şekillerde vs. geliştiğini gördüm. Aslında beyinleri dolu çocuklarımızın ama önemli olan teşvik etmek ve ortaya çıkarmak. Onu da bu programla yaptığımızı düşünüyorum. Şimdi belki küçük ama ilerleyen yaşta belli olur. (A2)

Bir oyuncanın birden fazla etkisinin, oyununun olması biraz daha etkili, faydalı olduğunu düşünüyorum. Ses kutuları yapmıştık, onu marakas olarak da kullandık. Oyuncaklar ve oyunlar çok yönlüydü. İletişim ve güvenlik konusunda, çocukların oyun özellikleri konusunda da bilgilenmemiz bize bir seminer gibi oldu. Hepsi çok güzeldi (A13)

Kesinlikle çok güzeldi. Şuan bitti mesela ama biz yaptıklarımızı hala çıkarıp oynuyoruz sürekli. Keşke 10 hafta yerine 20 hafta olsaydı diyorum. Büyük oğlumun da ilgisini çekti. Onun öğretmenine de videolar attım o da çok güzel dedi. Çocuklu arkadaşlarımız görüyordu oyunlarımızı onlar da beğenip nasıl yaptığımızı soruyorlardı. Ailemi Tanıyorum oyununu çok isteyen oldu. Hepsi çok güzeldi, çok memnun kaldık. Bu kadar güzel olacağını beklemiyorduk, hepimiz tüm oyuncaklarda çok eğlendik. Siz bu etkinlikleri göndermeseydiniz pandemide bu kadar ilerleyemezdik. (A9)

Bence bunaltıcı bir sıklığı yoktu. Vakit ayrılabilircek şekildeydi zaten. Daha çok verilseydi evet bunalabilirdi çocuklar. Ya da daha az olsaydı bu kadar geliştirici olmazdı. O yüzden

bu sıklığı iyiydi. Süresi de idealdi. Bu pandemi sürecine denk geldiği için çok iyi oldu zaten çoğunlukla evimizdeydik. (A10)

Süresi ve sıklığı iyiydi. Çünkü çok sık olması üstünkörü yapılmasına sebep olurdu. Yetiştirmek için yeteri kadar önem verilmezdi. Ben elimden geldiği kadar videolu göndermeye çalıştım. Haftada iki tane etkinlik iyiydi. Diğer türlü gereken önemi veremezdik. (A8)

Evet, kesinlikle isterim. Bunun devamı olursa ya da farklı bir çalışma yaparsanız yine katılırım. Çünkü öğretmen verince bir görev, sorumluluk oluyor, onu yapıyoruz keyifle. Yeri geldi yorulduk, ev dağıldı vs. ama çocuğumun gülücükleri, mutluluğunu görünce yorgunluk kalmıyor. Her şey çocuğumuz için. Bu tarz etkinliklerim müfredata alınması gerekiyor, 1. sınıf öğretmeninden de bu gibi aktivite isterim. (A4)

Devam etmesini isterim, çok hoşumuza gider. Şimdi okulda çok kısıtlı şartlarda etkinlik yapabiliyorsunuz. Hiç olmazsa evde biraz daha elleri yatkınlaşıyor, yapmaya çalışıyorlar. Algısal, beyinsel daha çok vakit ayırıyoruz. Daha iyi oluyor onlar için de. (A1)

Öğrenmeye yardımcı oldu ve faydalıydı. Devam etmesini isterim. 1. Sınıfa geçtiğinde de işini kolaylaştırır. Daha kolay öğrenir. Evde desteklenmiş olur böylece. (A5)

Annelerin bu görüşleri EYZE'nin anne ve çocuğun birlikte çalışmasını gerektirmesi, ailece oyun oynamayı sağlaması, çocuğun tüm gelişimini destekleyici noktalara dikkat edilerek hazırlanması ile açıklanabilir. Annelerin eğitime aktif olarak katılmaları, çocuklarının gelişimine katkıda bulunmaları, aile içi ilişki ve iletişimi desteklemesi, okulda öğrenilen bilgilerin evde yapılan etkinlikler ile pekiştirilmesi ev ortamının zenginleştirilmesini sağlayan etkenlerdendir. Annelerin EYZE'ye katılımında gönüllülük esasına dikkat edilmesi ve görüşme gün ve saatlerinin annelerin uygun oldukları zamana göre ayarlanmasının da EYZE'nin etkililiğini arttırdığı düşünülmektedir. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler kapsamında annelerle haftada bir kez online toplantı gerçekleştirilmiş ve etkinlikler onlara aktarılmıştır. Ayrıca bu etkinliklere ek olarak bir oyuncak yapımı da yer almıştır. Toplantılarda anlatılan etkinlikler ve ek olarak gönderilen

bir oyuncak yapımı için 1 hafta süre verilmiştir. Annelerin etkinliklerin sıklığının iyi olduğunu belirttikleri, daha sık veya daha az olmasının verimli olmayacağını düşündükleri görülmüştür.

Yapılan çalışmalarda bazı ebeveynler aile katılım etkinliklerine katılma konusunda engellerle karşılaştıklarını, bu yüzden yeterince katılamadıklarını belirtmişlerdir. Bu engellerin çalışma saatlerinin yoğunluğu, katı çalışma saatleri, ailenin sahip olduğu çocuk sayısı, ev işlerinin yoğunluğu, zaman kısıtlaması özgüven eksikliği olduğu görülmüştür. Bazı ebeveynlerin aile katılımı çalışmalarına katılmak için esnek çalışma saatlerinin olmadığını ya da gün sonunda yorgunluk hissettikleri için çocuklarının etkinliklerine katılamadıklarını belirttikleri görülmektedir (Hornby & Lafaele, 2011). Orçan Kaçan, Kimzan, Güler Yıldız ve Çağdaş (2019) tarafından yapılan çalışmada da ebeveynler aile katılımını etkileyen en belirgin etmenin zaman sınırı olduğunu vurgulamışlardır. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler ev ortamında, ulaşılacak istenen kritik noktalara odaklanarak düzenlenmiştir. Bu kapsamda etkinliklerin çok uzun sürmemesi, annelerin uygun oldukları gün ve saatlerde düzenlenmiş olması aile katılımının önündeki engelleri kaldırarak annelerin etkinliklere katılmalarını kolaylaştırdığı düşünülmektedir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırmanın sonuçlarına ve sonuçlar ışığında önerilere yer verilmiştir.

Sonuçlar

Bu bölümde, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, anne çocuk ilişkisine ve aile öğretmen iletişimine etkisinin incelenmesi amacıyla yapılan araştırmanın sonuçları, nicel ve nitel verilere yönelik iki ayrı başlık altında sunulmuştur.

Nicel Verilere Yönelik Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) sonrasında annelerin Ev Ortamı Değerlendirme Formu'nun; Fiziksel Çevre, Uyarıcı Materyal ve Ortam, Ev Ortamının Güvenliği ve Ebeveyn Çocuk Etkileşimi alt boyutlarından aldıkları ön test puanlarının son test puanlarına göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür. Bulgular, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)'nin çocukların ev ortamını zenginleştirdiğini göstermiştir. EZYE'nin fiziksel çevrenin düzenlenmesinde, çocuklara uyarıcı materyal ve ortam sağlanmasında, ev ortamının çocuk güvenliği açısından dikkat edilerek düzenlenmesinde, ebeveyn çocuk etkileşiminin artmasında etkili olduğu görülmüştür.

Araştırmanın sonucunda, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) sonrasında annelerin Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği'nin Olumlu İlişki alt boyutundan aldıkları son test puanlarının ön test puanlarına göre daha yüksek; Çatışma alt boyutundan aldıkları son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede düşük olduğu görülmüştür. Bağlanma alt boyutundan aldıkları son test ve ön test puanları arasında ise istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunmamıştır. Bulgular Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)'in anne ve çocuk arasındaki ilişkiyi geliştirdiğini, aralarında yaşanan çatışmaları azalttığını göstermiştir.

Araştırmanın sonucunda, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) sonrasında annelerin Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği'nin; İletişim, Beklentiler, İşbirliği, Aile katılımı alt boyutlarından aldıkları son test puanlarının ön test puanlarına göre anlamlı derecede yüksek olduğu görülmüştür. Bulgular Aile Öğretmen İletişim ve İş Birliği Ölçeği'nin tüm alt boyutlarından alınan son test puanlarının ön test puanlarına göre yüksek olduğunu, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)' in aile ile öğretmen arasındaki iletişim ve iş birliğini destekleyerek olumlu etkilediğini, aile katılımını artırdığını göstermiştir.

Nitel Verilere Yönelik Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda, annelerin Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)'in kendilerine yararlı olduğunu belirttikleri görülmüştür. EZYE öncesinde annelerin beklentilerine bakıldığında kendilerine en çok, çocukla kaliteli vakit geçirmeyi sağlayacağını, yeni bilgiler edinerek kendilerini geliştireceğini, mutluluk vereceğini belirtmişlerdir.

Anneler, EZYE sonrasında ise çocuklarıyla kaliteli vakit geçirdiklerini, mutlu olduklarını, yeni bilgiler edinerek kendilerini geliştirdiklerini, çocuğunu daha iyi tanıdıklarını, çocuk gelişimi ve eğitimiyle ilgili bilgi edindiklerini, aile üyeleriyle birlikte oyun oynayarak etkili vakit geçirdiklerini belirtmişlerdir. Ayrıca anneler uygulanan EZYE sayesinde vakit

geçirecek bir uğraş olduğunu, hazır oyuncak almayıp evde oyuncak yaparak bütçelerine katkı sağladıklarını ve çocukluklarını hatırladıklarını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda annelerin Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)'in çocuklar açısından yararlı olduğunu belirttikleri görülmüştür. EZYE öncesinde çocuklarına sağlayacağı katkılara ilişkin annelerin beklentilerine bakıldığında en çok, mutluluk vereceğini, el becerilerini ve sosyal becerilerini destekleyeceğini belirtmişlerdir.

Anneler, EZYE sonrasında ise anneler çocukların el becerilerinin, sosyal becerilerinin, dikkat, düşünme ve algı becerilerinin geliştiğini, zihin gelişiminin, sayı, şekil, renk kavram gelişiminin desteklendiğini ifade etmişlerdir. Çocukların mutlu olup eğlendiklerini, aileleri ile etkili vakit geçirdiklerini, yeni ve farklı oyunlar öğrendiklerini, teknolojiden uzaklaştıklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda çocukların, sorgulama, keşfetme, eşleştirme yapma becerilerini kazandıklarını, ilkokula hazırlığın ve iletişim becerilerinin desteklendiğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda annelerin tümünün Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)'in öğretmene katkı sağladığını ifade ettikleri görülmüştür. Uygulanan EZYE sayesinde öğretmenin aileyi ve çocuğu daha iyi tanıdığını, böylece aile ile iletişim ve işbirliğinin olumlu yönde etkilendiğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda annelerin tümünün Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)'in öğretmen ile iletişimlerine katkı sağladığını ifade ettikleri görülmüştür. EZYE öncesinde anneler öğretmen ile aralarındaki iletişime sağlayacağı katkılara ilişkin beklentilerinde en çok iletişimlerinin artacağını, birbirlerini daha iyi tanımayı ve aradaki bağların güçlenerek daha yakın hissetmeyi sağlayacağını ifade etmişlerdir.

Anneler EZYE sonrasında ise öğretmen ile iletişimlerinin arttığını, aradaki bağların güçlenmesi ile daha yakın hissettiklerini, birbirlerini daha iyi tanıdıklarını, öğretmene daha kolay ulaşarak istenilen konuda bilgi edindiklerini, öğretmenin yardım ve desteğini hissederek işbirliğinin arttığını, anlayışlı ve güler yüzlü karşılandıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda annelerin tümünün Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE)'in çocuklarıyla iletişimlerine katkı sağladığını ifade ettikleri görülmüştür. EZYE öncesinde anneler çocukları ile aralarındaki iletişime sağlayacağı katkılara ilişkin beklentilerinde iletişimlerinin artacağını, çocukla etkili vakit geçireceklerini ve çocukla daha iyi iletişim kurma yollarını öğreneceklerini belirtmişlerdir.

Anneler EZYE sonrasında çocukları ile iletişimlerinin olumlu etkilendiğini belirtmişlerdir. Çocuklarıyla etkili vakit geçirdiklerini, çocukla daha iyi iletişim kurma yollarını öğrendiklerini, birbirlerini daha iyi tanımayı sağladığını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan annelere çocuklarının eğitimindeki yerleri ve rollerini nasıl gördükleri sorulmuştur. Araştırmanın sonucunda, annelerin tümünün çocuğun eğitiminde önemli rol oynadıklarını belirttikleri görülmüştür. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) öncesinde anneler en çok çocuklarının eğitiminde önemli rol oynadıklarını, belirtmişlerdir. Ayrıca eğitimi için ellerinden geleni yaptıklarını, eğitimde anne ve baba desteğinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Kendini baskıcı hissettiğini belirten anneler de olmuştur.

EZYE sonrasında ise annelerin tümü çocuklarının eğitiminde önemli rol oynadıklarını, eğitimde anne baba desteğinin gerekli olduğunu ifade etmişlerdir. Ayrıca çocuğun eğitime önem vererek ellerinden geleni yaptıklarını, rehber ve yardımcı olduklarını, eğitimde anne, baba ve öğretmenin desteğinin gerekli olduğunu, yeterli olmak için kendini geliştirdiğini belirtmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda yapılan Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) sonrasında annelerin tümünün çocukların ev ortamında değişiklikler olduğunu açıkladıkları görülmüştür. Anneler EZYE sonrasında evde ailece etkili vakit geçirdiklerini, daha çok iş birliği, dayanışma, fikir paylaşımında bulunduklarını, çocuklarına özel bir oyuncak köşesi oluştuğunu, evde ortamında çocuk için güvenlik önlemleri aldıklarını, ev ortamında oyuncak yapmayı öğrendiklerini, oyuncakların çoğalmasıyla evde daha fazla

oyuncak oynandığını belirtmişlerdir. Ayrıca eğlenceli vakit geçirdiklerini, ev ortamında düzen ve yenilik olduğunu ifade etmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda annelerin tümünün Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler (EZYE) hakkındaki genel görüşlerinin olumlu yönde olduğu görülmüştür. Anneler EZYE'nin iyi ve faydalı olduğunu belirtmişlerdir. EZYE'nin kendilerine uygun zamanlarda planlandığını, süresi ve sıklığının uygun olduğunu belirtmişlerdir. Tüm anneler EZYE'nin devam etmesini istediklerini ifade etmişlerdir. Çocuk ve aileyi bir araya getirerek etkili vakit geçirmeyi sağladığını, çocuk gelişimi eğitimine katkı sağladığını, keyifli eğlenceli olduğunu, kendilerini geliştirmeyi sağladığını ifade etmişlerdir.

Araştırmanın sonucunda, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in ev ortamının zenginleştirilmesi, anne öğretmen iletişimi ve anne çocuk ilişkisi üzerinde etkili olduğu görülmüştür. Nicel verilere yönelik yapılan analizler, EZYE'nin çocukların ev ortamında olumlu değişiklikler oluşmasını sağladığını, çocuklar için zengin uyarıcı bir ortam oluşturulmasını sağlayarak ev ortamının zenginleştirildiğini ortaya çıkarmıştır. Nitekim araştırmanın nitel bulguları da EZYE'nin çocukların ev ortamının zenginleştirilmesi üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Annelerin EZYE'nin katkılarına ve ortamındaki değişikliklere yönelik görüşleri incelendiğinde, çocuklarının gelişimlerinin olumlu etkilendiğini, evde oyuncak yapımı ile oyuncak köşesi oluşturduklarını, çocukların etkinlikler sayesinde daha fazla oyun oynadığını, tüm gelişim alanlarında yararlar sağladığını, birlikte ailece daha çok vakit geçirdiklerini ifade ettikleri görülmüştür.

Bulgular, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in anne çocuk ilişkisi üzerinde etkili olduğunu göstermiştir. Nicel verilere yönelik analizler, etkinliklerin anne ve çocuk arasındaki olumlu ilişkiyi desteklediğini, yaşanan çatışmaların azaldığını göstermiştir. Araştırmanın nitel bulguları da anne ve çocuk arasındaki ilişki ve iletişimin arttığını, çocukla etkili vakit geçirerek daha iyi anlaşmalarını ve birbirlerini daha iyi tanımalarını sağladığını göstermiştir. Annelerin EZYE'nin anne ve çocuk arası iletişime ve çocuğa olan katkılarına yönelik görüşlerine bakıldığında anneler, çocuklarıyla

iletişimlerinin arttığını, birlikte etkili vakit geçirdiklerini, çocukla daha iyi iletişim kurma yollarını öğrendiklerini, birbirlerini daha iyi tanıdıklarını ifade etmişlerdir.

Yapılan analizlerin sonucunda, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in anne ğretmen iletişimi üzerinde etkili olduğu görölmüştür. Nicel verilere yönelik yapılan analizler, etkinliklerin anne ğretmen iletişim ve işbirliğini aile katılımını artırdığını ortaya çıkarmıştır. Araştırmanın nitel bulguları da EZE'nin anne ğretmen iletişim ve işbirliğinde etkili olduğunu göstermiştir. Annelerin EZE'nin ğretmen ile iletişimlerine olan katkılarına yönelik görüşlerine bakıldığında, anneler ğretmen ile da fazla iletişim kurarak işbirliği yaptıklarını böylece aralarındaki bağın güçlendiğini, kendilerini öğretmene daha yakın hissettiklerini, birbirlerini daha iyi tanımalarını sağladığını ifade etmişlerdir.

Öneriler

Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinlikler'in çocuğun ev ortamını zenginleştirmesine, anne ocuk ilişkisine ve aile ğretmen iletişimine etkisinin incelendiği bu araştırmanın sonucunda elde edilen bulgular neticesinde aşağdaki önerilere yer verilmiştir:

- Bu araştırma, 13 anne ve çocukları ile gerçekleştirilmiştir. Bu konu ile ilgili yapılacak çalışmalar, örneklem sayısı büyütölerek yapılabilir.
- Araştırma, İstanbul ili Esenyurt ilçesindeki bir anasınıfına çocuğu devam anneler ile 10 hafta boyunca haftada 1 gün yapılmıştır. Benzer alışmalar, Türkiye'nin farklı bölgelerinde yapılabilir.
- Araştırmada, ocukların cinsiyet, yaş, doğum sırası, kardeş sayısı vb. demografik özelliklerine göre karşılaştırmalar yapılmamıştır. Benzer çalışmalarda demografik özelliklere göre karşılaştırmalar yapılabilir.

- Araştırma, 5-6 yaş grubu çocuklar ve anneleri ile gerçekleştirilmiştir. Benzer çalışmalar farklı yaş grubundaki çocuklar ve onların anneleri ile yapılarak araştırma sonuçları bu araştırmanın sonuçları ile karşılaştırılabilir.
- Araştırma annelerin katılımı ile gerçekleşmiştir. Annelerle yapılan bu araştırma babalarla da yapılarak sonuçları bu araştırma sonuçlarıyla karşılaştırılabilir.
- Çocukların ev ortamında desteklenmesine yönelik farklı gelişim alanlarını destekleyici eğitim programları hazırlanabilir.
- Ev ortamında yapılan, anne çocuk ilişkisi veya baba çocuk ilişkisini destekleyici farklı eğitim programları düzenlenebilir.
- Bu araştırmada uzaktan eğitim yaklaşımı benimsenmiş ve etkili olduğu görülmüştür. Yapılan farklı çalışmalarda uzaktan eğitimin etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bundan sonraki aileler ve çocukları ile ilgili yapılan farklı çalışmalarda da ailelere yönelik uzaktan aile eğitimi yaklaşımları kullanılabilir. Uzaktan aile eğitimi yaklaşımlarının okullarda daha aktif kullanılması sağlanabilir.
- Araştırma pandemi sürecinde olmasından dolayı uzaktan yapılmıştır. Uzaktan öğretim yolu ile yapılabilecek aile eğitimi programlarının etkisini arttırmak için yapılacak eğitimlerin yüz yüze eğitim programlarıyla desteklenmesi sağlanabilir. Benzer çalışmalarda uzaktan eğitimin yanı sıra yüz yüze ailelerle toplantılar da gerçekleştirilebilir. Ailelerin evlerine ev ziyaretleri yapılabilir.
- Araştırmanın sonucunda, Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin çocuğun ev ortamının zenginleştirilmesine, anne öğretmen iletişimine ve çocuk anne ilişkisine olumlu etkileri olduğu tespit edilmiştir. Ev ortamının zenginleştirilmesiyle ilgili eğitim uygulamalarının okullarda arttırılmasına ve düzenli uygulanmasına yönelik çalışmalar, projeler yapılabilir.
- Okullarda öğretmenlere hizmet içi eğitim veya seminer olarak aile eğitimi ve aile katılımının önemi, ev ortamının zenginleştirilmesi eğitiminin planlanması gibi konularda eğitimler verilebilir.

- Annelerin çocukların ev ortamının zenginleştirilmesine yönelik etkinlikler planlayabilmeleri için örnek rehber kitapçıklar oluşturulabilir. Bu kitapçıklarda evde bulunan malzemelerden oyuncak yapımı ile ilgili örnekler verilebilir. Aynı şekilde öğretmenler için rehber kitapçıklar oluşturulabilir.

KAYNAKLAR

- Abu Ziden, A., Abdul Rahman, M. F., & Woon Ching, T. (2020). Exploring the use of mobile instant messaging for parent-teacher communication. *International Association of Online Engineering*, 14(4), 152-164. <https://doi.org/10.3991/ijim.v14i04.12403>
- Acer, D. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarında fiziksel ortam. G. Haktanır (Ed.), *Okul öncesi eğitime giriş* içinde (s. 227-252). Ankara: Anı.
- Akaroğlu, G., Dağ, N., Beserek, S., Selvi, M., & Altıparmak, Ş. (2019). Ebeveyn çocuk iletişiminde oyunun rolü. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (3), 208-228.
- Akbaşlı, S., & Diş, O. (2019). Öğretmen görüşlerine göre okul aile işbirliğinin okul ortamına yararları. *Turkish Studies*, 14(7), 3597-3613.
- Akgün, E. (2008). *Anne çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitiminin anne çocuk etkileşim düzeyine etkisi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akgün, E., & Yeşilyaprak, B. (2010). Anne çocuk ilişkisini oyunla geliştirme eğitim programının etkililiği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 43(2), 123-147.
- Akıncı Coşgun, A. (2018). *Ev merkezli sayı ve işlem eğitim programının okul öncesi çocukların erken matematik yetenekleri ile anne çocuk ilişkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Akkaya, M. (2007). *Öğretmenlerin ve velilerin okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılımı çalışmalarına ilişkin görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Alkan Ersoy, Ö., Kurtulmuş, Z., & Çürük Tekin, N. (2014). Aile çocuk eğitim programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına ve ev ortamını düzenlemelerine etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(3), 1077-1090.
- Almahdi, O. (2019). Family-school connections: Different theoretical perspectives and their implications for teacher education. *Humanities and Social Science Research*, 2(4), 13-21. <https://doi.org/10.30560/hssr.v2n4p13>
- Ammar, D., Acevedo, G., & Cordova, A. (2013). Affordances in the home environment for motor development: A cross-cultural study between american and lebanese children. *Children Development Research*, 1-5. <http://dx.doi.org/10.1155/2013/152094> adresinden alındı
- Anbazhagan, S., Shanbhag, D., Antony, A., Bhanuprakash, K., Anbazhagan, S., Chandran, N., & Ramakrishna, G. (2016). Comparison of effectiveness of two methods of health education on cancer awareness among adolescent school children in a rural area of Southern India. *Journal of Family Medicine and Primary Care*, 5(2), 430-434. doi:10.4103/2249-4863.192357
- Arabacı, N. (2014). Okul öncesi eğitimde aile katılımı. Aksoy A. B. (Ed.), *Her yönüyle okul öncesi eğitim* içinde (s. 305-327). Ankara: Hedef.
- Arat, C. A., & Ogelman, H. G. (2021). COVID-19 “Evde Kal” sürecinin anne görüşlerine göre okul öncesi dönem çocuklarının günlük yaşamlarına yansımaları. *Çocuk ve Medeniyet*, 6(11), 31-53.
- Arnold, D., Zeljo, A., Doctoroff, G., & Ortiz, C. (2008). Parent involvement in preschool: Predictors and the relation of involvement to preliteracy development. *School Psychology Review*, 37(1), 74-90. <https://doi.org/10.1080/02796015.2008.12087910>

- Aslan Aydoğdu, Z., Ateş, E., & Set, T. (2019). Assessment of mothers' measures against home accidents for 0–6-year-old children. *Turk Pediatri Arsivi*, 54(3), 149-156. doi:<https://doi.org/10.14744/TurkPediatriArs.2019.64614>
- Aslan, N. (2018). *60-72 Aylık çocukların empati becerilerinin anne çocuk ilişkisi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Atabey, D. (2008). *Yönetici öğretmen aile iletişim ve işbirliği aracı geçerlik güvenirlik çalışması ve okul öncesi eğitim kurumlarındaki yönetici, öğretmenler ile aileler arasındaki iletişim ve işbirliğinin yönetici, öğretmen, aile bakış açısına göre incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Atabey, D., & Tezel Şahin, F. (2011). Aile öğretmen iletişim ve işbirliği ölçeği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19(3), 793-804.
- Atış Akyol, N., Ata Doğan, S., & Durmuşoğlu, M. C. (2021). Okul öncesi eğitimde öğretmenin iletişim becerilerinin önemi: Aile katılımı, iş birliği ve öğretmen-çocuk ilişkisi. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 887-899. <https://dx.doi.org/10.17240/aibuefd.2021.21.64908-900473>
- Axelrod, P., Swartz, P.M., Weinstein, A., & Buch, E., (1982). Mobile training for directors of day care. *Young Children*, 37(3), 19-24.
- Aydın Kılıç, Z. (2016). *Ankara Trabzon Erzurum örnekleminde babanın çocuğun hayatına katılımı ve baba çocuk ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aydoğan, Y. (2006). Ev ortamının çocuğun gelişimine göre düzenlenmesi. *Aile ve Toplum*, 3(10), 27-33.
- Aydoğan, Y. (2021). Okul öncesi eğitim programlarında aile katılımı. T. Güler Yıldız (Ed.), *Aile eğitimi ve katılımı içinde* (s. 103-146). Ankara: Pegem.

- Ayorinde, O. O., Murthy, G. V., & Akinyemi, O. O. (2015). Is the child-to-child approach useful in improving uptake of eye care services in difficult-to-reach rural communities? *Experience from Southwest Nigeria*. <https://dx.doi.org/10.7287/peerj.preprints.974v1> |
- Aytekin, Ç. (2014). *Ev temelli erken müdahale programının geliştirilmesi: Bir vaka çalışması*. Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Babul, F. (2007). *Child-to-child: A review of the literature (1995-2007)*. London: The Child-to-Child Trust Institute of Education. <http://www.childtochild.org.uk/wp-content/uploads/2014/08/CtC-Literature-Review-Final-2007.pdf> adresinden alındı
- Bağçeli Kahraman, P. (2012). *Aile katılımı boyutu zenginleştirilmiş okulöncesi eğitim programının 5-6 yaş çocukların ilkokula hazır bulunuşluk düzeylerine etkisi*. Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Bağçeli Kahraman, P., & Başal, H. (2015). The effects of preschool education program with enriched parental involvement dimension on school readiness of 5-6 year old children. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(13), 1-10.
- Bailey, D., Hawes, H., & Bonati, G. (1992). *Child to child: A resource book*. London: Child to Child Trust.
- Balcı, A. (2017). *Sosyal medya temelli anne katılım programının anne çocuk ilişkisine ve anne öğretmen işbirliği-iletişimine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Banerjee, B., Banerjee, R., Mishra, P., & Ingle, G. P. (2021). Economic benefit in treatment of unintentional childhood injuries by implementation of child-to-child approach. *Indian Journal of Community Medicine*, 46(4), 662-667.
- Basit, O. (2017). *Çocuktan anneye yaklaşımla uygulanan iletişim eğitiminin anne çocuk iletişimine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Bayındır, B. (2007). *Okul-aile iletişiminde ev ziyareti (Avcılar uygulaması)*. Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Berk, L. (2013). *Çocuk gelişimi*. A. Dönmez (Çev.). Ankara: İmge.
- Berkowitz, S. (2013). Using qualitative and mixed-method approaches. R. Reviere, S. Berkowitz, C. C. Carter, & C. G. Ferguson (Ed.), *Needs assessment: A creative and practical guide for social scientists* içinde (s. 69-86.). Washington, DC: Taylor & Francis.
- Berns, R. M. (2015). *Child, family, school, community: Socialization and support (10th ed.)*. Belmont, CA: Cengage Learning.
- Berti, S., Cigala, A., & Sharmahd, N. (2019). Early childhood education and care physical environment and child development: State of the art and reflections on future orientations and methodologies. *Educational Psychology Review*, 31, 991-1021. <https://doi.org/10.1007/s10648-019-09486-0>
- Biedinger, N. (2011). The influence of education and home environment on the cognitive out comes of preschool children in Germany. *Child Development Research*, 1-10. <https://doi.org/10.1155/2011/916303>
- Bilgen, Z., & Akman, B. (2021). Erken çocukluk döneminde matematik becerilerinin desteklenmesinde ev ortamı ve ailenin rolü. *Okul Öncesi ve Temel Eğitim Dergisi*, 2(2), 25-35. <https://doi.org/10.29329/jpee.2021.422.1>
- Bilgin, F. (2022). Okul öncesi eğitimde aile katılımının öğretmenin motivasyonu üzerindeki etkileri ile ilgili öğretmen görüşleri: Ankara ili Sincan ilçesi örneği. *Route Educational & Social Science Journal*, 9(4), 210-221. <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal>
- Binicioğlu, G. (2010). *İlköğretimde okul-aile iletişim etkinlikleri: Öğretmen ve veli görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Bogensneider, K., & Johnson, C. (2004). Family involvement in education: How important is it? What can legislators do? *Wisconsin Family Impact Seminars Briefing Report* No.20, 19-29.
- Bojczyk, K. E., Haverback, H. R., & Pae, H. K. (2018). Investigating maternal self-efficacy and home learning environment of families enrolled in Head Start. *Early Childhood Educ J*, 46, 169-178. <https://doi.org/10.1007/s10643-017-0853-y>
- Bolton, L. (2012). Helpdesk report: Child to child approaches. <http://www.heart-resources.org/wp-content/uploads/2012/10/Child-to-Child-Approaches-in-Education-July-2012.pdf> adresinden alındı.
- Boyle, A. E., & Benner, A. D. (2020). Understanding parental educational involvement: The roles of parental general and child-specific school readiness beliefs. *Merrill-Palmer Quarterly*, 66(2), 199-226.
- Bradley, R., & Corwyn, R. (2002). Socioeconomic status and child development. *Annual Review of Psychology*, 53, 371-399. [https://doi.org/0084-6570/02/0201-0371\\$14.00](https://doi.org/0084-6570/02/0201-0371$14.00)
- Bredekamp, S., Knuth, R. A., Kunes, L. G., & Shulman, D. D. (1992). What does research say about early childhood education. *North Central Regional Educational Library*. https://www.ncrel.org/sdrs/areas/stw_esys/5erly_ch.html adresinden alındı.
- Bridge, H. (2001). Increasing parental involvement in the preschool curriculum: What an action research case study revealed. *International Journal of Early Years Education*, 9(1), 5-21.
- Büyüköztürk, Ş. (2020). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Çokluk, Ö., & Köklü, N. (2020). *Sosyal bilimler için istatistik*. Ankara: Pegem.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz , Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.

- Caal, S., Moore, K., Murphy, K., Lawner, E., Rojas, A., & DeMand, A. (2019). Abriendo puertas: Evaluation of a parent education program for latinos. *Hispanic Journal of Behavioral Sciences*, 41(2), 231-249. <https://doi.org/10.1177/0739986319839994>
- Caldwell, B. M., & Bradley, R. H. (1984). *Home observation for measurement of the environment*. Little Rock, AR: University of Arkansas.
- Carlisle, E., Stanley, L., & Kemple, K. (2005). Opening doors understanding school and family influences on family involvement. *Early Childhood Education Journal*, 33(3), 155-162.
- Castro, M., Exposito-Casas, E., López-Martín, E., Lizasoain, L., Navarro-Asencio, E., & Gaviriaa, J. (2015). Parental involvement on student academic achievement: A meta-analysis. *Educational Research Review*, 14, 33-46. <https://doi.org/10.1016/j.edurev.2015.01.002>
- Ceka, A., & Murati, R. (2016). The role of parents in the education of children. *Journal of Education and Practice*, 7(5), 61-64.
- Celep, G., & Yardımcı, F. (2021). Annelerin evde gerçekleşen istenmeyen yaralanmaların önlenmesine ilişkin aldıkları güvenlik önlemleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(2), 96-106. <https://doi.org/10.17942/sted.793063>
- Chan, M., Manzon, M., Hong, H., & Khong, L. Y. (2022). Multidimensional profiles of parent involvement: Antecedents and impact on student engagement. *British Journal of Educational Psychology*, 92, 447-464. <https://doi.org/10.1111/bjep.12456>
- Chifari, A., Allegra, M., Benigno, V., Caruso, G., Fulantelli, G., Gentile, M., & Ferlino, L. (2021). Distance learning during the first lockdown: Impact on the family and its effect on students' engagement. *Frontiers in Psychology*, 1-12. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.762213>

- Christie, K. (2005). Changing the nature of parent involvement. *Phi Delta Kappan*, 86(9), 645.
- Clucas, C., Skar, A. S., Sehrr, L., & Tetzchner, S. V. (2014). Mothers and fathers attending the international child development programme in Norway. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 22(4), 409-418.
- Cohen, F., & Anders, Y. (2020). Family involvement in early childhood education and care and its effects on the social-emotional and language skills of 3-year-old children. *School Effectiveness and School Improvement*, 31(1), 125-142.
<https://doi.org/10.1080/09243453.2019.1646293>
- Cojocaru, D., Cojocaru, S., & Ciuchi, O. M. (2011). Conditions for developing the national program for parent education in romania. *Revista de cercetare si interventie sociala*, 34, 144-158.
- Coleman, J. S. (1987). Families and schools. *Educational researcher*, 16(6), 32-38.
<https://doi.org/10.3102/0013189X016006032>
- Cömert, D., & Erdem , E. (2011). *Erken çocukluk döneminde aile katılımı etkinlikleri*. Ankara: Eğiten.
- Cömert, D., & Güleç, H. (2004). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımının önemi: Öğretmen-aile-çocuk ve kurum. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(6), 131-145.
- Creswell, J. W. (2017). *Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları*. (S. B. Demir, Çev.) Ankara: Eğiten.
- Cui, Y., Zhang, D., & Leung, F. S. (2021). The influence of parental educational involvement in early childhood on 4th grade students' mathematics achievement. *Early Education and Development*, 32(1), 113-133.
<https://doi.org/10.1080/10409289.2019.1677131>
- Çağdaş, A. (2003). *Anne-baba-çocuk iletişimi*. Konya: Eğitim.

- Çağdaş, A., & Şahin Seçer, Z. (2006). *Mutlu ve sağlıklı yarınlr için anne baba eğitimi*. Ankara: Kök.
- Çağdaş, A., Arslan, E., Erbay, F., & Orçan, M. (2010). Etkili annelik eğitimi programının annelerin benlik saygısına ve anne çocuk ilişkisine etkisinin incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 8(20), 7-23.
- Çakıcı, S. (2006). *Alt ve üst sosyoekonomik düzeydeki aile işlevlerinin, anne-çocuk ilişkilerinin ve aile işlevlerinin anne-çocuk ilişkilerine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çamlıbel Çakmak, Ö. (2010). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(20), 1-17.
- Çardak, U., & Güler, Ç. (2022). Uzaktan eğitim ve uzaktan öğretmen yetiştirme bağlamında akademisyen uygulama, görüş ve önerileri. *Van YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 323-353. <https://doi.org/10.33711/yyuefd.1068111>
- Çatalkaya, E. (2020). *İlköğretim velilerine göre okul aile işbirliği*. Yüksek Lisans Tezi, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aydın.
- Çelik, Y. (2022). *Etkileşimli masal anlatımı uygulamasının çocukların dil gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Demircioğlu, H. (2012). *Altı yaşında çocuğu olan annelere uygulanan aile eğitimi programının aile işlevleri ve anne baba tutumları ile çocuğun gelişimi üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Demirköse, H., Uğraş Dikmen, A., & Özkan, S. (2022). 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin eve kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeyleri ile sağlık okuryazarlığı ilişkisi. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi*, 7(1), 112-121. <https://doi.org/10.35232/estudamhsd.991996>

- Dere, Z., & Koyunlu Ünlü, Z. (2020). Çocuğu anaokuluna devam eden ebeveynlerin fen etkinliklerine katılımlarının incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(1), 154-182.
- Dereli, E., & Dereli, B. M. (2017). Ebeveyn-çocuk ilişkisinin okul öncesi dönem çocukların psikososyal gelişimlerini yordaması. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi (YYU Journal Of Education Faculty)*, 14, 227-258. <http://dx.doi.org/10.23891/efdyu.2017.9>
- Dinkel, D., Snyder, K., & Cacola, P. (2019). Affordances in the home environment for motor development- infant scale, spanish translation. *Early Childhood Development and Care*, 189(5), 802-810. <https://doi.org/10.1080/03004430.2017.1344653>
- Dirican, R. (2018). Tarihi süreçte çocukluk ve çocuk hakları. *Çocuk ve Gelişim Dergisi (ÇG-D)*, 2(2), 51-62.
- Doğan , M., & Öztürk, M. A. (2021). The prevention of non-traumatic home accidents among children aged 0-6 year. *The Journal of Current Pediatrics*, 19, 23-29. <https://doi.org/10.4274/jcp.2021.0004>
- Doh, H. S., Kim, M. J., Shin, N., Song, S. M., Lee, W. K., & Kim, S. (2016). The effectiveness of a parenting education program based on respected parents & respected children for mothers of preschool-aged children. *Children and Youth Services Review*, 68, 115-124. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2016.06.015>
- Döğer, S. S., & Kılınç, F. E. (2021). 4-6 yaş çocuğa sahip ailelerin Covid-19 pandemi sürecinde çocukları ile iletişimlerinin incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*(10), 480-496. <https://doi.org/10.21733/ibad.837127>
- Eke, R. (2011). Handbook of child development and early education. Research to practice. *Educational Review*, 63(2), 252-254. <https://doi.org/10.1080/00131911.2011.582755>

- Ekinci Vural, D. (2006). *Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katılımı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Ekinci Vural, D., & Gürşimşek, I. (2009). Okul öncesi eğitimde aile katılımı sosyal beceri eğitimi. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 1111-1122.
- Enebrink, P., Danneman, B., Mattsson, V., Ulfssdotter, M., Jalling, C., & Lindberg, L. (2015). ABC for parents: Pilot study of a universal 4-session program shows increased parenting skills, self-efficacy and child well-being. *Journal of Child and Family Studies*, 24(7), 1917-1931. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-9992-6>
- Epstein, J. L., & Sheldon, S. B. (2006). Moving forward: Ideas for research on school, family, and community partnerships. C. G. (Ed.), *SAGE handbook for research in education: Engaging ideas and enriching inquiry* içinde (s. 117-137). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Epstein, J. L., Sanders, M. G., Sheldon, S. B., Simon, B. S., Salinas, K. C., Jansorn, N. R., & Williams, K. (2019). *Okul, aile ve toplum işbirliği*. (Ç. Apaydın, Çev.) Ankara: Pegem.
- Epstein, J. L., Sanders, M., Simon, B. S., Saliman, K. C., Jansorn, N. R., & Van Voorhis, F. L. (2002). *School, family and community patternships: Your handbook for action*. California: Corwin, INC.
- Er, H. (2018). *Aile eğitim çalışmalarının ebeveynleri okul öncesi eğitime ilişkin düşüncelerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Erdem, C., & Avcı, F. (2020). Okul öncesi eğitimde aile katılımının sağlanması için bilgi iletişim teknolojilerinin kullanımı: WhatsApp uygulaması örneği. *Başkent University Journal of Education*, 7(2), 439-452.

- Ergüden, N., Doğan, A., & Şen Hastaoğlu, Z. (2020). Aile katılımının okul öncesi dönem çocuklarının benlik saygısı ve sosyal duygusal uyumu üzerindeki etkileri. *Nesne*, 8(17), 297-309. <https://doi.org/10.7816/nesne-08-17-10>
- Erkan, N. S. (2020). Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar. Z. F. (Ed.), *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* içinde (s. 1-34). Ankara: Anı.
- Erkan, S., Tarman, İ., Ömrüzün, I., Koşan, Y., Kuru, N., & Kaymak, S. (2015). Okul öncesi eğitimde ev ziyaretlerine ilişkin öğretmen ve ebeveyn görüşlerinin belirlenmesi. *GEFAD/GUJGEF*, 35(2), 307-332.
- Ertürk Kara, H. G. (2019). Okul öncesi dönemde çocuğa evde sunulan desteğin okuma yazmaya hazırlık ve matematik becerileri bağlamında incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(27), 87-105. <https://doi.org/10.35675/befdergi.422261>
- Evans, G., Ricciuti, H. N., Hope, S., Schoon, I., Bradley, R., Corwyn, R., & Hazan, C. (2010). Crowding and cognitive development. The mediating role of maternal responsiveness among 36-month-old children. *Environment and Behavior*, 42(1), 135-148.
- Evans, M. (2011). Revisiting emotional geographies: Implications for family engagement and education policy in the United States. *Journal of Educational Change*, 12, 241-255. doi:10.1007/s10833-011-9155-0
- Fazlıoğlu, Y. (2012). Çocuktan çocuğa yaklaşımı. Z. F. Temel (Ed.), *Erken çocukluk eğitiminde yaklaşımlar ve programlar* içinde (s. 229-260). Ankara: Vize.
- Ferguson, K. T., Cassells, R. C., McAllister, J. W., & Evans, G. W. (2013). The physical environment and child development: An international review. *International Journal of Psychology*, 48(4), 437-468. <https://doi.org/10.1080/00207594.2013.804190>
- Fraenkel, J. R., & Wallen, N. E. (2006). *How to design and evaluate research in education*. New York, NY: McGraw-Hill.

- Freeman, R., & Bunting, G. (2003). A child-to-child approach to promoting healthier snacking in primary school children: A randomised trial in Northern Ireland. *Health Education, 103*(1), 17-27.
- Froiland, J. M. (2011). Examining the effects of location, neighborhood social organization, and home literacy on early cognitive skills in the United States. *International Journal of Psychology: A Biopsychosocial Approach, 9*, 29-42.
- Frongillo, E. A., Kulkarni, S., Basnet, S., & Castro, F. (2017). Family care behaviors and early childhood development in low- and middle-income countries. *Journal of Child and Family Studies, 26*(11), 3036-3044. <https://doi.org/10.1007/S10826-017-0816-3>
- Garcia, L. B., & Ríos, O. (2014). Participation and family education in school: Successful educational actions. *Studies in the Education of Adults, 46*(2), 177-191. <https://doi.org/10.1080/02660830.2014.11661665>
- Gay, B., Sonnenschein, S., Sun, S., & Baker, L. (2021). Poverty, parent involvement, and children's reading skills: Testing the compensatory effect of the amount of classroom reading instruction. *Early Education and Development, 32*(7), 981-993. <https://doi.org/10.1080/10409289.2020.1829292>
- Giallo, R., Treyvaud, K., Cooklin, A., & Wade, C. (2013). Mothers' and fathers' involvement in home activities with their children: psychosocial factors and the role of parental self-efficacy. *Early Child Development and Care, 183*(3-4), 343-359. <https://doi.org/10.1080/03004430.2012.711587>
- Gottfried, A. W. (1984). *Home environment and early cognitive development: Longitudinal research*. Orlando: Academic Press. <https://doi.org/10.1016/C2013-0-10749-0>
- Gökçe, B. (2004). *Türkiye'nin toplumsal yapısı ve toplumsal kurumlar*. Ankara: Savaş.

- Gökçe, N., Erdoğan, B. M., Yatmaz, A. K., Avaroğlu, N., & Çok, Y. (2021). Okul öncesi dönem çocuklarının Covid-19 salgın süreci ve etkilerine ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 4(1), 101-113. <https://doi.org/10.52974/jena.936048>
- Göktaş, İ. (2015). *Aile katılımı ve sosyal beceri eğitimi programlarının tek başına ve birlikte 4-5 yaş çocuklarının sosyal becerileri ve anne-çocuk ilişkileri üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.
- Görür, E. (2020). *Okul öncesi dönemde uygulanan aile katılımı etkinlikleri hakkında öğretmen görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Gözcü Binbir, S., & Ertürk Kara, H. G. (2020). Aile-öğretmen iletişimi ve iş birliği ile çocukların sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 11(21), 134-153.
- Graue, E., & Brown, C. P. (2003). Preservice teachers' notions of families and schooling. *Teaching and Teacher Education*, 19(2003), 719-735.
- Guo, Y. (2021). Research on the parent child interaction of preschool children's aggressive behavior. *International Journal of Education and Management*, 6(1), 14-16.
- Gülcan, M. G., & Taner, N. (2011). Öğretmen görüşlerine göre ilköğretimde ev ziyaretinin okul başarısına etkisi (Kahramanmaraş il örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(22), 129-144.
- Güler Yıldız, T. (2021). Ailenin tanımı, tarihsel gelişimi ve aile çeşitleri. T. Güler Yıldız (Ed.), *Aile eğitimi ve katılımı* içinde (s. 1-14). Ankara: Pegem.
- Gümüşeli, A. (2004). Ailenin katılım ve desteğinin öğrenci başarısına etkisi. *Özel Okullar Birliği Bülteni*, 2(6), 14-17.
- Günay Bilaloğlu, R. (2014). *Okul öncesi eğitimde aile katılımı etkinliklerinin uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ve aile katılımı etkinliklerinin dil-matematik*

becerilerinin geliştirilmesine etkisi. Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

Gündüz, G. T. (2019). Öğrenmeyi öğrenme üzerine ev temelli aile katılımı çalışması. *Yaşadıkça Eğitim*, 33(2), 275-305. <https://doi.org/10.33308/26674874.2019332129>

Gürşimşek, I. (2003). Okulöncesi eğitime aile katılımı ve psikososyal gelişim. *KUYEB*, 3(1), 125-144.

Güven, G., & Temel, F. (2018). Farklı eğitim modelleri kullanılarak uygulanan aile eğitim ve aile katılım programlarının ebeveynlerin görüşlerine etkisinin incelenmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*, 53(2), 613-636. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.18.07.960>

Güzel, Ş. (2006). *Dört altı yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Haktanır , G., Akgün, A., Karaman, G., & Duman, G. (2013). "Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi" ve "MEB Mobil Anaokulu Projesi"nin birlikte yürütülmesi ile çocukların gelişimlerinin desteklenmesi: Peçenek Köyü örneği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21(1), 69-82.

Haktanır, H. (2021). *Okul öncesi dönemde matematik ve okuma yazmaya hazırlık becerilerinin evde desteklenme düzeyinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Denizli.

Hamamcı, Z. (2005). Üç-altı yaşlarında çocukları olan anne ve babaların aile eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 319, 28-36.

Han, J., & Neuharth-Pritchett, S. (2015). Meaning-related and print-related interactions between preschoolers and parents during shared book reading and their associations with emergent literacy skills. *Journal of Research in Childhood Education*, 29(4), 528-550. <https://doi.org/10.1080/02568543.2015.1073819>

- Han, J., O'Connor, E. E., & McCormick, M. P. (2019). The role of elementary school and home quality in supporting sustained effects of pre-K. *Journal of Educational Psychology, 112*(5), 956-972. <https://doi.org/10.1037/edu0000390>
- Hancock, T. B., Kaiser, A. P., & Delaney, E. M. (2002). Teaching parents of preschoolers at high risk: Strategies to support language and positive behavior. *Topics in Early Childhood Special Education, 22*(4), 191-212. <https://doi.org/10.1177/027112140202200402>
- Hayes, N., Berthelsen, D. C., Nicholson, J. M., & Walker, S. (2016). Trajectories of parental involvement in home learning activities across the early years: associations with socio-demographic characteristics and children's learning outcomes. *Early Child Development and Care, 188*(10), 1405-1418. <https://doi.org/10.1080/03004430.2016.1262362>
- Henderson , A., & Mapp, K. (2002). *A new wave of evidence: The impact of school, family, and community connections on student achievement*. Austin: Southwest Educational Development Laboratory.
- Herrold, K., & O'Donnell, K. (2008). *Parent and family involvement in education, 2006–07 school year, from the national household education surveys program of 2007 (NCES 2008-050)*. Washington, DC: National Center for Education Statistics, Institute of Education Sciences, U.S. Department of Education.
- Hilado, A., Kallemeyn, L., Leow, C., Lundy, M., & Israel, M. (2011). Supporting child welfare and parent involvement in preschool programs. *Early Childhood Education Journal, 39*(5), 343-353.
- Hornby, G., & Lafaele, R. (2011). Barriers to parental involvement in education: An explanatory model. *Educational Review, 63*(1), 37-52. <https://doi.org/10.1080/00131911.2010.488049>

- Hughes, P., & MacNaughton, G. (2001). Building equitable staff-parent communication in early childhood settings: An Australian case study. *Early Childhood Research & Practice*, 3(2), 1-17.
- Hugo, A. J., & Masalesa, M. J. (2021). Realising that the out-of-school environment could influence the development of Foundation Phase learners' literacy skills. *South African Journal of Childhood Education*, 11(1), 1-8.
<https://doi.org/10.4102/sajce.v11i1.840>
- I. Aile Şûrası. (1990). 17-20 Aralık, 1990. T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.
- Ihmeideh, F., & Oliemat, E. (2015). The effectiveness of family involvement in early childhood programmes: perceptions of kindergarten principals and teachers. *Early Child Development and Care*, 185(2), 181-197.
<https://doi.org/10.1080/03004430.2014.915817>
- Iltus, S. (2007). *Significance of home environments as proxy indicators for early childhood care and education*. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation. <http://unesdoc.unesco.org/images/0014/001474/147465e.pdf>
adresinden alındı.
- Iruka, I. U., Brown, D., Jerald, J., & Blitch, K. (2018). Early steps to school success (ESSS): Examining pathways linking home visiting and language outcomes. *Child & Youth Care Forum*, 47(2), 283-301.
- Jackson, S. C., Robey, L., Watjus, M., & Chadwick, E., (1991). Play for all children: The toy library solution. *Childhood Education*, 68(1), 27-31.
<https://doi.org/10.1080/00094056.1991.10520841>
- Jacobson, A. L., & Engelbrecht, J. (2000). Parenting education needs and preferences of parents of young children. *Early Childhood Education Journal*, 28(2), 104-116.
- Jeynes, W. (2003). A meta analysis: The effects of parental involvement on minority children's academic achievement. *Education and Urban Society*, 35(2), 202-218.

- Kadan, G. (2021). *Medya okuryazarlık aile eğitim programının 48- 60 aylık çocuklar ve annelerinin medya okuryazarlık düzeylerine etkisinin incelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kan Öntürk, Z., & Balcı, S. (2015). Çocukluk çağı yaralanmaları: Güvenli ev ortamı oluşturma. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 4(1), 41-47.
- Kandır, A., & Alpan, Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Aile ve Toplum Dergisi*, 10(4), 33-38.
- Karakuş, N., Ucuzsatar, N., Karacaoğlu, M. Ö., Esendemir, N., & Bayraktar, D. (2020). Türkçe öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(19), 220-241. <https://doi.org/10.29000/rumelide.752297>
- Karakuzu, E., & Koçyiğit, S. (2016). Ebeveyn destekli ilkokula hazırlık programının (EDİHP) okul öncesi dönem çocuklarının ilkokula hazır bulunuşluğuna etkisi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 1(1), 84-102.
- Karasar, N. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kartal, H. (2007). Erken çocukluk eğitimi programlarından anne-çocuk eğitim programının altı yaş grubundaki çocukların bilişsel gelişimlerine etkisi. *İlköğretim Online*, 6(2), 234-248.
- Kavak, Ş., & Coşkun, H. (2017). Erken çocukluk eğitiminde eğitici materyal geliştirmenin önemi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 2(2), 11-23.
- Kaya, Ö. (2002). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan programlara ailelerin ilgi ve katılımları ile okul öncesi eğitim kurumlarının aile eğitimine katkısı konusunda anne-baba görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.

- Kazan, H., & Sarısoy, S. (2021). Anne- çocuk ilişkisi bağlamında okul öncesi dönemde iletişim becerileri üzerine bir araştırma. *İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13(2), 441-472.
- Keçeli Kaysılı, B. (2008). Akademik başarının arttırılmasında aile katılımı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 9(1), 69-83.
- Kentel, F. (2018). Türkiye’de aile olmak içerisi ve dışarısı arasında aile içi ilişkiler. Y. Esen, C. Nuhurat (Ed.), *Türkiye aile yapısı ileri istatistik analizi içinde* (s. 238-287). Ankara: Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı.
- Khan, F. N., Begum, M., & Imad, M. (2019). Relationship between students’ home environment and their academic achievement at secondary school level. *Pakistan Journal of Distance & Online Learning*, 5(2), 223-234.
- Kılıç, Ç. (2010). Aile eğitim programları ve Türkiye'deki örnekleri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Dergisi*, 10(1), 99-111.
- Kılıç, Z. (2019). Sınıf öğretmenlerinin ve anne-babaların gözünden okul aile işbirliği. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(20), 1-34. <https://doi.org/10.17494/ogusbd>.
- Kim, J. H., Araya, M., Hailu, B. H., Rose, P. M., & Woldehanna, T. (2021). The implications of COVID-19 for early childhood education in Ethiopia: Perspectives from parents and caregivers. *Early Childhood Education Journal*, 49, 855-867. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01214-0>
- Kınık, B., Okyay, Ö., & Aydoğan, Y. (2016). 24-36 aylık çocuklarda aile katılımlı çevre eğitiminin dil gelişimine etkisinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2143-2156.
- Kırık, A. M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye'deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*(21), 73-94. <https://doi.org/10.17829/midr.20142110299>

- Kırman, A., & Doğan, Ö. (2017). Anne-baba çocuk ilişkileri: Bir meta-sentez çalışması. *H.Ü. Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 4(1), 28-49.
- Koçak, N. (2001). Erken çocukluk döneminde eğitim ve Türkiye'de erken çocukluk eğitiminin durumu. *Milli Eğitim Dergisi*, 151.
- Kohl, G., Lengua, L., & McMahon, R. J. (2000). Parent involvement in school conceptualizing multiple dimensions and their relations with family and demographic risk factors. *J Sch Psychol*, 38(6), 501-523. [https://doi.org/10.1016/S0022-4405\(00\)00050-9](https://doi.org/10.1016/S0022-4405(00)00050-9)
- Koşkan, N. (2021). 3-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ebeveynlik tutumlarının ev kazalarına etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Yozgat Bozok Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yozgat.
- Kotaman, H. (2008). Türk ana babalarının çocuklarının eğitim öğretimlerine katılım düzeyleri. *Eğitim Fakültesi Dergisi XXI*(1), 135-149.
- Koyuncu Şahin, M. (2018). Okul öncesi eğitimde aile iletişim etkinliklerine yönelik öğretmen ve yönetici bakış açıları. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(55), 670-684. <http://dx.doi.org/10.17719/jisr.20185537238>
- Kök, E. E., & Ünal, F. (2018). Ebeveynlerin çocukları ile ilişkilerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Kastamonu Education Journal*, 26(5), 1437-1446. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.1967>
- Köse Doğan, R., & Baksi, S. (2019). Çocuk mekânlarında güncel tasarım yaklaşımları. *Yakın Mimarlık Dergisi*, 2(2), 90-102.
- Kuday , F. (2007). Aile destekli kurum merkezli eğitim alan ve hiç okul öncesi eğitim almayan 3-6 yaş çocukların bilişsel gelişimlerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kuzu, N. (2006). Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarının anne davranışları üzerindeki ve annelerin okul öncesi eğitime yönelik görüşlerine

ilişkin etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Küçük Biçer, B., & İlhan, M. N. (2020). COVID-19'un çocukların sağlığı üzerine etkisi. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi (Özel Sayı)*, 103-11.

Leena, K.C., & D'Souza, J. (2014). Effectiveness of child to child approach to health education on prevention of worm infestation among children of selected primary schools in Mangalore. *Nitte University Journal of Health Science*, 4(1), 113-115.

Lehrl, S., Evangelou, M., & Sammons, P. (2020). The home learning environment and its role in shaping children's educational development. *School Effectiveness and School Improvement*, 31(1), 1-6. <https://doi.org/10.1080/09243453.2020.1693487>

Leibowitz, J., Ramos-Marcuse, F., & Arsenio, W. F. (2002). Parent-child emotion communication, attachment, and affective narratives. *Attachment & Human Development*, 4(1), 55-67. <https://doi.org/10.1080/14616730210123157>

Li, Y., Liu, L., Lv, Y., Xu, L., Wang, Y., & Huntsinger, C. S. (2015). Mother-child and teacher-child relationships and their influences on Chinese only and non-only children's early social behaviors: The moderator role of urban-rural status. *Children and Youth Services Review*, 51, 108-116. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2015.01.023>

Luo, L., & Gao, M. (2022). Family SES and self-regulated learning in Chinese preschoolers: A mediation analysis of parental educational expectation and home-based involvement. *Early Education and Development*, 33(3), 452-468. doi:<https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1958580>

Mahoney, G., Kaiser, A., Girolametto, L., MacDonald, J., Robinson, C., Safford, P., & Spiker, D. (1999). Parent education in early intervention: A call for a renewed focus. *Topics in Early Childhood Special Education*, 19(3), 131-140.

- Marcon, R. A. (1999). Positive relationships between parent school involvement and public school inner-city preschoolers' development and academic performance. *School psychology review*, 28(3), 395-412. <https://doi.org/10.1080/02796015.1999.12085973>
- Marti, M., Merz, E. C., Repka, K., Landers, C., Noble, K., & Duch, H. (2018). Parent involvement in the getting ready for school intervention is associated with changes in school readiness skills. *Frontiers in Psychology*, 9(759), 1-15. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00759>
- McIntyre, L. L., & Phaneuf, L. K. (2008). A three-tier model of parent education in early childhood: Applying a problem-solving model. *Topics in Early Childhood Special Education*, 27(4), 214-222. <https://doi.org/10.1177/0271121407311239>
- MEB. (2013). *Okul öncesi eğitim programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Temel Eğitim Genel Müdürlüğü.
- Menashe, A., & Atzaba-Poria, N. (2016). Parent–child interaction: Does parental language matter? *British Journal of Developmental Psychology*, 34(4), 518-537. <https://doi.org/10.1111/bjdp.12147>
- Mishra, G. (2006). When child becomes a teacher - the child to child programme. *Indian Journal of Community Medicine*, 31(4), 277-278.
- Mumcu, T. (2018). *The role of social media products in parent involvement: From the perspective of parents and teachers on communication*. Masters Thesis, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Murnane, R. J., Maynard, R. A., & Ohls, J. C. (1981). Home resources and children's achievement. *The Review of Economics and Statistics*, 63(3), 369-377.

- Mwebi, B. M. (2009). Children's voices, children as innovators: a poetic representation of children's experiences learning about HIV/AIDS through a child-to-child curriculum approach. *Curriculum: Issues and Innovations*, 2(2), 59-75.
- Myers, R. (1996). *Hayatta kalan oniki, erken çocukluk gelişimi programlarının güçlendirilmesi*. İstanbul: Anne Çocuk Eğitim Vakfı Yayınları.
- Myrttil, M. J., Justice, L. M., & Jiang, H. (2019). Home-literacy environment of low-income rural families: Association with child- and caregiver-level characteristics. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 60, 1-10.
- NCPFCE. (2015). *Positive parent-child relationships*. <https://eclkc.ohs.acf.hhs.gov/sites/default/files/pdf/rtp-parent-child-relationships.pdf> adresinden alındı.
- Nobre, J. N., Morais, R. L., Prat, B. V., Fernandes, A. C., Viegas, A. A., Figueiredo, P. H., . . . Lacerda, C. R. (2022). Physical environmental opportunities for active play and physical activity level in preschoolers: a multicriteria analysis. *BMC Public Health*, 22(340). <https://doi.org/10.1186/s12889-022-12750-8>
- Nomensen, E. (1994). *A rural and remote children's mobile service-wanaaring*. Proceedings of an International Conferance Held by the Rural Education Research and Development Centre, Townsville, Queensland. Australia, 10-15.
- Nutton, G., Bell, J., Fraser, J., Elliott, A., Andrews, R., Loudon, W., & Carapetis, J. (2011). *Extreme preschool: mobile preschool in Australia's Northern Territory*. paper presented to the 24th International Congress for School Effectiveness and Improvement. Limassol, Cyprus.
- Ogelman, H. G. (2014). Okul öncesi eğitim kurumlarında aile katılımı çalışmaları: Denizli ili örneği. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(17), 260-284. <http://dx.doi.org/10.14520/adyusbd.743>

- Ogg, J., Clark, K., Strissel, D., & Rogers, M. (2021). Parents' and teachers' ratings of family engagement: Congruence and prediction of outcomes. *School Psychology*, 36(3), 142-154.
- Oktaý, A. (2004). *Yaşamın sihirli yılları: Okul öncesi dönem*. Ankara: Epsilon.
- Oktaý, A., Gürkan, T., Zembat, R., & Unutkan, Ö. P. (2003). *Okul öncesi programı uygulama rehberi (Ne yapıyorum? Neden yapıyorum? Nasıl yapmalıyım?)*. İstanbul: Ya-Pa.
- Oktaý, F. (2020). Okul ve aile iletişimi: Okul öncesi eğitim ve ebeveyn ilişkileri örnekleme. *European Journal of Educational and Social Sciences*, 5(2), 113-122.
- Okur, Ş. (2015). *The influence of poverty on school readiness of 5-year-old children: Mediating roles of home environment and parenting*. Master's Thesis. East Middle Technical University, Ankara.
- Orçan Kaçan, M., Kimzan, İ., Güler Yıldız, T., & Çağdaş, A. (2019). Öğretmen ve ebeveynlerin aile katılımını etkileyen etmenlere yönelik görüşlerinin incelenmesi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 5(3), 370-381.
- Orri, M., Côté, S. M., Tremblay, R. E., & Doyle, O. (2019). Impact of an early childhood intervention on the home environment, and subsequent effects on child cognitive and emotional development: A secondary analysis. *PLoS ONE*, 14(7), 1-17. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0219133>
- O'Sullivan, J. (2022). Home learning: an exploration of parents perspectives. *International Journal of Early Years Education*, 1-14. <https://doi.org/10.1080/09669760.2022.2137781>
- Otero-Mayer, A., González-Benito, A., Gutiérrez-de-Rozas, B., & Vélaz-de-Medrano, C. (2021). Family-school cooperation: An online survey of parents and teachers of young children in Spain. *Early Childhood Education Journal*, 49, 977-985. <https://doi.org/10.1007/s10643-021-01202-4>

- Öğretir, A. D., & Demiriz, S. (2009). The effects of the mother home-visit education program on mothers' attitudes and empathy levels. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 42(1), 421-434. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001154
- Ömeroğlu, E., & Turla, A. (2001). Okulöncesi dönemde yaratıcılık eğitimi ve desteklenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, (151), 48-52.
- Öncül, F. (2011). *Öğretmenlerin yapmış olduğu ev ziyaretlerinin aile üzerindeki etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Önder, A. (2005). *Okul çağı çocuğu ile iletişim*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Özakar Akça, S., Çankaya, T., & Aydın, Z. (2017). 0-6 yaş grubu çocuğu olan annelerin ev kazalarına yönelik güvenlik önlemlerini tanılama düzeyleri ve annelere verilen ev kazalarına yönelik eğitimin etkisi. *J Contemp Med*, 7(1), 50-57. <https://doi.org/10.16899/gopctd.299084>
- Özcan, Ç., & Aydoğan, Y. (2014). Aile katılımı ile çocukların akademik benlik saygısı arasındaki ilişkinin anne-baba görüşlerine göre incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(202), 19-36.
- Özdemir, Y. (2018). *Okul-aile işbirliğinin geliştirilmesine yönelik yönetici görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Özel, E., & Zelyurt, H. (2016). Anne baba eğitiminin aile çocuk ilişkilerine etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*(36), 9-34. <http://dx.doi.org/10.21560/spcd.60151>
- Özgan, H., & Aydın, Z. (2010). Okul aile işbirliğine ilişkin yönetici, öğretmen ve veli görüşleri. *e-Journal of New World Sciences Academy*, 5(3), 1169-1189.
- Özkabak Yıldız, T. (2018). *5-6 yaş grubu için geliştirilen aile katılımlı farklılıklara saygı programının çocukların farklılıklara saygı düzeyine etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Özkan, K., & Bartan, M. (2020). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş grubu çocuklarda bağlanma ve anne-baba-çocuk ilişkisi. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*(41), 101-118. <https://doi.org/10.33418/ataunikkefd.728923>
- Özkan, T. (2014). *Çocuğu okul öncesi eğitim kurumuna devam eden babalara uygulanan baba katılım programının baba-çocuk ilişkisi üzerine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Öztürk, B. (2009). *Bingöl ili örnekleminde geniş ve çekirdek aile yapılarında anne-çocuk ilişkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özyürek, A., Yavuz, N. F., & Çınar, M. (2015). Çocuktan çocuğa yaklaşımı ile "Ağız ve diş sağlığı eğitimi". *Uluslararası Hakemli Akademik ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 4(13), 28-42.
- Pancsofar, N., Vernon-Feagans, L., Odom, E., & Roe, J. R. (2008). Family relationships during infancy and later mother and father vocabulary use with young children. *Early Childhood Research Quarterly*, 23(4), 493-503. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2008.07.001>
- Parks, A. N., & Bridges-Rhoads, S. (2018). Seeing mathematical practices in an African American mother-child interaction. *School Community Journal*, 28(2), 229-246.
- Parlayıcı, H. (2010). *Okul öncesi eğitim kurumlarında anne baba eğitime ilişkin veli, öğretmen ve yönetici görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Peers, C. (2011). The Australian Early development index: reshaping family-child relationships in early childhood education. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 12(2), 134-147. <https://doi.org/10.2304/ciec.2011.12.2.134>

- Peixoto, C., Cadima, J., & Leal, T. (2022). Mothers' educational level and literacy beliefs: Associations with home literacy experiences. *International Journal of Early Years Education*, 30(2), 167-183. <https://doi.org/10.1080/09669760.2022.2025580>
- Ponzetti, J., Charles, G. J., Marshall, S., & Hare, J. (2008). Family-centered early intervention in North America: Have home-based programmes lived up to their promise for high-risk families? *Irish Journal of Applied Social Studies*, 8(1), 13-20.
- Powell, D. R. (1990). *Families and early childhood programs*. Washington: National Association for the Education of Young Children.
- Poyraz, M. (2007). *Babaların babalık rolünü algılamalarıyla kendi ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Priya, V., & Abirami, P. (2016). Effectiveness of child to child approach on prevention and management of worm infestation among school children in Chengelpet. *International Journal of Pharmacy and Biological Sciences*, 6(2), 23-28.
- Sánchez-Morales, E., & Romero-López, M. (2021). Relationship of the family environment with social competence and behavioral problems in early childhood education children. *Electronic Journal of Research in Educational Psychology*, 19(3), 533-558.
- Santamaría Graff, C., & Sherman, B. (2020). Models of school-family relations. *Oxford Research Encyclopedia of Education*. <https://oxfordre.com/education/view/10.1093/acrefore/9780190264093.001.0001/acrefore-9780190264093-e-1247> adresinden alındı.
- Saygı, D. (2011). *Ebeveyn – çocuk ilişkisi ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması ve anne – çocuk ilişkisinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (İstanbul örnekleme)*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

- Seçkin, N., & Koç, G. (1997). Okul öncesi eğitimde okul-aile işbirliği. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 51, 5-10.
- Serçe, S. (2022). *Uzaktan eğitim ile verilen OBADER oturumlarının 36-72 aylık çocukları olan ebeveynler üzerindeki etkisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Katamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kastamonu.
- Sezer, T., Yılmaz, E., & Koçyiğit, S. (2016). 5-6 yaş grubu çocukların oyun becerileri ile aile-çocuk iletişimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(2), 185-204.
- Shirah, S., Hewitt, T.W., & McNair, R.H. (1993). Preservice training fosters retention: The case for vocational training. *Young Children*, 48(4), 27-31.
- Sirois, M. S., & Bernier, A. (2018). Mother–child relationships and children’s psychosocial functioning: The specific roles of attachment security and maternal behavior. *Parenting*, 18(3), 172-189. <https://doi.org/10.1080/15295192.2018.1465305>
- Snell, E. K., Hindman, A. H., & Wasik, B. A. (2020). Exploring the use of texting to support family-school engagement in early childhood settings: Teacher and family perspectives. *Early Child Development and Care*, 190(4), 447-460. <https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1479401>
- Soysal, A. Ş., Bodur, Ş., İşeri, E., & Şenol, S. (2005). Bebeklik dönemindeki bağlanma sürecine genel bir bakış. *Klinik Psikiyatri*, 8, 88-99.
- Söylemez, S. (2004). *Çocuk ve disiplin*. İstanbul: Morpa Kültür.
- Starr, L. (2003). A dozen activities to promote parent involvement. *Education World*. https://www.educationworld.com/a_curr/curr200.shtml adresinden alındı.
- Staton, J., Ooms, T., & Owen, T. (1991). Family resource, support, and parent education programs: The power of a preventive approach. *Family Impact Seminar*, Washington, D.C.

- Stites, M. L., Sonnenschein, S., & Galczyk, S. H. (2021). Preschool parents' views of distance learning during COVID-19. *Early Education and Development*, 32(11), 1-17. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1930936>
- Sucuoğlu, B., Bayrakdar, U., Şahan, D., & Karaman, S. (2019). Ev ortamı tarama aracı: Küçük çocukların ev ortamlarının değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (PAU Journal of Education)*, 1-21. <https://doi.org/10.9779/pauefd.595591>
- Suizzo, M. A., & Stapleton, L. M. (2007). Home-based parental involvement in young children's education: Examining the effects of maternal education across U.S. ethnic groups. *Educational Psychology*, 27(4), 533-556. <https://doi.org/10.1080/01443410601159936>
- Susnara, D. M., Berryhill, M. B., Ziegler, A., & Beancourt, A. (2021). Exploring effective pre-kindergarten family-school partnerships: The pre-kindergarten parent leadership academy program. *Journal of Higher Education Outreach and Engagement*, 25(2), 137-150.
- Sürücü, A. (2005). Anne-baba çocuk iletişimi. A. M. Sünbül (Ed.), *Öğretmenin dünyası* içinde (s. 169-186). Ankara: Mikro.
- Sweet, M. A., & Appelbaum, M. I. (2004). Is home visiting an effective strategy? A meta-analytic review of home visiting programs for families with young children. *Child Development*, 75(5), 1435-1456.
- Şahin, S. (2008). *4 yaş çocuklarının kavram edinimlerinde oyuncak odaklı ev eğitim programının etkileri*. Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Şen Karadağ, Ö. (2021). *Aile eğitim programı ve ebeveynlik becerileri arasındaki ilişkilerin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Şepitçi Sarıbaş, M. (2022). *Çocuk evleri sitesinde kalan 4-6 yaş çocuklarına verilen duygu düzenleme eğitim programının çocukların duygu düzenleme becerilerine-kaygı düzeylerine ve akran ilişkilerine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tárraga García, V., García Fernández, B., & Ruiz-Gallardo, J. R. (2018). Home-based family involvement and academic achievement: a case study in primary education. *Educational Studies*, 44(3), 361-375. <https://doi.org/10.1080/03055698.2017.1373636>.
- Temel, Z., Aksoy, A., & Kurtulmuş, Z. (2020). Erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları. Z. F. Temel (Ed.), *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları* içinde (s. 267-301). Ankara: Anı.
- Tezel Şahin , F., & Özyürek, A. (2016). *Anne baba eğitimi ve aile katılımı*. Ankara: İstatistik Dünyası.
- Tezel Şahin, F. (2014). Mother–child relation and factors affecting this relation. *International Journal of Science Culture and Sport (IntJSCS)*, 2(3), 79-88. <https://doi.org/10.14486/IJSCS203>
- Tezel Şahin, F., & Cevher Kalburan, F. N. (2007). Türk toplumunda aile çocuk ilişkilerine genel bir bakış. *Uluslararası Asya ve Kuzey Afrika Çalışmaları Kongresi 38. ICANAS*, (s. 775-790). Ankara.
- Tezel Şahin, F., & İnal, G. (2007). Ev ziyareti temelli aile eğitimi programları ile ilgili araştırmaların incelenmesi. *Mesleki Eğitim Dergisi*, 9(18), 27-44.
- Tezel Şahin, F., & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18(1), 39-48.
- Tezel Şahin, F., & Özyürek, A. (2021). Anne-baba olmak ve anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları. T. Güler Yıldız (Ed.), *Aile eğitimi ve katılımı* içinde (s. 45-65). Ankara: Pegem.

- Tezel Şahin, F., & Ünver, N. (2005). Okul öncesi eğitim programlarına aile katılımı. *Gazi Üniversitesi Kastamonu Eğitim Dergisi*, 13(1), 23-30.
- Than, T. X., Zhou, Y., & Li, G. (2020). Maternal education and chinese first graders' performance in language and literacy and math: role of home environment. *Early Childhood*, 48, 243-252. <https://doi.org/10.1007/s10643-019-00986-w>
- Toran, M., Sak, R., Xu, Y., Şahin Sak, İ. T., & Yu, Y. (2021). Parents and children during the COVID-19 quarantine process: Experiences from Turkey and China. *Journal of Early Childhood Research*, 19(1), 21-39. <https://doi.org/10.1177/1476718X20977583>
- Tönbül, Ö. (2019). Aile eğitimi programının annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına etkisinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 46-72.
- Tuijl, C., & Leseman, P. P. (2004). Improving mother-child interaction in low-income Turkish-Dutch families: A study of mechanisms mediating improvements resulting from participating in a home-based preschool intervention program. *Infant and Child Development*, 13(4), 323-340. doi:<https://doi.org/10.1002/icd.363>
- Tulpar, L. B., Aktan, Z. D., & Yardımcı, E. (2020). 4-6 yaş aralığındaki çocukların bağlanma stillerinin ve duygu düzenleme becerilerinin incelenmesi. *Gelişim ve Psikoloji Dergisi (GPD)*, 1(2), 57-73.
- Tuncer, N. (2021). Aileler ve öğretmenler arasındaki iletişim için güncel bir uygulama: WhatsApp grubu örneği. *Trakya Eğitim Dergisi*, 11(2), 1037-1063. <https://doi.org/10.24315/tred.811566>
- Tunçeli, H. İ., & Zembat, R. (2017). Erken çocukluk döneminde gelişimin değerlendirilmesi ve önemi. *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 3(3), 01-12.

- Tuquero Rana, K. (2020). The effects of using virtual parent education events on Montessori toddlers parents' participation, understanding and confidence. *Masters of Arts in Education Action Research Papers*, 358. <https://sophia.stkate.edu/maed/358/> adresinden alındı
- Turan, T., Altundağ Dünder, S., Yorgancı, M., & Yıldırım, Z. (2010). 0-6 yaş grubu çocuklarda ev kazalarının önlenmesi. *Ulus Travma Acil Cerrahi Dergisi*, 16(6), 552-557.
- Tutkun, C. (2017). *Fark yaratan babalar eğitim programının (FAYAB) babaların çocuklarıyla ilişkilerine, tutumlarına ve baba katılımına etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Tümkiye, S., & Yeşiloğlu Uçar, F. (2021). İlkokul eğitiminde aile katılımına ve engellerine ilişkin öğretmen ve veli görüşleri. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30(3), 155-169.
- Türkoğlu, B., & Uslu, M. (2016). Oyun temelli bilişsel gelişim programının 60-72 aylık çocukların bilişsel gelişimine etkisi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(6), 50-68.
- Türksoy, Ö. (1991). Çevre duyarlılığı eğitiminde bilişsel yaklaşım: Çocuk ve temel çevre özellikleri. *Eğitim ve Bilim*, 15(80), 15-23. <http://egitimvebilim.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/6029> adresinden alındı
- Uçar Çabuk, F. (2017). *Ebeveyn çocuk iletişimi eğitim programının anne baba çocuk ilişkisine ve iletişimine etkisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Uçar Çabuk, F., & Tezel Şahin, F. (2017). Anne eğitim programının anne çocuk iletişimine etkisinin incelenmesi. *TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi*, 9(35), 270-279. <http://dx.doi.org/10.15189/1308-8041>

- Uçar, A. M. (2021). *Okul öncesi dönem çocuklarının ebevyen-çocuk okuma etkinlikleri ile yaratıcı düşünme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Konya.
- Uğur Ulusoy, R. (2018). *Okul öncesi dönem çocukları için duygu düzenleme becerilerine yönelik hazırlanan aile katımlı eğitim programının etkililiğinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Karabük.
- UNICEF. (2022). *Home environment*. <https://data.unicef.org/topic/early-childhood-development/home-environment/> adresinden alındı.
- Updegraff, K. A., Umaña-Taylor, A. J., Son, D., & Cahill, K. M. (2022). Mother–child relationships in U.S. Latinx families in middle childhood: Opportunities and challenges in the 21st century. *Social Sciences*, 11(8), 1-21. <https://doi.org/10.3390/socsci11010008>
- Ural, O. (2020). Düünden bugüne aile eğitimi. Z. F. Temel (Ed.), *Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları içinde* (s. 39-53). Ankara: Anı.
- Uslu Çavdarıcı, T., & Ünal, F. (2021). Aile destekli matematik eğitimi programının okul öncesi dönem çocuklarının erken matematik becerisine etkisi. *Uluslararası Dil, Eğitim ve Sosyal Bilimlerde Güncel Yaklaşımlar Dergisi (CALESS)*, 3(2), 244-264.
- Uyanık Balat, G. (2015). *Okul öncesi eğitime giriş*. Ankara: Nobel.
- Üstübal, Ö. (2015). *Okul öncesi eğitim kurumlarında uygulanan aile katılım çalışmalarının aile-öğretmen arasındaki iletişim ve işbirliğine etkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Valadi, S., & Gabbard, C. (2020). The effect of affordances in the home environment on children’s fine- and gross motor skills. *Early Child Development and Care*, 190(8), 1225-1232. <https://doi.org/10.1080/03004430.2018.1526791>.

- Van Voorhis, F. L., Maier, M. F., Epstein, J. L., & Lloyd, C. M. (2013). The impact of family involvement on the education of children ages 3 to 8: A focus on literacy and math achievement outcomes and social-emotional skills. *MDRC*.
- Volling, B. L., McElwain, N. L., Notaro, P. C., & Herrera, C. (2002). Parents' emotional availability and infant emotional competence: Predictors of parent-infant attachment and emerging self-regulation. *Journal of Family psychology*, 16(4), 447.
- Vuorinen, T. (2021). It's in my interest to collaborate... – parents' views of the process of interacting and building relationships with preschool practitioners in Sweden. *Early Child Development and Care*, 191(16), 2532-2544. <https://doi.org/10.1080/03004430.2020.1722116>
- Wilder, S. (2014). Effects of parental involvement on academic achievement: A meta-synthesis. *Educational Review*, 66(3), 377-397. <https://doi.org/10.1080/00131911.2013.780009>
- Yalçın, H. (2013). Anne-çocuk iletişimi eğitiminin etkileri. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(28), 179-194.
- Yang, Q., Yang, J., Zheng, L., Song, W., & Yi, L. (2021). Impact of home parenting environment on cognitive and psychomotor development in children under 5 years old: A meta-analysis. *Frontiers in Pediatrics*, 9, 1-9. <https://doi.org/10.3389/fped.2021.658094>.
- Yaşar Ekici, F. (2017). Okul öncesi eğitim kurumlarındaki aile katılım çalışmalarına katılan ve katılmayan ailelerin çocuklarının sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişki. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 10(1), 543-562. <http://dx.doi.org/10.17218/hititsosbil.299033>.
- Yaşar, F. (2009). *İlköğretime devam eden çocukların anne çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisi*. Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.

- Yavuzer, H. (2003). *Ana-baba okulu*. İstanbul: Remzi.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Yu, M., & Daraganova, G. (2015). *Children's Early Home Learning Environment and Learning Outcomes in the Early Years of School. In The Longitudinal Study of Australian Children Annual Statistical Report 2014*. Melbourne: Australian Institute of Family Studies.
- Yuen, L. H. (2017). Personal growth and development of parent leaders through a group parent education. *Teacher Development*, 21(4), 547-560.
- Yüksek Usta, S. (2014). *Okul öncesi dönem çocuklarda davranış problemlerinin anne-çocuk ve öğretmen-çocuk ilişkileri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Zembat, R., & Unutkan, Ö. (2001). *Okul öncesi dönemde çocuğun sosyalleşmesinde ailenin yeri - aile katılım programı uygulama örnekleriyle*. İstanbul: YA-PA.
- Zigler, E., Gilliam, W. S., & Jones, S. M. (2006). *A vision for universal preschool education*. New York: Cambridge University.
- Zigler, E., Pfannenstiel, J., & Seitz, V. (2008). The parents as teachers program and school success: a replication and extension. *The Journal Of Primary Prevention*, 29(2), 103-120. <https://doi.org/10.1007/s10935-008-0132-1>

EKLER

EK-1. Milli Eğitim Müdürlüğü Tarafından Verilen Araştırma İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.04.2021-E:76700

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-23741477
Konu : Anket ve Araştırma İzinleri

07/04/2021

VALİLİK MAKAMINA

İlgi : Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğünün 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı genelgesi.

Aşağıda bilgileri verilen araştırmaların; 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununa aykırı olarak kişisel veri istenmemesi, öğrenci velilerinden açık rıza onayı alınması, yüz yüze eğitime geçmiş olan kurumlarımızda, Covid-19 tedbirlerinin araştırmacı ve ilgili kurum idarelerince alınması, bilimsel amaç dışında kullanılmaması, bir örneği Müdürlüğümüzde muhafaza edilen mühürlü ve imzalı veri toplama araçlarının kurumlarımıza araştırmacı tarafından ulaştırılarak uygulanması, katılımcıların gönüllülük esasına göre seçilmesi, araştırma sonuç raporunun kamuoyuyla paylaşılmaması ve araştırma bittikten sonra 2 (iki) hafta içerisinde Müdürlüğümüze gönderilmesi, okul idarelerinin denetim, gözetim ve sorumluluğunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde, 2020-2021 eğitim ve öğretim yılında ilgi genelge esasları dâhilinde uygulanması kaydıyla Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamınızca da uygun görüldüğü takdirde olurlarınıza arz ederim.

Levent YAZICI
İl Millî Eğitim Müdürü

OLUR
07/04/2021
Levent KILIÇ
Vali a.
Vali Yardımcısı

Ek:

- 1- Yazılar ve Ekleri (76 Sayfa)
- 2- Genelge (3 Sayfa)

EK-1. (devam) Milli Eğitim Müdürlüğü Tarafından Verilen Araştırma İzin Yazısı

Evrak Tarih ve Sayısı: 16.04.2021-E.76700

T.C.
İSTANBUL VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-59090411-20-23741477
Konu : Anket ve Araştırma İzinleri

07/04/2021

ANKET VE ARAŞTIRMA İZİNİ UYGUN GÖRÜLENLER
GAZİ ÜNİVERSİTESİ

2020 - 2021 EĞİTİM VE ÖĞRETİM YILINDA GEÇERLİDİR

Araştırmacı	Yazı Tarihi	Sayısı	Araştırma Konusu	Araştırma Yeri	Araştırma Kişileri
Merve Elif ÇUPUR	09.03.2021	22022686	Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Çocuğun Ev Ortamını Zenginleştirmesine ve Aile Öğretmen İletişimine Etkisi	Esenyurt İlçesi	Okul Öncesi Öğrencileri ve Anneleri
Mehtap MERALİ	24.12.2020	31481	Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duygusal Zekaları, Rekabet Becerileri ve Oyun Oynama Eğiliminin İncelenmesi	İl Geneli	Okul Öncesi Öğrencileri

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

EK-2. Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği'nin Kullanılabilmesine İlişkin İzin Yazısı

Aile - Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği

Gelen Kutusu x

x

🖨

🔗

E

Elif Çopur

Alıcı:

1 Eyl 2020 Sal 13:04

☆

↩

⋮

Merhabalar Derya Hocam,

Bugün ölçek için konuşmuştuk, Fatma Tezel Şahin hocamın tez öğrencisiyim. Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Çocuğun Ev Ortamını Zenginleştirmesine ve Aile Öğretmen İletişimine Etkisi konulu tezimde kullanmam için Fatma Tezel Şahin hocamla birlikte geliştirdiğiniz "Aile Öğretmen İletişim ve İşbirliği Ölçeği"ni gönderebilir misiniz, şimdiden çok teşekkür ederim

Sağlıklı mutlu günler dilerim

Saygılarımla..

D

Derya ATABEY

Alıcı: ben

5 Eyl 2020 Cmt 08:51

☆

↩

⋮

Merhaba. Ekli dosyada ölçekler ve ölçeğe ilişkin yayınlar yer almaktadır. Sormak istediğiniz birsey olursa haberleşiriz. İyi çalışmalar.

Elif Çopur >, 1 Eyl 2020 Sal, 13:04 tarihinde şunu yazdı:

...

EK-3. Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği'nin Kullanılabilmesine İlişkin İzin Yazısı

Çocuk Ebeveyn İlişki Ölçeği Gelen Kutusu x

E Elif Çopur <...>
Alıc: fatma

Merhabalar Hocam,

Ben Elif Merve Çopur. Gazi Üniversitesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi Bilim Dalı'nda yüksek lisans yapmaktayım. "Ev Ortamını Zenginleştirmeye Yönelik Etkinliklerin Çocuğun Ev Ortamını Zenginleştirmesine ve Aile Öğretmen İletişimine Etkisi" isimli tez çalışmamda Tülay Özkan'la uyarladığınız "Çocuk-Ebeveyn İlişki Ölçeği" nizi kullanmak istiyorum. Konu ile ilgili yardımcı olabilirsiniz çok sevinirim. Şimdiden çok teşekkür ederim.

Saygılarımla...

f Alıc: ben

Merhaba Elif
Yüksek lisans tez kapsamında ölçeği kullanmanız uygundur. İyi çalışmalar dileklerle.

Prof. Dr. Fatma TEZEL ŞAHİN
Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü

iPhone'umdan gönderildi

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...